DÜNYA EDEBİYATINDAN TERCÜMELER

FRANSIZ KLÂSİKLERİ: 62

BİR AŞK SAYFASI I

Emile Zola

EMILE ZOLA

BİR AŞK SAYFASI

I

(Une Page d'AMOUR)

Bu eseri Hamdi VAROĞLU dilimize çevirmiştir.

İSTANBUL1964-MİLLİ EĞİTİM BASIMEVİ

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Kandil, şöminenin üstünde, bir kitabın arkasında, mavimtırak bir fanusun içinde yanıyor, kitabın gölgesi, odanın yarısını tamamıyla loşlukta bırakıyordu. Bu, geridonla şezlongu sıyırtıp geçen kadife perdelerin kalın katmerlerini dolduran, iki pencere arasına yerleştirilmiş pelesenk ağacından elbise dolabının aynasını gök rengine boyayan, sakin bir ışıktı. Odanın kibar düzeni, perdelerin, mobilyanın ve halının **o** mavi rengi, gecenin bu saatinde, belli belirsiz bir bu lut yumuşaklığı alıyordu. Pencerelerin karşısın da, gölge tarafında da, yine kadife perdeli olan karyola, yalnız, çarşafların soluk beyazlığı ile ışıyan siyah bir yığın teşkil ediyordu. Helene, ellerini kavuşturmuş, o sakin ana ve dul kadın haliyle hafif hafif soluk alıyordu.

Sessizliğin ortasında, saat, biri çaldı. Mahalledeki gürültüler dinmişti. Trocadero'nun bu yüksek kısımlarına, Paris'in, yalnız, uzaktan duyulan uğultusu geliyordu. Helene'in nefesi o kadar hafifti ki, göğsünün saf çizgisini bile kabartmıyordu. Bir şeye kulak verdiği sırada kendinden geçmiş gibi başı eğik; düzgün profili, sımsıkı tutturulmuş kestane rengi saçlarıyla, sakin ve derin bir uykuya dalmıştı. Odanın dip tarafında, ardına kadar açık, küçük bir oda kapısı, duvarda karaltılarla dolu dört köşe bir oyuk halinde duruyor.

Hiçbir gürültü duyulmuyordu. Saat bir bu çuğu çaldı. Bütün odayı yokluğa gömen bu de rin uykunun ortasında, rakkas, hafifleyen bir sesle işliyordu. Kandil uyukluyordu, eşya uyuk luyordu; geridonun üstünde, sönük bir lâmba nın yanında bir el işi uyukluyordu. Helene, uykuda, ciddî ve halim halini muhafaza ediyordu.

Saat ikiyi çalınca, bu sessizlik bozuldu, yan daki küçük odanın karanlıklarından bir inilti işi tildi. Sonra, bir çarşaf hışırtısı oldu, sessizlik

tekrar başladı. Şimdi, daralmış bir nefes işitili yordu. Helene kımıldamamıştı. Fakat birdenbi re, doğruldu. Istırap çeken bir çocuğun belli be lirsiz kekeleyişle uyanmıştı. Hâlâ uyku sersemi, ellerini şakaklarına götürdüğü sırada, boğuk bir feryat duyup halının üzerine atladı.

— Jeanne!... Jeanne!... Nen var? Cevap ver! diye seslendi.

Çocuk ses çıkarmayınca, söylendi, bir yanından da koştu, kandili aldı :

—Eyvahlar olsun! Çocuk iyi değildi, yatmamalıydım.

Tekrar ağır bir sessizliğe gömülen bitişik odaya hızla girdi. Fakat yağ dolu kandil, yalnız tavanı yuvarlak bir benekle aydınlatan bir ışık veriyordu. Helene demir karyolanın üstüne eğildi, önce hiçbir şey seçemedi. Sonra, mavim tırak ışıkta, fırlatılmış çarşafların ortasında, Jeanne'ı, kaskatı kesilmiş, başı arkaya devrilmiş, boynunun adaleleri gerilmiş ve sertleşmiş bir halde buldu. Zavallı sevgili yüzü, bir gerilme çirkinleştiriyordu. Gözler açık, perdelerin kornişine dikilmişti.

Helene:

— Eyvah! Eyvah! Aman Allah! Evlâdım ölüyor, diye haykırdı.

Sonra kandili bıraktı, titrek elleriyle kızının vücudunu yokladı. Nabızları bulamadı. Kalbi du ruyor gibiydi. Ufacık kollar, ufacık bacaklar şiddetle geriliyordu. O zaman, Helene, çılgına döndü, dehşete kapıldı, kekelemeye başladı:

— Evlâdım ölüyor! Yetişin!... Evlâdım! Evlâdım!

Tekrar yatak odasına girdi, nerede oldu ğunu bilemeden, çırpma çırpına, odanın içinde dört döndü; sonra, tekrar çocuğun odasına girdi, yine karyolanın önüne kapandı, boyuna im dat çağırdı. Jeanne'ı kolları arasına almış, saç larını öpüyor, ellerini vücudunda dolaştırıyor, cevap vermesi için yalvarıyordu. Bir kelime, bir kelimecik. Neresinden rahatsızdı? Geçen günkü ilâçtan bir parça istiyor mu idi? Hava alsa aca ba düzelir miydi? Soruyor, onun konuştuğunu işitmek istiyor, ısrar ediyordu:

— Söyle bana, Jeanne, ooh! söyle bana, haydi, söyle, rica ederim!

Aman Yarabbi Ne yapacağım bilemiyordu! Böyle, birdenbire, gece vakti! Işık bile yoktu. Zihni karışıyordu. Kızı ile konuşmaya devam ediyor, sual soruyor, onun yerine kendisi cevap veriyordu. Zoru midesindendi; hayır, boğazındandı. Bir şey değildi, geçerdi. Sakin olmak lâzımdı. Helene, bir yandan da kendi zihnini toplamak için çalışıyordu. Fakat kızını kolları arasında kaskatı hissettikçe fenalıklar geçiriyordu. Onun, titreye titreye, soluk almadan yatışına bakıyordu; muhakeme yürütmeye, haykırmak ihtiyacına karşı koymaya çalışıyordu. Birdenbire, ihtiyarsız, haykırdı.

Seslene seslene, yemek odasından ve mutfaktan geçti:

— Rosalie! Rosalie!... Çabuk, bir doktor!... Evlâdım ölüyor!

Mutfağın arkasında, küçük bir odada yatan hizmetçi kız feryatlar kopardı. Helene koşa koşa geri dönmüştü. Bu buz gibi şubat gecesinin soğuğunu duymuyormuş gibi, arkasında göm lekle, dolaşıp duruyordu. Bu hizmetçi kız, evlâdını öldürecek miydi? Aradan, bir dakika ya, geçmiş, ya geçmemişti. Tekrar mutfağa gitti, yine odaya döndü. Sonra, hışımla, el yordamıyla, beline bir eteklik geçirdi, omuzlarına bir atkı aldı. Eşyayı tartaklıyor, içinde çok huşulu bir huzur uyuyan bu odayı, yeisinin şiddetiyle dolduruyordu. Sonra, ayağında terlikler, kapıları açık bırakarak, ancak kendisinin bir doktor getirebileceği düşüncesiyle, binanın üç katını indi.

Kapıcı kadın, kapının ipini çekince, Helene, kulakları uğultularla dolu, aklı darmadağın, kendini dışarıda buldu. Vineuse sokağının alt başına doğru hızla indi, Jeanne'ı vaktiyle tedavi etmiş olan Doktor Bodin'in kapısını çaldı; bitmez tükenmez bir zaman sonra, bir hizmetçi kadın kapıyı açtı, doktorun, loğusaya gittiğini söyledi. Helene, kaldırım üzerinde, sersem sersem kaldı.

Passy'de başka doktor tanımıyordu. Bir süre, evlere baka baka sokakları dolaştı. Buz gibi soğuk, hafif bir rüzgâr esiyordu; Helene, ayağında terlikleriyle, akşamdan yağan ince bir kar tabakası üzerinde yürüyordu. Gözünün önünde de hep kızı dolaşıyor, derhal bir doktor bulamadığı için onu kendi eliyle öldürdüğü dü şüncesinin ıstırabı, zihnini dolduruyordu. O sıra da, Vineuse sokağının üst başına doğru dönerken, bir kapı çıngırağına yapıştı.

Rastgele soracaktı; belki bir adres verirlerdi. Kapı çabuk açılmadığı için bir kere daha çaldı. Rüzgâr, incecik etekliğini bacaklarına yapıştırıyor, saçlarının uçları uçuşuyordu.

Nihayet bir uşak gelip kapıyı açtı, doktor Deberle'ın yattığını söyledi. Helene bir doktor evinin kapısını çalmıştı, demek ki Allah onu yalnız bırakmıyordu! O zaman, içeri girmek için uşağı itti.

— Evlâdım, evlâdım ölüyor!... Söyleyin doktora, gelsin, diyip duruyordu.

Ev, kumaşlarla kaplı, küçük bir konaktı. Helene uşakla didişerek, bütün itirazlara, çocuğunun ölüm halinde olduğu cevabını vererek, birinci kata kadar çıktı. Bir odaya girince beklemeye razı oldu. Fakat bitişik odada, doktorun yataktan kalktığını duyunca, yaklaştı, kapının arkasından konuştu.

— Çabuk, mösyö, mösyö, rica ederim... Ev lâdım ölüyor!

Doktor, kravatını bile takmadan, sırtında bir ceketle yanına gelince, Helene onu sürükledi, daha fazla giyinmesine meydan bırakmadı. Doktor onu tanımıştı. Bitişik evde oturuyordu, kendi kiracısı idi. Yolu kısaltmak için, iki evin arasında bulunan bir ara kapıdan geçerek Helene'i bahçeden dolaştırdığı sırada, kadının hafızası birdenbire uyandı.

— Sahi, diye mırıldandı, siz doktordunuz, hem de biliyordum... Görüyorsunuz ya, deliye döndüm... Çabuk olalım.

Merdivende, doktorun öne geçmesini istedi. Evine Allah'ı getirse bu kadar sofu davrana mazdı. Yukarda, Rosalie, Jeanne'ın yanında kalmış, geridonun üstünde duran lâmbayı yakmıştı. Doktor, içeri girer girmez bu lâmbayı aldı, ıstıraplı bir katılık içinde yatan çocuğu iyice aydınlattı; yalnız, çocuğun başı kaymıştı, yüzünde hızlı kırışıklar dolaşıyordu. Doktor, dudakları kısık, bir dakika, hiçbir şey söylemedi. Helene, helecan içinde, ona bakıyordu. Doktor, kendisine yalvaran bu ana bakışını görünce mırıldandı:

— Bir şey değil... Ama çocuğu burada bırakmamak lâzım. Havaya ihtiyacı var.

Helene, kuvveli bir hamle ile çocuğu omzuna aldı. Teselli veren sözünden dolayı doktorun ellerini öpeceği geliyor, yüreğine bir ferahlık yayılıyordu. Fakat Jeanne kendi büyük karyolasına yatırır yatırmaz, bu zavallı küçük kız vücudu, şiddetli titremelerle kıvrandı. Doktor, lâmbanın abajurunu çıkarmıştı, odayı, be yaz bir aydınlık kaplıyordu. Gitti, bir pencereyi araladı, karyolayı, perdelerin dışına çekmesini Rosalie'ye emretti. Helene tekrar heyecana tutulmuş:

— Çocuğum ölüyor, mösyö!... Baksanıza, baksanıza!... Tanıyamaz oldum! diyordu.

Doktor, cevap vermiyor, dikkatli bir bakışla, nöbeti izliyordu. Sonra:

— Yataklığa girin, ellerini tutun, kendini tırmalamasın dedi. Tamam, yavaş, hırpalamadan!... Merak etmeyin, buhran, cereyanını takip etmeli.

İkisi birlikte, karyolanın üstüne eğilmişler, vücudu ani sarsıntılarla gerilen Jeanne'ı tutuyorlardı. Doktor, çıplak boynunu gizlemek için ceketini iliklemişti. Helene, hâlâ, omuzlarına alıverdiği atkıya bürülü kalmıştı. Fakat., Jeanne, çırpınırken, atkının bir ucunu çekti, ceketin üst düğmesini çözdü. Onlar, bunun farkına varmadılar. İkisi de kendini görmüyordu.

Nöbet geçti. Çocuk; büyük bir halsizliğe düşer gibi göründü Doktor; buhranın sonuna dair, çocuğun annesine teminat vermekle beraber yine tasalı idi. Gözleri hâlâ hastada idi ; sonra, karyolanın duvar tarafindaki aralıkta, ayakta duran Helene'e kısa sualler sordu:

— Çocuk kaç yaşında ?

— On bir buçuk, efendim.

Bir susma oldu. Doktor, başını sallıyor, eğilip, Jeanne'ın kapalı göz kapağını kaldırıyor, mukozaya bakıyordu. Sonra, başım kaldırıp Helene'e bakmadan sorgusuna devam etti:

— Küçükken ihtilâçlar geçirdi mi?

Evet, efendim, ama o ihtilâçlar, altı yaşma basacağı zaman geçti... Çok çelimsiz çocuk. Bir kaç günden beri keyifsiz görüyordum. Kramplar geçiriyordu.

— Ailenizde sinir hastalıklı kimseler var mıydı ?

— Bilmiyorum... annem veremden öldü.

Helene, bir sıkılganlık duyuyor, tımarhaneye kapatılmış bir ninesi bulunduğunu itiraf etmek istemiyor, tereddüt ediyordu. Bütün ecdadının hayatı facialı idi.

Doktor, birdenbire:

—Dikkat edin, bir nöbet daha geliyor, geldi.

Jeanne gözlerini açmıştı. Bir an, şaşkın şaşkın, hiçbir şey söylemeden etrafına bakındı. Sonra bakışı sabitleşti, vücudu geriye devrildi; uzuvları gerildi ve katıldı. Yüzü kıpkırmızı idi.

Birdenbire sarardı, kül gibi oldu, ihtilâçlar başladı.

Doktor:

— Bırakmayın, dedi, öteki elini de tutun.

Odaya girdiği zaman, üstünde küçük bir ecza çantası bıraktığı geridona koştu. Elinde bir küçük şişe ile döndü, geldi, bunu çocuğa koklattı. Fakat koklattığı bu ilâç, müthiş bir kamçı vuruşu gibi oldu, Jeanne öyle bir sarsıldı ki, annesinin elinden kurtuldu.

Helene, kokuyu almıştı:

— Yok, yok, eter koklatmayın, diye haykırdı. Eter onu deli ediyor.

İkisi birden, çocuğu güçlükle tutabildiler. Vücudu şiddetle büzülüyor, âdeta iki kat oluyor, topuklarına ve ensesine yaslanarak yerinde doğruluyordu. Sonra tekrar düşüyor, iki tarafa sallanarak çırpmıyor, yatağın bir o yanına, bir bu yanına atılıyordu. Yumrukları sıkılmış, başparmağı avucunda bükülmüştü;

zaman zaman ellerini açıyor, parmakları ayrık, boşlukta bir şeyler bulup sıkmak için aranıyordu. Annesinin atkısı eline geçti, ona yapıştı. Fakat Helene'e asıl azap veren şey, kendi dediği gibi, kızım tanı yamaz oluşu idi. Çok şirin yüzlü olan zavallı meleğinin yüz çizgileri altüst olmuş, gözleri yuvalarının içinde kaybolmuş, mavimsi akları mey dana çıkmıştı. Helene:

— Rica ederim, bir şey yapın, diye sızlandı. Artık takatim tükendi, mösyö.

Marsilya'da komşularından bir kadının kızının, böyle bir nöbet esnasında tıkanıp öldüğünü hatırlamıştı. Belki de doktor, üzülmesin diye, kendisini oyalıyordu. Her an, aralıklı soluğu kesilmiş Jeanne'in son nefesini yüzünde duyacağını sanıyordu. O zaman, yeis içinde, merhamet ten ve dehşetten harap, ağladı. Gözyaşları yorganı üzerinden fırlatmış olan çocuğun masum, çıplak vücuduna dökülüyordu.

Bu arada, doktor, uzun, kıvrak parmaklarıyla, Jeanne'ın boynunu hafif hafif bastırmakla meşguldü. Nöbetin şiddeti azaldı. Jeanne, hafifleyen bir çırpınmadan sonra, hareketsiz kaldı. Vücudu upuzun, kollan iki yana açık, başı yastıkta ve göğsüne doğru eğik, tekrar yatağın ortasına uzanmıştı. Gören, bir çocuk İsa sanırdı. Helene eğildi, onu, alnından uzun uzun öptü. Yavaş sesle:

— Bitti mi ? diye sordu. Acaba başka nöbet gelir mi, dersiniz

Doktor, kaçamaklı bir el işareti yaptı, sonra cevap verdi:

— Her halde, öteki nöbetler bu kadar şiddetli olmaz.

Rosalie'den, bir bardakla bir sürahi istemişti. Bardağı yarıya kadar doldurdu iki ilâç şişesi daha çıkardı, bardağın içine, sayılı damlalarla ilâç koydu, çocuğun başını tutup kaldıran Helene'in yardımıyla, hastanın kısık dişleri arasına bu ilâçtan bir kaşık akıttı. Lamba gayet yüksek, beyaz bir alev çıkararak yanıyor, eşyası devrilmiş odanın karmakarışıklığını aydınlattı yordu. Helene'in, yatarken, bir koltuğun arkalığına attığı esvaplar yere kaymış, halının üzerinde yolu kapatıyordu. Doktor, bir korseye bastı, ayakları tekrar takılmasın diye onu yerden kaldırdı. Dağınık yataktan ve öteye beriye atılı duran bu çamaşırlardan, bir verven kokusu yükseliyordu. Bu, apaçık ortaya serilmiş, bir kadının bütün mahremiyeti idi. Doktor bizzat gidip tası aldı, bir bez ıslattı,

Jeanne'ın şakaklarına koydu. Soğuktan tir tir titreyen Rosalie:

— Madam, soğuk alacaksınız, dedi. Acaba pencereyi kapasak mı ? Hava çok soğuk.

Helene:

— Hayır, hayır, pencere açık kalsın... diye haykırdı. Öyle değil mi, mösyö?

Pencereden, zaman zaman, hafif bir rüzgâr giriyor, perdeleri kımıldatıyordu. Helene, bu rüzgârları hissetmiyordu. Hâlbuki atkı, omuzlarından büsbütün kaymış, gerdanı meydana çıkmıştı. Arkasından, çözülen topuzundan, beline kadar, tarazlanmış saçlar sarkıyordu. Çocuğuna düşkünlüğünden başka her şeyi unutmuş, daha atik davranabilmek için, çıplak kollarını açmıştı. Doktor da, onun karşısında, telâş içinde, Jeanne'ın çekip kopardığı önü açık ceketini, yakasız gömleğini aklına getirmiyordu.

— Çocuğu biraz doğrultun, dedi. Hayır, öyle değil.... Elinizi bana verin.

Helene'in elini tuttu, kendisi çocuğun başı nın altına koydu, ona bir kaşık ilâç daha içirmek istiyordu. Sonra Helene'i yanına çağırdı. Onu, bir yardımcı gibi kullanıyor, Helene de kızının daha sakinleşmiş gibi olduğunu görerek, derin bir uysallık gösteriyordu.

— Gelin... Ben dinlerken, siz çocuğun başını omzunuza dayayın.

Helene, onun emrettiği şeyi yaptı. Bunun üzerine, doktor, kulağını Jeanne'ın göğsüne koymak için, onun üstünden doğru eğildi. Yanağı, Helene'in çıplak omzuna değmişti; çocuğun kalbini dinlerken anasının kalbinin çarptığını işitebilecekti. Doğrulduğu zaman, nefesi, Helene'in nefesine karıştı. Sükûnetle:

— Bu tarafta bir şey yok, diye Helene'i sevindirdi. Yatırın, fazla rahatsız etmeyelim.

Fakat yeni bir nöbet daha geldi. Bu, çok daha hafif oldu. Jeanne, kesik kesik bir iki söz söyledi. İki buhran daha, kısa fasılalarla yarıda kaldı. Çocuk, bitkin bir hale gelmişti. Bu, doktoru tekrar endişelendirmiş göründü. Çocuğu

yatırmış, başını çok yüksek koymuş, yorganı çenesinin altına çekmişti. Bir saate yakın orada kaldı, soluğun normal sesini bekliyor gibiydi. Karyolanın öte tarafında, Helene de, kımıldamadan bekliyordu.

Jeanne'ın yüzünde, yavaş yavaş, büyük bir asudelik belirdi. Lâmba, onu sarı bir ışıkla aydınlatıyordu. Bir keçi yüzü gibi zarif ve ince, biraz uzunca yüzü, nefis beyaz şeklini tekrar alıyordu. Kapalı, güzel gözlerinin mavimtırak ve şeffaf geniş kapakları altında, bakışın siyah par laklığı seziliyordu. İnce burnu hafif bir soluk çıkardı, irice ağzında belli belirsiz bir, gülümseme göründü. Kuzguni siyah, dağınık saçlarının teşkil ettiği örtü üzerinde, böylece uyuyordu.

Doktor, yavaş sesle:

— Bu sefer, artık bitti, dedi.

Sonra döndü, şişelerini yerine yerleştirdi, gitmeye hazırlandı. Helene ona yaklaştı, yalvardı :

— Rica ederim, mösyö, beni bırakmayın. Birkaç dakika bekleyin. Ya yine nöbet gelirse... Onu siz kurtardınız.

Doktor, artık korkacak bir şey kalmadığını, işaretle anlattı. Bununla beraber, Helene'in içi rahat etsin diye kaldı. Helene, Rosalie'yi yatmaya göndermişti. Biraz sonra, damları ağartan karın üzerinde ,tatlı, kül rengi bir gün ışıdı. Doktor pencereyi örttü. Helene'le ikisi, derin sessizliğin ortasında, çok yavaş sesle, tek tük konuştular. Doktor:

— Tehlikeli hiçbir hastalığı yok, emin olun diyordu. Yalnız, bu yaşta, 'çocuğa çok iyi bakmak lâzım... Hele, biteviye, mutlu, sarsıntısız bir hayat geçirmesine dikkat edin.

Bir dakika sonra, Helene de:

O kadar nazik, o kadar, sinirli ki... diyordu. Her zaman sözümü dinletemiyorum. Hiçten sebeplerle öyle şiddetli sevinçleri ve kederleri oluyor ki beni korkutuyor... Beni, başka bir çocuğu sevdiğim zaman hıçkıra hıçkıra ağlayacak kadar delice sever, kıskanır.

Doktor başını salladı, onun sözlerini tekrar etti:

— Evet, evet, nazik, sinirli, kıskanç... Doktor Bodin tedavi ediyor, değil mi? Onunla konuşacağım. Ciddi bir tedavi usulü kararlaştırırız. Çocuk, bir kadın sıhhatinin tam şeklini bulacağı devrede.

Helene, doktoru bu kadar fedakâr görünce, bir minnettarlık hamlesiyle:

— Ah! mösyö, girdiğiniz zahmetten dolayı size nasıl teşekkür edeyim? dedi.

Sonra, yüksek sesle konuşmuş olduğu için, Jeanne'ı uyandırdığı korkusuyla, geldi, yatağın üzerine doğru eğildi. Çocuk, dudaklarında o belli belirsiz gülümseme, pembe pembe, uyuyordu, sessizliğe kavuşan odada bir rehavet dolaşıyordu. Örtüler, eşya, dağınık elbiseler, huşulu, âdeta sükûnet bulmuş bir uyuklama içinde idi. Her şey, pencerelerin ikisinden de giren şafak ay dınlığı ortasında yüzüyor, dinleniyordu.

Helene, yine, karyolanın duvar tarafında ayakta duruyordu. Doktor, karyolanın öte tarafında idi. İkisi arasında da, hafif hafif nefes alarak uyuyan Jeanne vardı.

Helene, yine doktorun suallerine dönerek, yavaş sesle devam etti:

— Babası sık sık hastalanırdı. Ben öteden beri sıhhatliyimdir.

O ana kadar onun yüzüne bakmamış olan doktor, gözlerini kaldırdı, gülümsemekten kendini alamadı. Onu çok sıhhatli ve sağlam bulu yordu. Helene de, o içten ve sakin tebessümüyle gülümsedi. Sağlam sıhhati sayesinde mesuttu.

Doktor, gözlerini Helene'den ayırmıyordu. Hiç bu kadar muntazam bir güzel görmemişti. Uzun boyu, muhteşem endamıyla, Helene, sarışın altın parıltılı kestane rengi saçlı bir Junon'du. Başını ağır ağır çevirdiği zaman, profili heykel gibi vakarlı bir pürüzsüzlük alıyordu. Gri gözleri, beyaz dişleri, bütün yüzünü aydınlatıyordu. Ona makul ve metin bir eda veren yuvarlak, etlice bir çenesi vardı. Fakat doktoru asıl şaşırtan şey, bu ananın çıplak teninin ihtişamı idi. Atkı daha fazla kaymış, gerdan meydana çıkmış, kollar çıplak kalmıştı. Cilâlı altın rengi iri bir örgü, omuzlarından akarak memelerin arasında

kayboluyordu. Helene yarım yamalak beline takıverdiği etekliği ile saçları dağınık ve tarazlı; büyük bir şaşkınlık ifadesi almaya başlayan bu erkek bakışı karşısında hep iffetli bir ihtişam, bir namus üstünlüğü muhafaza ediyordu.

Kendisi de doktoru bir lâhza süzdü. Doktor Deberle ,otuz beş yaşlarında, matruş uzunca yüzlü, kurnaz bakışlı, ince dudaklı bir adamdı. Helene ona bakarken, doktorun da boynu çıplak olduğunu gördü. Aralarında, uyuyan küçük Jeanne olduğu halde, böylece karşı karşıya dur dular. Fakat biraz evvel uçsuz bucaksız görünen bu boşluk daralıyor gibi idi. Çocuğun nefesi fazla hafifti. O zaman Helene, ağır ağır atkısını çekti, örtündü, doktor da ceketinin düğmesini ilikledi. Jeanne, uykusunda:

—- Anne, anne, diye kekeledi.

Uyanıyordu. Gözlerini açınca doktoru gördü, kuşkulandı:

— Kim bu? Kim bu? diye soruyordu.

Fakat annesi onu öpüyor:

— Uyu, cicim, bir parça hastalandın da.. Yabancı değil, bir dost, diyordu.

Çocuk hayret etmiş görünüyordu. Hiçbir şey hatırlamıyordu. Gözleri yine kapanıyordu, tatlı bir eda ile:

— Uykum var!... Allah rahatlık versin, küçük anne... Senin dostunsa, benim de dostum olur.

Dedikten sonra tekrar uykuya daldı.

Doktor, ilâçlarını kaldırmıştı. Sessizce selâm verdi, çekildi. Helene, bir lâhza, çocuğun nefes alışını dinledi. Sonra, karyolanın kenarına oturdu, gözleri dalgın, zihni dağınık, kendini unuttu. Yanık kalan lâmba, bol gün ışığının ortasında sönükleşiyordu.

Ertesi gün, Helene, gidip doktor Deberle'e teşekkür etmenin uygun olacağını düşündü. Onu, birlikte gelmeye zorlamak için yaptığı kabalık; doktorun,

Jeanne'ın yanında bütün geceyi geçirmesi; bir hekimin alelâde viziteleri dışına çıkar gibi gördüğü bu hizmet, onu utandırıyordu. Bununla beraber, iki gün tereddüt etti; sorsalar söyleyemeyeceği sebeplerle bu ziyareti yapmak istemiyordu. Bu tereddütler, onu, doktorla meşgul ediyordu; bir sabah, doktora rast geldi, çocuk gibi saklandı. Sonra, bu utangaçlık hare ketine çok canı sıkıldı. Sakin ve dürüst tabiatı, hayatına giren bu bulanıklığa karşı koyuyordu. Nitekim hemen o gün gidip doktora teşekkür etmeyi kararlaştırdı.

Çocuk, salıyı çarşambaya bağlayan gece, buhran geçirmişti. O gün de cumartesiydi. Jeanne tamamıyla iyileşmişti. Çok telâşa düşerek koşup gelen doktor Bodin, doktor Deberle'i, fakir ve ihtiyar bir mahalle doktorunun, zengin ve meşhur bir meslektaştan bahsedişi gibi hürmetle anmıştı. Amma, yine de, asıl servetin, bütün Passy tarafından saygı gösterilen, Deberle'in babasından geldiğini, kurnazca gülümseyerek anlatıyordu. Oğlu sadece, miras olarak bir buçuk milyonluk bir servete ve mükemmel müşterilere konmak zahmetine girmişti. Hoş, doktor Bodin, Deberle'in çok müstait bir çocuk olduğunu hemen ilâve ediyor, küçük dostu Jeanne'ın sıhhati hakkında, onunla konsültasyon yapmaktan büyük bir şeref duyacağım söylüyordu.

Saat üçe doğru, Helene'le kızı, evden çıktılar, Vineuse sokağında ancak birkaç adım yürüdükten sonra, bitişik konağın kapısını çaldılar. İkisi de, henüz, matem kıyafetindeydiler. Kapıyı, fraklı, beyaz kravatlı bir uşak açtı. Helene, şark halılarından kapı perdeleriyle süslü geniş methali tanıdı; yalnız, sağda solda, jardinyerler dolusu çiçek vardı. Uşak, onları, perdeleri ve mobilyası rezede rengi bir küçük salona almıştı. Ayakta durmuş, bekliyordu. O zaman, Helene, adını söyledi:

— Madam Grandjean.

Uşak, sarılı siyahlı, son derece süslü bir salonun kapısını itti; yana çekilerek yol verdi, ismi tekrarladı.

— Madam Grandjean.

Helene, kapının eşiğinde, irkildi. Odanın öbür ucunda, şöminenin köşesinde, geniş eteklerinin baştan başa kapladığı dar bir kanepe üzerinde oturan genç bir kadın görmüştü. Kadının karşısında, şapkasıyla atkısını çıkarmamış, yaşlı bir

kadın misafir oturuyordu.

Helene, yavaş sesle:

— Affedersiniz, dedi, doktor mösyö Debenie'i görmek istiyordum.

Aynı zamanda, önü sıra odaya soktuğu Jeanne'ın elini tekrar tuttu. Bu genç kadınla, böyle birdenbire karşılaşınca şaşırmış ve sıkılmıştı. Doktoru görmek istediğini ne diye söylememişti, sanki? Hem, evli olduğunu da biliyordu.

Madam Deberle, tam o sırada, anlattığı bir olayı, telâşlı ve biraz tiz bir sesle tamamlıyordu.

— Ooo! Harika, harika!... Öyle bir realizmle ölüyor ki!... Korsasını şöyle yakalıyor, başını arkaya deviriyor, yemyeşil oluyor... Allah bilir, görmeli, matmazel Aurelie...

Sonra kalktı, büyük bir kumaş hışırtısıyla kapıya kadar geldi, şirin bir zarafetle:

— Lütfen giriniz, madam, rica ederim, dedi... Kocam evde değil... Ama çok memnun olurum, çok memnun olurum, emin olun... Galiba, geçen gece şiddetli bir hastalık geçiren güzel hanım kız, bu... Rica ederim, bir dakika oturun.

Helene, kendisine gösterilen koltuğa oturmak zorunda kaldı; Jeanne da, bir iskemleye, sıkıla sıkıla ilişti.

Madam Deberle, küçük kanepesine tekrar gömülmüş, güzel bir gülüşle ilâve etmişti:

— Bugün, kabul günüm. Cumartesi günleri misafir kabul ederim de... Pierre de her geleni buraya alıyor. Geçen hafta, damla hastalığı olan bir albayı getirdi.

Mösyö Rambaud, Helene'in elini sıktıktan sonra, hiçbir şey söylemeden, kendi evindeymiş gibi, gülümseyerek otururken, Jeanne, rahibin boynuna sarılmıştı.

— Bonjur sevgilim, dedi. Ben çok hastaydım.

—- Çok hasta mı, cicim?

Mösyö Rambaud ile rahip endişelendiler. Hele, sıska, koca kafalı, zariflikten mahrum, pek derbeder kıyafetli bir adam olan rahibin yarı kapalı gözleri büyüdü; güzel bir şefkat ışığı ile doldu. Jeanne, bir elini onun avucu içine bırakmış, öteki elini mösyö Rambaud'ya vermişti. İkisi de onu tutuyor, endişeli bakışlarıyla, yiyecek gibi seyrediyorlardı. Helene, çocuğun geçirdiği nöbeti anlamak zorunda kaldı. Rahip, kendisine haber göndermediği için âdeta öfkelendi. ikisi birden ona sual soruyorlardı. Bari hastalık iyiden iyiye geçmiş miydi, çocuk o zamandan beri bir daha hastalanmamış mıydı? Annesi gülümsüyordu...

— Jeanne'ı benden fazla siz seviyorsunuz, bu gidişle beni korkutacaksınız, dedi. Hayır, ondan sonra hiç hastalanmadı. Yalnız, vücudunda bir parça sızı, başında da biraz ağırlık var... Ama uğraşacağız, hepsinin hakkından geleceğiz.

Hizmetçi kadın gözüktü:

— Madam, yemeğe buyurun, dedi.

Yemek salonu, bir masadan, bir büfeden, sekiz sandalyeden ibaret, akaju eşya ile döşenmişti. Rosalie, kırmızı reps'ten perdeleri örttü. Bakır bir çember içinde, beyaz porselenden, gayet sade tavan lâmbası, sofra takımlarını, intizamla yerleştirilmiş tabakları, dumanı tüten çorbayı aydınlatıyordu. Her salı, yemekte, aynı sözler konuşulurdu. Fakat o gün, tabiatıyla, doktor Deberle'den bahsedildi. Doktor, hiç de sofu bir adam olmadığı halde, Rahip Jouve kendisini pek övdü. Onu, dürüst seciyeli, yüreği merhametli, gayet iyi bir baba, gayet iyi bir koca olarak tarif ediyor, hâsılı, çok güzel örnekler verdiğini söylüyordu. Madam Deberle'e gelince, o da, aldığı acayip Paris terbiyesinden ileri ge len taşkınca hallerine rağmen, mükemmel bir kadındı. Hulâsa, hoş bir aileydi.

Helene, memnun olmuş göründü; o da, bu karı-koca hakkında bu hükmü vermişti, rahibin söylediği şeyler, önce kendisini bir parça ürkütmüş olan münasebetlere devama onu teşvik ediyordu.

Rahip:

— Fazla kapalı oturuyorsunuz, dedi.

Mösyö Rambaud:

— Muhakkak, diye ekledi.

Helene, sakin gülümsemesiyle onlara bakı yordu; sanki kendisine yettiklerini, herhangi yeni dostluklar edinmekten korktuğunu söylemek istiyordu.

Saat onu çaldı, rahiple, kardeşi, şapkalarım aldılar. Jeanne, yatak odasında, bir koltukta uyuyakalmıştı. Bir lâhza eğildiler, rahat uyuduğunu görünce, memnun bir tavırla başlarını salladılar. Sonra, ayaklarının ucuna basarak uzaklaştılar; misafir odasında, seslerini yavaşlatarak konuştular:

— Salıya görüşürüz.

Rahip, iki basamak geri çıkarak:

— Unutuyordum, dedi. Fetu ana hasta. Gidip yoklasanız.

Helene:

— Yarın giderim, dedi.

Rahip, onu, kendi yoksullarının ziyaretine göndermekten hoşlanırdı. İkisi, baş başa verip, yavaş sesle bir sürü şeyler, kendilerine ait işler konuşurlar, bunlar üzerinde, üstü kapalı sözlerle anlaşırlar, bu sözleri herkesin yanında, asla açmazlardı.

Ertesi gün, Helene, sokağa yalnız çıktı; çocuk, ihtiyar bir kötürümü yoklamaya gittikleri günden sonra, iki gün ürpertiler geçirdiği için, o zamandan beri, onu beraber götürmekten sakınıyordu. Dışarı çıkınca, önce Vineuse sokağına saptı, iki keçeli bahçelerin duvarları arasına, sıkışmış acayip bir merdivene, Passy tepelerinden rıhtıma inen, dik bir dar sokağa, Eaux geçi dine daldı. Fetu ana, bu yokuşun alt başında, harap bir odada oturuyordu. Yuvarlak bir tepe camıyla aydınlanan bu odayı kötü bir karyola, topal bir masa, hasırları dökülmüş bir

iskemle dolduruyordu.

Fetu ana, Helene'in içeri girdiğini görünce:

— Ah! Madamcığım, iyi yürekli madamcığım... diye sızlanmaya başladı.

Fetu ana, yataktaydı. Sefaletine rağmen, üfürülüp şişmiş gibi yusyuvarlak, yüzü şiş, vücudunu örten bez parçasını, koçanlaşmış elleriyle üstüne çekiyordu. Kurnaz bakışlı ufacık gözleri ağlamalı bir ses, bir araba lâfla ifade ettiği şamatacı bir aşağılığı vardı.

— Ah, merhametli madamcığım, teşekkür ederim!... Ay, ay, ay, ay, aman ne sancı! Sanki boş böğürlerimi köpekler kemiriyor... Yooo! Mutlaka karnımda bir hayvan var, benim. Bakın, işte şuram, görüyorsunuz ya. Ciltte bir şey yok, dert içimde... Ay, ay, ay, ay, iki gündür dur madan ağrıyor. Bu kadar can acısı çekilir mi, Yarabbi... Ah, benim iyi yürekli madamcığım, teşekkür ederim! Fakirleri unutmuyorsunuz. Allah razı olsun, Allah razı olsun...

Helene, oturmuştu. Sonra, masanın üstün de, dumanı tüten, ıhlamur dolu bir kap gördü, yan tarafta duran bir fincanı doldurdu, hastaya uzattı. Kabın yanında, bir paket şeker, iki portakal daha başka nadide yiyecek şeyler vardı.

— Sizi yoklamaya biri mi geldi? diye sordu.

Ya, evet, bir genç madam geldi. Ama halden anlamıyor... Bana lâzım olan şey, bunlar değil ki. Ah! bir parça et bulabilseydim! komşu kadın, bir yahni pişiriverecek... Ay, ay, ay, şimdi daha fena kopuyor. Allah bilir, köpekten farkı yok... Ah bir parça et suyu olsaydı...

Aynı zamanda, cebini karıştırmakla meşgul Helene'i, can acılarıyla kıvranmasına rağmen, kurnaz gözleriyle izliyordu. Onun, masanın üs tüne on frank bıraktığım görünce, doğrulmaya çabalayarak, daha fazla sızlandı. Bir yandan çırpınırken, elini uzattı, para ortadan kayboldu, bir yandan da, boyuna:

— Allah! yine nöbet geldi, diye söyleniyordu. Yok, yok, artık buna dayanamayacağım... Allah, bu iyiliklerin mükâfatını size verecektir, madamcığım. Versin diye dua edeceğim... Bakın, bütün vücudumda sancılar

dolaşıyor... Rahip efendi, sizin geleceğinizi bana zaten vaat etmişti. Sizin gibi, halden anlayan yok. Bir parça et alacağım... İşte, şimdi de bacaklarıma iniyor... Yardım edin bana, artık halim kalmadı, halim kalmadı...

Öte tarafına dönmek istiyordu. Helene eldivenlerini çıkardı, kadını, mümkün olduğu kadar hafifçe tuttu, yatırdı. Henüz eğilmiş vaziyetteyken, kapı açıldı, doktor Deberle içeri girdi. Onun girdiğini görünce, Helene o kadar şaşırdı ki, yanakları kıpkırmızı oldu. Demek ki, doktor da, fakirleri böyle yokluyordu da kimseye bir şey söylemiyordu, öyle mi?

İhtiyar kadın:

— Doktor geldi, diyordu. Hepiniz iyi insanlarsınız, Allah hepinizden razı olsun!

Doktor, Helene'i, saygı ile selâmlamıştı. O içeri girdiğinden beri, Fetu ana, artık o kadar fazla sızlanmıyordu. Yalnız canı acıyan bir çocuk gibi, hafif ve devamlı bir inilti çıkarıyordu. Madamla doktorun tanıştıklarını pekâlâ görmüş, yüzünün bin bir buruşuğunda sinsi bir faaliyetle, gözlerini onlardan ayırmıyor, bir ona, bir öte kine bakıyordu. Doktor, ona birkaç sual sordu, sağ tarafını dinledi, muayene etti. Sonra tekrar yerine oturan Helene'e döndü, yavaş sesle:

— Karaciğer sancıları, dedi. Birkaç güne kadar ayağa kalkar.

Sonra, cep defterinden bir yaprak kopardı, üzerine bir iki satır yazı yazdı, Fetu anaya:

— Alın, dedi, bunu, Passy sokağındaki eczaneye gönderin, size bir ilaç verecekler, iki saatte bir, bir kaşık içersiniz.

O zaman, Fetu ana, yine bitmez tükenmez dualara başladı. Helene, hâlâ oturuyordu. Doktor, ayrılmak istemiyor gibiydi, göz göze geldikçe ona bakıp kalıyordu. Sonra selâm verdi, saygı sayıp, ondan önce kendisi çekildi. Henüz bir kat aşağı inmemişti ki, Fetu ana, yine sızlanmaya başladı.

— Ah! ne iyi hekim!... Bari verdiği ilâcın bir faydası olsa! Keşke yabani hindiba ile mum ezseydim, vücudumdaki suyu alırdı... Ah! İyi yürekli bir

hekim tanıyorum diye övünseniz yeri var! Belki de çoktan tanıyorsunuz, değil mi? Aman Allah, öyle hararetim var ki! Kanım tutuşuyor... Evlidir, değil mi? İyi bir karısı, güzel güzel çocukları olmaya lâyık adam, doğrusu... Hasılı, iyi insanların tanıştıklarını görmek, hoşa gidiyor.

Helene, ona su vermek için ayağa kalkmıştı.

— Eh! Allah'a ısmarladık, Fetu ana, dedi. Yarın görüşürüz.

— Hayhay... Ne iyi yüreklisiniz!... Ah, bir iki parçacık çamaşırım bile yok! Şu gömleğime bakın, ikiye ayrıldı. Yattığım yer, âdeta bir gübre... Neyse, zarar yok, Allah, bu iyiliklerinizin mükâfatını verecek.

II

Ertesi gün, Helene geldiği zaman, doktor Deberle, Fetu ananın yanındaydı. İskemleye oturmuş, reçete yazıyor, ihtiyar kadın da, o ağlamaklı çenebazlığıyla anlatıp duruyordu.

— Şimdi, kurşun gibi ağır, mösyö... Muhakkak, böğrümde kurşun var. Ağırlığı yüz libre gelir, dönemiyorum.

Fakat Helene'i görünce, çenesi büsbütün açıldı.

— Hah! Madamcığım geldi... Mösyöcüğüme söylüyordum, zaten: Gelir, diyordum, taş yağsa gelir, diyordum... Gerçekten evliya gibi kadın, cennet hurisi, hem de güzel, öyle güzel ki, sokaktan geçerken, yüzünü görmek için, insanın, durup diz çökeceği gelir... Madamcığım, iyi değilim. Şimdi de, şuramda bir kurşun var.. Ya., sizden gördüğüm iyilikleri, doktora hep anlatırım.

İmparator olsa, ancak bu kadar iyilik yapabilir... Ah, ah! İnsan pek kötü adam olmalı ki sizi sevmesin, pek kötü...

O, ufacık gözleri aralık, başını yastıkta sağa sola çevirerek, böyle anlatıp dururken, doktor, pek sıkılmış bir durumda kalan Helene'e gülümsüyordu.

Helene, yavaş sesle:

— Fetu ana, dedi. Size bir iki parça çamaşır getirmiştim...

— Teşekkür ederim, teşekkür ederim, Allah razı olsun... Bu mösyöcüğüm de öyle, zavallılara ettiği iyilik, bu iş üzerine vazife olanlarınkinden daha fazla. Siz bilmezsiniz, dört ay hastalığıma baktı; hele verdiği ilâçlar, verdiği et suları, verdiği şaraplar. Herkese bu kadar merhamet gösteren, zenginlerin içinde az bulunur... O da melek gibi bir adam... Ay, ay, ay, ay, karnımın içinde koskoca bir ev var sanki...

Bu sefer de, doktor sıkılmış gibi göründü. Kalktı, iskemlesini Helene'e vermek istedi. Fakat o, orada bir çeyrek saat kalmak üzere geldiği halde, iskemleyi almak istemedi:

— Teşekkür ederim, mösyö, çok acele işim var, dedi.

Bu arada, Fetu ana, bir yandan başını sağa sola sallarken, bir yandan da elini uzatmıştı; çamaşır paketi, yatağın içinde kayboldu.

Sonra, Fetu ana, devam etti:

Yoo! birbirinizin eşisiniz denilebilir, size... Bu sözüm gücünüze gitmesin, çünkü doğrusu, bu... Aranızda hiç fark yok. İyi insanlar, birbirinin halinden anlarlar... Aman Allah! Elinizi bana verin, şu tarafa döneyim!... Evet, evet, birbirinin halinden anlarlar...

Helene:

— Allaha ısmarladık, Fetu ana, yarın, galiba uğramayacağım, dedi.

Doktoru orada bırakıp gitti.

Bununla beraber, ertesi gün, yine Fetu ananın evine geldi. İhtiyar kadın uyukluyordu. Uyanıp da, tepeden tırnağa siyahlar giymiş, iskemle de oturan Helene'i tanır tanımaz:

— Doktor geldi, diye haykırdı... içirdiği ilâç neydi, bilmiyorum, sopa gibi dimdik oldum, Allah bilir... Sizi konuştuk. Bana bir sürü şeyler sordu, her zaman durgun mudur, dedi, yüzü hep böyle midir, dedi... O kadar iyi adam ki!

Sesini yavaşlatmıştı, herkese hoş görünmek isteyen zavallıların o yalpak, heyecanlı edasıyla, Helene'in yüzünde, sözlerinin tesirini bekliyor gibiydi. Herhalde, bu iyi yürekli madamın alnında, bir hoşnutsuzluk kırışığı görür gibi olmuştu; çünkü kocaman, şiş yüzü, ilgili ve ateşli iken, birdenbire söndü. İhtiyar kadın, kekelercesine devam etti:

— Hep uyuyorum. Belki de düpedüz zehirlendim... Annonciation sokağında

bir kadın vardı; eczacının biri, bir ilâç yerine başka bir ilâç vermiş, kadını öldürdü.

Helene, o gün, Fetu ananın evinde yarım saate yakın oturup kaldı; onun, sütü çok güzel bir memleket olan vatanı Normandie'ye dair anlattığı şeyleri dinledi. Bir susmadan sonra, lâf olsun diye sorar gibi:

— Doktoru çoktan beri mi tanırsınız? dedi.

Sırt üstü uzanmış yatan ihtiyar kadın, göz kapaklarını araladı, tekrar kapadı. Âdeta yavaş sesle

— Oo! Elbette! diye cevap verdi. Babası, 48 senesinden evvel benim hastalığıma bakmıştı; o da, babasıyla beraber gidip geliyordu.

— Babası, mübarek bir adammış diye işitmiştim.

— Evet, evet... Sersemceydi... Ama oğlu, daha iyidir. Vücudunuza dokundu muydu, kadifeden elleri var sanırsınız.

Tekrar bir susma oldu. Helene:

— Tavsiye ederim, ne söylerse yapınız, dedi. Çok bilgili adam, kızımı kurtardı.

Hararetlenmeye başlayan Fetu ana:

— Elbette! diye haykırdı. Ona güvenilebilir, bir çocuk vardı, öldü diye alıp götürmeye kalkışıyorlardı, o diriltti. Yoo! ne derseniz deyin, bir eşi daha yoktur. Talihim varmış, insan adamların en iyilerine düşüyorum... Her akşam da, Cenabı Hakka şükrediyorum. Merak etmeyin, sizi de unutmuyorum, onu da! Dualarımda ikiniz de berabersiniz... Allah' sizi korusun, ne muradınız varsa versin! Hazinelerine gömsün sizi! Mekânınız cennet olsun!

Doğrulmuş, ellerini bitiştirmiş, Allaha, çok yanık yanık yalvarıyor gibiydi. Helene, uzun zaman, onun böylece söylenişini dinledi, hatta gülümsüyordu. İhtiyar kadının bayağı gevezeliği, sonunda, onu, çok tatlı bir şekilde avutmuş,

uyuşturmuştu. Giderken, Fetu anaya, yataktan kalkacağı gün bir hotozla bir fistan getireceğini vaat etti.

Bütün hafta, Helene, Fetu ana ile uğraştı. Her gün öğleden sonra onu yoklamak, âdetleri sırasına girmişti. Hele, Eaux geçidini, garip bir şekilde sevmeye başlamıştı: O dik, dar sokak, serinliği ve sessizliğiyle, yağmurlu günlerde yükseklerden akan selin yıkadığı her vakit temiz kaldırımıyla, hoşuna gidiyordu. Oraya vardığı zaman, çokluk ıssız olan, ancak civar sokaklar da oturanlardan birkaç kişinin tanıdığı bu geçidin dimdik yokuşuna yukardan bakınca, garip bir şey duyuyordu. Sonra, her şeyi göze alıp bir kemerden geçiyor. Raynouard sokağının kenarındaki evin altına giriyor; geniş basamakların yedi katını kısa adımlarla iniyordu; bu basamakların hizasından, o dar dehlizin yarısını kaplayan derenin çakıllı yatağı geçiyordu. Sağlı sollu bahçelerin duvarları kabarmış, üstlerini, kül rengi lekeler kaplamıştı; ağaçların dalları uzanıyor, yapraklar sarkıyor, bir sarmaşığın sık yığını dışarıya taşıyordu; aralarından, yalnız, mavi gökten parçalar gözüken bütün bu yeşillikler, çok tatlı ve çok hafif, yeşilimtırak bir gün ışığı serpiyordu.. Helene yokuşun orta yerinde, soluk almak için duruyor, orada sallanan sokak feneriyle ilgilemiyor, hiçbir zaman açık görmediği kapının gerisindeki bahçelerden gelen gülüşmeleri yokuş yukarı, bir ihtiyar kadın çıkardı; bastona dayanır gibi şemsiyesine dayanan bir kadın geçerdi; bir haylaz sürüsü kunduralarını vura vura, paldır küldür aşağı inerdi. Fakat, Helene, hemen her zaman yalnız kalırdı, ormanlardaki çukur yollara benzeyen bu sessiz, gölgeli merdivende, büyük bir cana yakınlık vardı. Helene alt başa inince, gözlerini yukarı kaldırırdı. İçine daldığı bu dimdik yokuşun manzarası, ona, hafif bir korku veriyordu.

Fetu ananın evine giderken, Eaux geçidinin serinliğini ve huzurunu hâlâ esvaplarında taşıyordu. Sefalet ve ıstırap dolu bu kovuk, onu artık yüksündürmüyordu. Orada, kendi evindeymiş gibi davranıyor, havayı değiştirmek için tekerlek tepe camını açıyor, kendisine engel olursa, masanın yerini değiştiriyordu. Bu tavan ara sı odasının çıplaklığı, kireçle badana edilmiş beyaz duvarlar, topal ayaklı eşya, ona, genç kızken, ara sıra kurduğu sade hayatı düşündürüyordu. Ama asıl zevk aldığı şey, orada bulun duğu kadar içinde yaşadığı dokunaklı heyecandı: hastabakıcılık rolü, ihtiyar kadının biteviye sızlanmaları, etrafında gördüğü ve duyduğu her şey, onu, sonsuz bir

acımanın ürpertileri içinde bırakıyordu. Doktor Deberle'in ziyaretini, belli bir sabırsızlıkla bekler olmuştu. Fetu ananın dinliyordu. Bazen, sağdaki duvara gömülü, kara ve pırıltılı demir tırabzana dayana dayana, durumu hakkında ona sualler soruyordu; sonra, ayakta, yan yana, birbirlerine dikkatle bakarak, bir lâhza, başka şeylerden konuşuyorlardı. Aralarında bir samimilik vücut buluyordu. Zevklerinde benzerlikler bularak hayret ediyorlardı. Çoğu zaman, dudaklarını kımıldatmadan anlaşıyorlardı; yürekleri, birdenbire, aynı taşkın merhametle doluveriyordu. Basbayağı hallerin dışında doğan, merhametle gevşeyerek, direnmeksizin kendini bıraktığı bu sempati, Helene için, her şeyden daha tatlıydı. Doktordan, önce korkmuştu; kendi salonunda olsa, yaradılışının gerektirdiği kuşkulu soğukluğu elden bırakmayacaktı. Ama orada, dünyadan uzak bulunuyorlar, biricik iskemleyi paylaşıyorlar, yüreklerine ezginlik vererek onları birbirlerine yaklaştıran o biçare ve çirkin şeylerle, âdeta mesut oluyorlardı. Hafta sonu geldiği zaman, sanki yıllarca yan yana yaşamışlar gibi tanışıyorlardı. Fetu ananın izbesi, iyi yüreklerinin bu birleşmesi içinde, nurla doluyordu.

Ancak, ihtiyar kadın, pek yavaş düzeliyordu. Şimdi bacaklarının kurşun gibi ağır olduğunu söyledikçe, doktor şaşıyor, nazlandığını iddia ederek ona çıkışıyordu. Fetu ana, hep sızlanıyor, hep sırt üstü yatıyor, başını sağdan sola; soldan sağa sallıyordu; sonra, sanki onları serbest bırakmak ister gibi, gözlerini kapıyordu. Hatta bir gün, uyur gibi oldu; fakat göz kapaklarının altından, ufacık kara gözlerinin bir ucu, onları gözetliyordu. Nihayet yataktan kalkmaya mecbur oldu. Ertesi gün, Helene, ona vadettiği fistanla hotozu getirdi. Doktor gelince, ihtiyar kadın birdenbire:

— Eyvah! komşu kadın, ocaktaki ete bir bakıver, demişti!

Diye haykırarak odadan çıktı, kapıyı çekti, ikisini yalnız bıraktı. Onlar, önce, konuşmaya devam ettiler, odada kapalı olduklarının farkına varmadılar. Doktor, Helene'e, ara sıra, öğleden sonra, Vineuse sokağındaki bahçesine inmesi için ısrar ediyordu.

— Karım, size ziyaretinizi iade edecek, dedi, davetimi o da tekrarlayacak... Kızınıza çok iyi gelir.

Helene, gülerek:

— Ben reddetmiyorum ki, dedi, gelip, beni teşrifatla davet edin dediğim yok. Yalnız, saygısızlık ederim diye korkuyorum... Neyse, bakalım.

Biraz daha konuştular. Sonra, doktor, şaştı.

— Bu kadın nereye gitti, kuzum? Yemeğe bakmak için odadan çıkalı bir çeyrek saat var.

O zaman, Helene, kapının kapalı olduğunu gördü. Bu, birdenbire hoşuna gitmedi. Madam Deberle'den bahsediyor, onu, kocasına, kuvvetle övüyordu. Fakat doktor, ikide bir, başını kapıya doğru çevirdiği için, sonunda, bir üzüntü duydu. O da:

Hâlâ gelmedi, çok garip şey, diye söylendi .

Konuşmaları bitti. Helene, ne yapacağını bilmediğinden, tepe camını açtı; geri döndüğü zaman, bakışmaktan çekindiler. Gökyüzünde, gayet yüksek, mavi bir ay gibi duran tepe camından, çocuk kahkahaları geliyordu. İkisini de gören bu tekerlek delikten başka hiçbir şey bulunmayan odada, bütün gözlerden saklı, tamamıyla yalnızdılar. Uzakta, çocuklar sustu; ürpertili bir sessizlik hüküm sürmeye başladı. Bu ücra çatı katına, hiç kimse onları aramaya gelmezdi. Şaşkınlıkları artıyordu. O zaman Helene, kendi kendinden hoşnutsuzluk duyarak, sabit gözlerle doktora baktı.

Doktor Deberle, hemen:

— Görülecek pek çok hastalarım var, bu kadın bir gitti, hâlâ gözükmüyor, ben kaçıyorum.

Dedi, gitti. Helene, oturmuştu. Fetu ana, o gider gitmez odaya girdi, bir araba lâf etmeye başladı.

— Aman! Vücudumu taşıyamıyorum, bir kesiklik geldi... Mösyöcüğüm gitti, öyle mi? Tabii ya, burada rahat edecek yer yok ki! İkiniz de meleksiniz, vaktinizi, benim gibi bir zavallı ile geçiriyorsunuz. Ama Cenabı Hak

mükâfatını verir... Bugün de ayaklarıma indi. Merdivenin basamağına oturmaya mecbur oldum. Gürültü etmediğiniz için, gittiniz mi, kaldınız mı, bilmiyordum... Hâsılı, birkaç tane iskemle lâzım. Bari bir koltuk olsaydı! Döşeğim çok kötü. Siz geldiğiniz zaman utanıyorum... Burası sizin kendi eviniz, gerekirse, kendimi ateşe atarım, Allah biliyor, bunu, ona, sık sık söylüyorum... Bu iyi kalpli mösyö ile iyi kalpli madamın, ne muradı varsa ver, Yarabbi Babamın, oğlun, Ruh-ul kudüsün adına, amin!

Helene onu dinliyor, garip bir üzüntü duyuyordu. Fetu ananın şiş suratı onu endişelendiriyordu. Bu daracık odada, hiçbir zaman, buna benzer bir huzursuzluk da duymamıştı. Oranın murdar fakirliğini görüyor, havasızlıktan, sefaletin oraya kapanmış bütün düşkünlüklerinden rahatsız oluyordu. Hayır dualar ede ede peşi sıra gelen Fetu ananın sözlerinden rahatsız olarak, alelacele uzaklaştı.

Eaux geçidinde, onu, başka bir üzüntü bekliyordu. Bu geçidin ortasında, aşağı inerken sağ kolda, duvarda, parmaklıkla kapalı bir nevi kovuk, bir kör kuyu vardı. İki günden beri, oradan geçerken, bu kuyunun dibinden gelen, bir kedinin miyavlamalarını işitiyordu. Yokuş yukarı çıktığı sırada, miyavlamalar yine başladı, fakat öyle acıklı aksediyordu ki, can çekişmeye benziyordu. Kör kuyunun içine atılan zavallı hayvanın, orada, uzun uzun can çekişerek açlıktan öldüğü aklına gelince, Helene'in yüreği birdenbire burkuldu. Bu ölüm miyavlamasını işitmek korkusu ile bu merdivenden inmeye uzun zaman cesaret edemeyeceğini düşünerek, adımlarını hızlandırdı.

Günlerden tam salı idi. Akşam saat yedide, Helene bir küçük zıbının dikişini bitirmekteyken,

her zamanki gibi, kapının zili iki defa çalındı, Rosalie kapıyı açtı:

— Bugün, rahip efendi önce geliyor, dedi... Hah! Mösyö Rambaud da geldi.

Yemek çok neşeli geçti. Jeanne daha iyi idi, onu pek seven iki kardeş, doktor Bodin'in sıkı sıkı yasak etmiş olmasına rağmen, çocuğun, bayıldığı salatadan bir parça yemesi için izin aldılar. Sonra, odaya geçilince, cesaret bulan çocuk, annesinin boynuna sarıldı:

— Ne olur, küçük anne, yarın, o ihtiyar kadının evine beni de götür, diye yalvardı.

Fakat annesinden evvel, onu rahiple mösyö Rambaud azarladılar. Yoksulların evinde nasıl davranacağını bilmediği için, öyle bir yere gidemezdi. Son defasında baygınlıklar geçirmişti: sonra, üç gün, uykudayken bile, ağlaya ağlaya şişen gözlerinden hep yaşlar akmıştı.

Jeanne:

— Hayır, hayır, deyip duruyordu, ağlamayacağım, söz veriyorum.

Bunun üzerine, annesi onu kucakladı:

Boşuna üzülme, yavrum, dedi, ihtiyar kadın iyileşti... Artık sokağa çıkmayacağım, bütün gün seninle beraber oturacağım.

III

Ertesi hafta, madam Deberle, madam Grandjean'ın ziyaretini iadeye geldiği zaman, çok okşayıcı sözlerle dolu iltifatlarda bulundu. Gideceği sırada, kapının önünde:

— Vadinizi biliyorsunuz ya, dedi... Havaların düzeldiği ilk gün bahçeye ineceksiniz, Jeanne'ı da beraber getireceksiniz. Doktorun tavsiyesi böyle .

Helene gülümsüyordu.

— Evet, evet, karar verdik! Emin olabilir siniz dedi.

Üç gün sonra, güneşli bir şubat gününün ikindiüstü, sahiden, kızıyla birlikte bahçeye indi. Kapıcı kadın, Ohlara, ara kapıyı açtı. Madam Deberle'i, bahçenin nihayetinde, Japon pavyonu haline getirilmiş limonluğumsu bir yerde buldular; yanında, kız kardeşi .Pauline vardı. İkisinin de elleri boştu, işledikleri nakışları, küçük bir masa üzerine koymuşlar, orada unutmuşlardı.

Juliette:

— Aman, ne iyi ettiniz dedi. Buyurun, şu raya oturun... Pauline, şu masayı it... Görüyor sunuz ya, henüz serince, oturunca üşünüyor, bu pavyondan da, çocukları çok iyi göz önünde bulundurmuş oluruz... Haydi, çocuklar, oynayın. Ama. dikkat edin, düşersiniz.

Pavyonun geniş pencereleri açıktı, her iki taraftaki açılır kapanır camlan da, yuvaları içinde sürmüşlerdi. Öyle ki, bahçe, bir çadır önü gibi düz ayak uzanıp gidiyordu. Bu, iki yanında birer göbek bulunan, ortasındaki çimenliği ile, kibar bir bahçeydi. Vineuse sokağına bakan tarafı, sadece bir parmaklıkla kapalı idi; ancak, yeşillikler öyle büyümüş, orayı öyle örtmüştü ki,. sokaktan, içeriyi hiç kimsenin görmesine imkân yoktu; sarmaşıklar, filbaharlar, hanımelleri, parmaklığa yapışıp sarılıyor, yapraklı dalların teşkil ettiği bu duvarın

gerisinde, leylâklardan ve sarı salkımlardan ikinci bir duvar yükseliyordu. Kışın bile, sarmaşıkların arsız yaprakları ile dalların sarmaş dolaş yığını, bakışlara engel olmaya yetiyordu. Fakat, bahçenin en güzel tarafı, dipte, beş katlı bir evin kara duvarını örten birkaç yüksek ağacın, azametli kara ağaçların vücuda getirdiği yığındı. Bu ağaçlar, civardaki binaların boğduğu bu bahçenin içinde, bir koru köşesi gibi göz aldatıyor, salon gibi süpürülen bu Paris bahçeciğini, ölçüden aşırı büyütür gibi görünüyordu. Karaağaçlardan ikisi arasında, tahtası nemden yosun tutmuş bir salıncak sarkıyordu.

Helene bakıyor, daha iyi görmek için eğiliyordu.

Madam Deberle, kayıtsızca:

— A canım, kavuk gibi bir yer işte, dedi. Ama, Paris'te ağaç o kadar az ki... Kendi malı yarım düzine ağaca sahip olmak insanı memnun ediyor.

Helene:

— Yok, yok, bahçeniz çok güzel, diyordu. Enfes !

O gün, güneş, solgun gökyüzüne, sarışın ışık zerreleri serpiyordu. Yapraksız dalların arasından, huzmeler, aheste bir yağmur halinde dökülüyordu. Ağaçlar kızıllaşıyor, morumsu, narin tomurcukların, ağaç kabuğunun kül rengine yumuşaklık verdiği görülüyordu. Çimenlikte, bahçe yolları boyunca, otlarda ve çakıllarda, damla damla pırıltılar gözüküyor, yerle bir hafif bir pus, bu pırıltıların üzerine çöküyor, onları eritiyordu. Tek çiçek yoktu, yalnız, güneşin, çıplak zemin üzerindeki cümbüşü, ilkbaharı müjdeliyordu.

Madam Deberle:

— Şimdi henüz, bir parça kasvetli, diye devam etti. Haziran gelsin, göreceksiniz, gerçekten bir yuvada oturur gibidir. Ağaçlar, bitişiktekilerin gözetlemesine engel olur. O zaman, büsbütün, biz bize kalırız...

— Lucien, çeşmeye dokunma bakayım!

Jeanne'a bahçeyi gezdirip göstermekle meşgul olan çocuk, onu, cümle kapısı

merdiveninin altındaki çeşmenin önüne götürmüş, musluğu çevirmiş, kunduralarını, ıslatmak için, musluğun altına uzatıyordu. Bu oyuna bayılırdı. Jeanne, gayet cciddi onun, ayaklarını ıslatmasını seyrediyordu.

Pauline ayağa kalktı:

— Dur, dedi, ben onu uslandırırım.

Juliette, kardeşini alıkoydu.

— Hayır, hayır, sen ondan daha divanesin. Geçen gün, ikiniz de banyo etmiş gibiydiniz... Koskoca bir kızın, iki dakika bir yerde oturamaması ne tuhaf...

Sonra döndü:

— İşitiyor musun, Lucien, çabuk, musluğu kapat! diye seslendi.

Çocuk korktu, söz dinlemek istedi. Fakat musluğu daha fazla çevirdi, su öyle bir şiddetle, öyle bir gürültüyle aktı ki, küçük, büsbütün şaşaladı. Omuzlarına kadar sırsıklam bir halde geri çekildi.

Hücum eden kan dalgasıyla yanakları kıp kırmızı kesilen annesi :

— Çabuk, musluğu kapat! diye haykırıp duruyordu.

Bunun üzerine, Lucien, kendisini korkutan, nasıl durduracağını bilemediği bu azgın suyun karşısında, hıçkırarak ağlamaya başladığı sıra da, o ana kadar sesini çıkarmayan Jeanne, bin bir ihtiyatla musluğa yaklaştı. Eteğini bacaklarının arasına sıkıştırdı; kol ağızlarını ıslatmamak için sıvandı, çıplak bileklerini uzattı, üzerine bir damla su sıçratmadan musluğu kapadı. Tufan, birdenbire durdu. Şaşakalan, saygı duyan Lucien göz yaşlarını dindirdi, iri gözlerini, hanım ablaya doğru kaldırdı.

Madam Deberle, tekrar bembeyaz kesilmiş, yorgunluktan bitkin gibi uzanmıştı.

— Bu çocuk, sahiden, beni çileden çıkartıyor dedi.

Helene, araya girmek gereğini duydu.

— Jeanne, dedi, elinden tut da, gezine gezine oynayın.

Jeanne, Lucien'i elinden tuttu, ciddi, kısa adımlarla, bahçe yolları boyunca yürüdüler. Jeanne, Lucien'den çok daha büyüktü, oğlanın kolu havada kalıyordu; fakat, çimenliğin etrafında teşrifatla dönmekten ibaret olan bu ciddî oyun, ikisini de meşgul ediyor, şahıslarına büyük bir önem veriyor gibiydi. Jeanne'ın bakışları, gerçekten bir hanımefendi gibi, kararsız ve dalgındı. Lucien, arada bir, arkadaşına bir göz atmaktan kendini alamıyordu. Bir kelime konuşmuyorlardı.

Madam Deberle, sakinleşmişti; gülümseyerek:

— Gülünç halleri var, dedi. Doğrusu, sizin Jeanne çok sevimli çocuk... Ne kadar söz dinliyor, ne kadar akıllı uslu...

Helene;

— Evet, başkalarının evindeyken öyledir, diye cevap verdi. Müthiş anları vardır. Ama, beni çok sever de, üzülmeyeyim diye uslu oturmaya çalışır.

Çocuklardan konuştular. Kızlar, oğlanlardan daha çabuk gelişiyorlardı. Ama, Lucien'in aptal haline aldanmamalıydı. Bir seneye varmamdan, bir parçacık kendine gelince, yaman bir şey olacaktı. Sonra, bir laftan ötekine geçildiği belli olmadan, karşıdaki bir küçük pavyonda oturan bir kadından söz etmeye başladılar. Kadının evinde, öyle acayip şeyler oluyordu ki... Madam Deberle sustu, kız kardeşine

— Pauline, sen bir dakika bahçeye çıksana, dedi.

Genç kız sakin sakin çıktı, ağaçların altında durdu: Konuşulurken, kendi yanında söylenemeyecek çeşit, fazla açık saçık bir şey oldu muydu, kapı dışarı edilmeye alışıktı. Juliette:

— Dün pencerenin önündeydim, diye devam etti, o kadım iyice gördüm... Perdeleri bile örtmüyor... Öyle bir hayâsızlık ki! Ya çocuklar görse.

Gayet yavaş sesle, ayıplayan bir eda ile konuşuyor, ama, dudaklarının

kenarında, yine de hafif bir gülümseme beliriyordu. Sonra, sesini yükseltti, seslendi.

— Pauline, gelebilirsin.

Pauline, ağaçların altında, kayıtsız bir tavırla gökyüzüne bakıyor, ablasının, lâfı bitirmesini bekliyordu. Pavyona girdi, iskemlesine tekrar oturdu. Juliette, Helene'le konuşmaya devam etti:

— Siz şimdiye kadar hiçbir şey görmediniz mi, madam?

Helene:

— Hayır, diye cevap verdi; benim pencerelerim o pavyona bakmaz.

Genç kız, konuşulan şeyin başını işitmemiş olmakla beraber, sanki anlamış gibi, beyaz, bakire yüzüyle, yine dinliyordu.

Kapıdan, tekrar havaya bakarak:

— Aa! dedi, ağaçlarda epeyce yuva varmış !

Madam Deberle, bu arada, bir şey yapmış olmak için, işlemesini tekrar eline almıştı. Dakikada bir, iki ilmik atıyordu. Boş oturmak elinden gelmeyen Helene, bir daha sefere, yanma bir el işi alıp gelmesine izin istedi. Sonra, bir parça can sıkıntısıyla, döndü, Japon pavyonunu gözden geçirdi. Duvarlarla tavana, kılaptan işlemeli kumaşlar gerilmişti, uçuşan turna kuşları, parlak renkli kelebeklerle çiçekler, sarı nehirlerin üstünde yüzen mavi kayıklar görülüyordu, içerde tahtadan sandalyelerle jardinyerler, yerde ince hasırlar, lâke boyalı eşyaların üzerinde de, yığınlarla biblolar, ufacık bronz heykeller, ufacık Japon vazoları, çiy renklerle alacalı bulacalı acayip oyuncaklar dolu idi. Dipte, saksonya porseleninden yapılmış koca bir şebek, bacaklarını bükmüş, çıplak karnı dışarı doğru taşmış, en küçük bir dürtüşlemeyle başını şiddetle sallayarak, alabildiğine gülüyordu.

Helene'in bakışlarını izleyen Pauline:

— Nasıl? Çok çirkin değil mi? dedi. Kuzum, abla , bütün bu aldığın şeylerin işporta malı olduğunu biliyor musun? Güzel Malignon senin Japon eşyana "ne alırsan on üç metelik" adını takmış. Sahi, aklıma geldi, güzel Malignon'a rastgeldim. Bir madamla beraberdi; madam dersem, Varietes tiyatrosundaki küçük Florence'la.

Juliette telâşla:

— Nerede gördün, şuna takılayım? diye sordu.

— Bulvarda... Bugün gelecek, değil mi?

Ama, cevap alamadı. Juliette'le Helene, gözden kaybolan çocukları merak etmişler, araştırıyorlardı. Acaba nereye gitmişlerdi? Seslendiler, ince iki ses yükseldi

— Buradayız!

Gerçek, orada, çimenliğin ortasında, otların üstüne oturmuşlardı; bir iğ ağacı, onları, kısmen gözden saklıyordu.

— Ne yapıyorsunuz, bakayım?

Lucien:

— Otele geldik, diye haykırdı. Odamızda dinleniyoruz.

Bu, pek hoşlarına gitti; bir lâhza, çocuklara baktılar. Jeanne, yumuşak başlılık gösteriyor, istekle oynuyordu. Etraftan ot yoluyordu, herhalde yemek pişirecekti. Ağaçlık bir yerde buldukları bir tahta parçası, yolcuların sandığını temsil ediyordu. Şimdi, konuşuyorlardı. Jeanne, heyecanlanıyor, İsviçre'de olduklarını, buz dağlarını gezmeye gideceklerini, inançla söyleyip duruyor, Lucien, buna, pek şaşmış görünü yordu.

Pauline, birdenbire;

— Hah! işte geldi! dedi.

Madam Deberle döndü, merdivenden inmekte olan Malignon'u gördü. Ona, selâm verip oturacak kadar ancak vakit bıraktı.

— Aşkolsun size, dedi; önünüze gelen yer de, evimdeki eşyanın işporta malından ibaret olduğunu söylüyorsunuz!

Malignon, sükûnetle:

— Haâ evet, diye cevap verdi, şu küçük salon... Tabiî, işporta malı. Yüzüne bakılmaya değer bir tek nesneniz yok.

Juliette, çok alınmıştı.

— Nasıl yok, ya şebek?

— Yok canım, yok canım, hepsi bayağı şeyler... İnsanda zevk olmalı... Tertibi bana bırakmak istemediniz ki...

Bunun üzerine, Juliette, kıpkırmızı kesildi, gerçekten öfkelenerek, onun sözünü kesti: Sizde de zevk vardır ya! Doğrusu ince zevkli imişiniz!... Sizi, bir madamla beraber görmüşler.,.

Malignon, hücumun şiddeti karşısında şaşalamıştı.

— Hangi madam? diye sordu.

— Güzel seçmişsiniz, tebrik elerim, öyle bir aşifte ki, bütün Paris...

Fakat, Pauline gözüne ilişince sustu. Onun orada olduğunu unutmuştu.

— Pauline, dedi, sen bir dakika bahçeye çıksana.

Genç kız, isyan ediyordu.

— Yooo! artık çok oldunuz, dedi. ikide bir, beni rahatsız ediyorsunuz.

Juliette, daha ciddî bir eda ile tekrar:

— Bahçeye çık, dedi.

Genç kız, söylene söylene çıktı. Sonra, döndü, ilâve etti:

— Bari, çabuk olun.

O çıkar çıkmaz, Madam Deberle, tekrar Malignon'a çullandı. Onun gibi seçkin bir insan, halk arasına, o Florence'la beraber nasıl çıkabilirdi? Florence, en az kırk yaşındaydı, umacı gibi çirkindi, ilk temsillerde, ön sırada oturan bütün seyirciler onunla senli benli konuşuyordu. ,

Ağaçların altında, somurtarak dolaşan Pauline:

— Lâfınız bitti mi? diye seslendi. Canım sıkılıyor, benim.

Fakat, Malignon kendini savunuyordu. Bu Florence'ı tanımıyordu; onunla hiçbir zaman konuşmamıştı. Belki, kendisini, yanında bir kadınla görmüş olabilirlerdi, ara sıra, arkadaşlarından birinin karısına yol arkadaşlığı ediyordu, Hem, gören kimdi? Deliller lâzımdı, şahitler lâzımdı.

Madam Deberle, birdenbire sesini yükselterek:

— Pauline, sen, onu Florence'la beraber gördün, değil mi? diye sordu.

Genç kız:

—Evet, evet, dedi, bulvarda, Bignon'un karşısında.

O zaman, Madam Deberle, Malignon'un zoraki gülümsemesi karşısında memnun, seslendi:

—Pauline, gelebilirsin. Bitti.

Malignon'un, ertesi gün için, Folies - Dramatiques tiyatrosunda bir locası vardı. Madam Deberle'e gücenmiş görünmeden, locayı kibarca teklif etti; zaten, her zaman kavga ederlerdi. Pauline, oynanan piyesi görmeye gidebilir miyim, diye sordu; Malignon, başını sallıyarak gülünce, Pauline, bunun çok saçma bir iş olduğunu, müelliflerin, genç kızlara mahsus piyesler yazmaları

gerektiğini söyledi. Onun, yalnız La Dame Blanche’la klâsik tiyatroyu görmesine izin veriyorlardı.

Bu arada, Helene'le Juliette, çocuklara artık göz kulak olmaktan vazgeçmişlerdi. Birden bire, Lucien, müthiş yaygaralar koparmaya, başladı.

Helene:

—Çocuğa ne yaptın Jeanne? diye sordu.

Küçük kız:

— Bir şey yapmadım, anne, diye cevap verdi. Kendisi yere düştü.

İşin aslı şu idi ki, çocuklar, mahut buz dağlarına doğru yola çıkmışlardı. Jeanne, dağlara vardıklarını iddia ettiği için ikisi de, kayaları aşmak üzere, bacaklarını gayet yükseğe kaldırıyorlardı. Fakat, bu çaba sonunda soluk soluğa kalan Lucien, kenarı çiçekli bir yolun ta ortasına sırt üstü serilmişti. Yere düşünce de, pek canı sıkılmış, çocukça bir öfkeye kapılmış, hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı.

Helene, tekrar seslendi,

— Kaldır çocuğu yerden.

— Kalkmıyor, anne, yerde yuvarlanıyor.

Jeanne, küçük oğlanın bu kadar terbiyesiz olduğunu görünce, bu hal gücüne gitmiş, son derece öfkelenmiş gibi geri geri gidiyordu. Lucien oyun oynamasını bilmiyordu; muhakkak onun üstünü başını kirletecekti. Jeanne, kendisini lekeleyecek harekette bulunulmuş bir düşes gibi, somurtuyordu. O zaman, Lucien'in yaygaralarıyla içi sıkılan madam Deberle, çocuğu yer den kaldırıp susturmasını, kızkardeşinden rica etti. Pauline'in canına minnetti. Koştu, çocuğun yanına, yere yattı, bir müddet, onunla beraber yuvarlandı. Fakat Lucien çırpınıyor, yerden kaldırmalarını istemiyordu. Buna rağmen, Pauline, onu kolunun altına kıstırarak doğruldu; susturmak için:

— Sus, yaygaracı! dedi. Salıncağa bineceğiz.

Lucien, birdenbire sustu, Jeanne, ciddî edasını kaybetti, yüzü taşkın bir sevinçle aydınlandı. Üçü birden, salıncağa doğru koştular. Fakat salıncağın tahtasına, Pauline oturdu. Çocuklara:

— Beni itin, dedi.

Ufacık ellerinin bütün kuvvetiyle onu ittiler. Ama, ağırdı, şöyle böyle kımıldatabiliyorlardı.

Pauline, boyuna:

— İtsenize, diyordu! Amaan! Koca sersemler, beceremiyorlar!

Madam Deberle, pavyonda, hafifçe ürpermişti. Bu güzel güneşe rağmen, havayı sıcak bulmuyordu. Bir espanyolete asılı duran, beyaz şaldan bumuzu kendisine vermesini,

Malignon'dan rica etmişti. Malignon, kalkmış, bumuzu onun omuzlarına atmıştı. Karşılıklı, Helene'i pek az ilgilendiren şeylerden, teklifsizce konuşuyorlardı. Onun için, Pauline'in, istemeyerek çocukları devirmesinden korkup, endişelendi. Tuliette'le genç adamı, pek heyecanla konuştukları bir şapka modasının münakaşası içinde bırakarak, bahçeye çıktı.

Jeanne annesini görür görmez, halinde, baştan başa bir yalvarma edasıyla, nazlı nazlı, ona yaklaştı.

— Kuzum, anneciğim! Ne olur, anneciğim,,, diye sızlandı.

Ne demek istediğini çok iyi anlayan Helene:

— Hayır, hayır, diye cevap verdi. Sana ya sak ettiler, biliyorsun ya.

Jeanne, salıncak sallanmaya bayılırdı. Kuş olmuşum gibi geliyor, derdi. Yüzüne üfüren o rüzgâr, o birdenbire havalanış, kanat çırpar gibi ahenkli ve devamlı gidiş geliş, ona, bulutlara doğru gidiyormuş gibi zevkli bir heyecan veriyordu. Gökyüzüne firladığını zannediyordu. Yalnız, sonu hep fena

oluyordu. Bir keresinde, onu, salıncağın iplerine yapışmış, baygın, gözleri apaçık, boşluğun verdiği korku ile dolu bir halde bulmuşlardı. Başka bir sefer, saçmayla vurulmuş bir kırlangıç gibi kaskatı kesilip yere düşmüştü.

Çocuk, hâlâ:

— Kuzum, anneciğim, diyordu, bir parça, bir parçacık.

Annesi, başı dinç olsun diye, nihayet, onu, salıncağa oturttu. Çocuk, huşuğluğu bir ifade ile, çıplak bileklerini titreten bir haz ürpertisiyle, pürneşe idi. Helene, salıncağı çok yavaş salladığı için:

— Daha hızlı, daha hızlı, diye yalvarıyordu.

Ama, Helene, onu dinlemiyordu. İpi bırakmıyordu. Yanakları pembe pembe, salıncak tahtasına verdiği ileri hareketlerle vücudu sarsılarak kendisi de ateşleniyordu. Her zamanki ciddiliği, kızıyla arasındaki bir nevi arkadaşlık için de, eriyip kayboluyordu.

— Artık yeter, dedi.

Boynuna asılıp kalan çocuk:

— Öyleyse, sen de sallan, kuzum, sen de sallan, dedi.

Kendi deyimiyle annesinin havalandığını görmek çok hoşuna gidiyor; kendi sallanmaktan ziyade, onun sallanışını seyretmekten zevk alıyordu. Fakat, Helene, beni kim itecek, diye sordu; o, oyun oynadı mıydı, ciddî oynardı; ağaçların tepesine kadar yükselirdi. Tam o sırada, kapıcının yol gösterdiği mösyö Rambaud gözüktü. Madam Deberle'i, Helene'in evinde görmüştü; Helene'i dairesinde arayıp bulamayınca oraya gelmekte mahzur görmemişti. Madam Deberle, bu kendi halinde adamcağızın teklifsizliğinden çok duygulanmıştı; gayet mültefit davrandı. Sonra, Malignon'la, tekrar, pek hararetli bir konuşmaya atıldı,

Jeanne, annesinin etrafında dönüyor:

— Sevgilim seni iter! sevgilim seni iter! dîye haykırıyordu.

Helene, yapmacıktan ciddî bir tavır takınarak:

— Sen susacak mısın! Evimizde değiliz, dedi.

Mösyö Rambaud:

— Ne çıkar, diye mırıldandı. Eğer hoşunuza giderse, emrinize amadeyim. însan kırda olunca...

Helene, yavaş yavaş bu işe yanaşıyordu. Genç kızken, saatlerce salıncak sallanırdı, o uzak eğlentilerin hâtırası, şimdi onu, için için bir istekle dolduruyordu.

Lucien'le birlikte, çiçekli yolun kenarına oturan Pauline, o kendine mahsus, başına buyruk koca kız haliyle, serbestçe söze karıştı:

— Evet, evet, mösyö sizi itsin... Sonra beni iter; beni de itersiniz, değil mi mösyö?

Bunun üzerine, Helene, kararını verdi. Sahip olduğu gençlik, muhteşem güzelliğinin soğuk ciddiliği altında, lâtif bir saflıkla kendini gösteriyordu. Helene, bir mektepli kız gibi sade ve neşeli gözüküyordu. Hele, hiç fazilet taslamıyordu. Gülerek, bacaklarını göstermek istemediğini söyledi, bir ip istedi, eteklerini, ayak bileklerinden bağladı. Sonra salıncağın tahtasına bindi, ayakta durdu, kollarım açıp iplere tutunarak, neşeyle haykırdı:

— Haydi mösyö Rambaud... Önce, yavaş sallayın...

Mösyö Rambaud, şapkasını bir dala asmıştı. Ablak sâf yüzü, babaca bir tebessümle aydınlanıyordu. iplerin sağlam olup olmadığına baktı, ağaçlara baktı, sonunda, salıncağı hafifçe itti. Helene, o gün ilk defa olarak matem esvaplarını çıkarmıştı. Arkasında, mor fiyonglarla süslü, gri bir fistan vardı. Dimdik, beşikte sallanır gibi zemine sürtünürcesine geçerek, yavaş yavaş gidip geliyordu.

— Haydi, hızlandırın, hızladırın! dedi.

Bunun üzerine, mösyö Rambaud, kolları ilerde, salıncağın tahtasını yakaladı, daha. hızla itti. Helene yükseliyordu; her uçuşta, daha fazla mesafe alıyordu. Fakat, sallanışında bir ciddilik vardı. Sessiz, güzel yüzünde gayet parlak gözleriyle, hâlâ temkinli, biraz ciddî görünüyordu; yalnız, burun delikleri, rüzgârı içmek istercesine kabarıyordu. Eteğinin tek kıvrımı kımıldamamıştı. Topuzundan bir lüle saç çözülüyordu.

— Haydi! Haydi!

Âni bir itilişle yükseldi. Güneşe doğru, hep daha yükselerek çıkıyordu. Vücudundan bir rüzgâr çıkıyor, bahçenin içinde esiyordu; Helene, o kadar çabuk geçiyordu ki, artık belirli görülemiyordu. Şimdi, galiba gülümsüyordu, yüzü pembeleşmişti, gözleri yıldızlar gibi süzülüp geçiyordu. Çözülen lüle, boynunu dövüyordu. Etekleri, sicimle bağlı olmasına rağmen, çırpınıyor, topuklarının beyazlığını meydana çıkarıyordu. Göğsü ilerde, bir vatanda yaşar gibi havanın içinde yaşayarak, rahat ettiği belli idi.

— Haydi! Haydi!

Mösyö Rambaud, kan ter içinde, yüzü kıp kırmızı, bütün kuvvetini verdi. Bir haykırma işitildi. Helene daha yükseğe çıkıyordu.

Jeanne, kendinden geçmiş bir halde:

— Oh! anne! Oh! anne!

diyip duruyordu.

Çimenliğin üstüne oturmuş, sanki, esen bütün bu rüzgârı kendisi içiyormuş gibi, ufacık ellerini göğsüne bastırmış, annesine bakıyordu. Soluğu kesiliyor; salıncağın uzun uzun sallanışını elinde olmadan, omuzlarının ileri geri hare ketiyle izliyor, bir yandan da:

— Daha hızlı! daha hızlı! diye bağırıyordu.

Annesi, hep, daha yükseklere çıkıyordu. Yükseldikçe, ayakları, ağaçların dallarına değiyordu.

— Daha hızlı! daha hızlı! oh! anneciğim, daha hızlı!

Fakat, Helene, ta gökteydi. Ağaçlar, rüzgâr vurmuş gibi eğiliyor, çatırdıyordu. Bir fırtına gürültüsüyle şaklıyan eteklerinin çırpınışıntan başka bir şey görülmüyordu. Kolları apaçık, gerdanını rüzgâra vermiş, aşağı doğru inerken, başını bir parça eğiyor, bir saniye süzülüyordu; sonra, bir hamleyle tekrar havalanıyor; başını arkaya devirmiş, kaygan ve mahmur, gözleri kapalı, tekrar aşağı iniyordu. Başını döndüren bu çıkışlar ve bu inişler, ona çok zevk veriyordu. Yüksekteyken, güneşin içine, altın zerreleri gibi dökülen o sarışın şubat güneşinin içine giriyordu. Kehribar pırıltıları saçan, kestane rengi saçları tutuşuyordu; ateşten çiçekleri andıran mor ipekten fiyongları, beyaz akisler yapan fistanının üstünde pırıldarken, adeta onun baştan başa tutuştuğu sanılırdı. Etrafında ilkbahar doğuyor, morumsu tomurcuklar, gökyüzünün mavi zeminine, zarif, al renklerini işliyordu.

O sırada, Jeanne, ellerini bitiştirdi. Annesini, cennete doğru uçan, başı altın haleli bir ermiş kadın gibi görüyordu. Hâlâ, kırık dökük bir sesle:

— Oh! anne, oh! anne! diyip duruyordu.

Madam Deberle ile Malignon da, merak etmişler, ağaçların altına doğru ilerlemişlerdi. Malignon, bu madamı, çok cesaretli buluyordu. Madam Deberle, ürkek bir eda ile:

— Ben olsam, muhakkak safram kabarır, dedi,

Helene, bu sözü işitmiş olacak ki, dalların arasından haykırarak:

— Merak etmeyin, benim safram sağlamdır!,.. dedi. Haydi, mösyö Rambaud, hadisenize!

Gerçek, sesi, hâlâ sakindi. Orada bulunan iki erkeğe aldırmaz gibi görünüyordu. Galiba, onları erkekten saymıyordu. Saçları dağılmıştı; sicim çözülmüş olsa gerekti, etekleri de, bayrak gibi şaklıyordu. Helene,

havalanıyordu. Fakat, birdenbire, haykırdı:

— Yeter, mösyö Rambaud, yeter! Doktor Deberle, merdivenin üst başında gözükmüştü. Yaklaştı, karısını, şefkatle kucakladı, Lucien'i kucağına alıp kaldırdı, alnından öptü. Sonra, gülümseyerek Helene'e baktı. O, hâlâ:

— Yeter, yeter, diyordu. Doktor Deberle:

— Niçin a canım? diye sordu. Sizi rahatsız mı ediyorum?

Helene, cevap vermedi. Ciddileşmişti. Olanca hızıyle uçan salıncak durmuyordu; Helene'i, hâlâ çok yükseklere çıkaran, uzun, muntazam sallanışlarla gidip geliyordu. Helene, ilkbahar güneşi ortasında, böyle gevşek gevşek sallanırken, antika heykel pürüzsüzlüğü ile öyle muhteşem, büyük ve gürbüzdü ki, doktor, beklemediği bu manzara karşısında, meftun ve hayran, onu seyrediyordu. Fakat, Helene, öfkeli görünüyordu; derken, birdenbire, yere atladı. Hep birden:

— Durun! Durun! diye haykırıştılar. Helene, derin bir inilti çıkarmıştı. Bahçe yolunun çakılları üstüne düşmüştü, kalkamadı. Doktor, sapsarı kesilmişti.

— Aman Yarabbi! Ne ihtiyatsızlık! dedi. Hepsi, Helene'in etrafına üşüştüler. Jeanne,

öyle ağlıyordu ki, mösyö Rambaud, kendisi de baygınlık geçirerek onu kucağına almak zorun da kaldı. Bu esnada, doktor, Helene'i sıkılıyordu:

— Sağ bacağınızı çarptınız, değil mi?...

— Ayağa kalkamıyor musunuz? Helene, hâlâ sersem, cevap vermeyince, tekrar sordu:

— Canınız acıyor mu? Helene güçlükle:

— Şurada, dizimde, için için bir sızı var, dedi.

Bunun üzerine, doktor, ecza çantasıyla sargı getirmesi için karısını gönderdi. Bir yandan

da:

— Muayene edelim, muayene edelim.,. Her halde bir şey değildir, diyordu.

Sonra, çakıllı yola diz çöktü. Helene, ses çıkarmıyordu. Fakat, ellerini uzatınca, bir gayretle doğruldu, ayaklarını etekleriyle, sıkı sıkı örttü.

— Olmaz, olmaz, diye mırıldandı.

Doktor:

— Peki ama, muayene etmek lâzım... dedi.

Helene hafif hafif titriyordu. Daha yavaş sesle:

— İstemem... Bir şey değil, dedi.

Doktor Deberle, önce hayretle, onun yüzüne baktı. Boynunu, hafif bir pembelik kaplamıştı. Bir lâhza, göz göze geldiler, birbirinin ruhunun derinliğini okur gibi oldular. O zaman, doktor da heyecanlandı, yavaş yavaş doğruldu, muayene için daha fazla ısrar etmeden, onun yanıbaşında durdu.

Helene, bir işaretle, mösyö Rambaud'yıı çağırmıştı. Kulağına:

— Gidin, doktor Bodin'i çağırın, başıma geleni anlatın, dedi.

On dakika sonra, Bodiıı geldiği zaman, Helene insan takatinden üstün bir gayretle ayağa kalktı, ona ve mösyö Rambaııd'ya dayanarak evine çıktı. Jeanne, hıçkırıklarla sarsıla sarsıla annesinin peşinden gidiyordu.

Doktor Deberle, meslektaşına:

Sizi bekliyorum, demişti. Bize haber getirin de içimiz rahat etsin.

Bahçede hararetli hararetli konuştular. Malignon, kadınların aklı bir karış havada olduğunu söylüyordu. Şu madam, sanki, ne diye salıncaktan atlamaya kalkmıştı?

Pauline, kendisini bir eğlenceden mahrum eden kazaya çok canı sıkılmış, bu kadar hızlı sallanmayı ihtiyatsızca buluyordu. Hekim bir şey söylemiyor, tasalı görünüyordu. Doktor Bodin, aşağı inince:

Tehlikeli bir şey değil, dedi. Basit bir ezik... Yalnız, en aşağı on beş gün, şezlongdan kalkamıyacak .

O zaman, mösyö Deberle, Malignon'un omuzunu dostça okşadı. Karısının eve girmesini istedi, çünkü, hava, muhakkak ki çok serindi. Sonra, Lucien'i kucağına aldı, öpücüklere gömerek içeriye, kendisi götürdü.

IV

Odanın iki penceresi de ardına kadar açıktı. Tepeye dikliğine bina edilmiş olan evin dibin de açılan uçurumda, Paris'in uçsuz bucaksız düzlüğü uzanıyordu. Saat onu çalıyordu, o güzel şubat sabahında bir ilkbahar tatlılığı ve ko kusu vardı.

Helene, şezlonga uzanmış, dizi hâlâ sargılar içinde, pencerelerden birinin önünde kitap okuyordu. Artık, sızıları kalmamıştı; fakat, bir haftadan beri, oraya mıhlanmış, her zamanki dikişini bile dikemiyordu. Ne yapacağını bilemediğinden, hiç kitap okumadığı halde, geridon üzerinde duran bir kitabı alıp açmıştı. Bu, her akşam, kandilin ışığını örtmek için kullandığı kitaptı; mösyö Rambaud'nun dürüst eserlerle doldurduğu küçük kütüphaneden, bir buçuk seneden beri çıkardığı biricik kitap bu idi. Romanları, sahte ve çocukça buluyordu. Walter Scott'un, Ivanhoe isimli bu romanı, onu, önce pek sıkmıştı. Sonra, acayip bir meraka düşmüştü. Bazen rikkat duyarak, bir bezginliğe düşerek, kitabın sonuna doğru yaklaşıyor! bakışları geniş ufka dalıyor, dakikalarca kitabı elinden bırakıyordu.

O sabah, Paris, gülümseyen bir tembellik içinde, uyanmak bilmiyordu. Seine vâdisi boyunca yayılan bir sis, iki kıyıyı da kaplamıştı. Bu, gitgide büyüyen güneşin aydınlattığı, süt beyazlığında, hafif bir buğu idi. O sabahın rengini taşıyan bu dalgalı tül altında, şehrin hiçbir tarafı seçilemiyordu. .Çukur yerlerde, daha kalınlaşan bulut, mavimtırak bir renk alarak koyulaşıyor, geniş sahalarda, son derece incelen şeffaflıklar peyda oluyor, bu altın yaldızlı zer reler arasından, sokakların içerilere doğru gömülüşleri seçiliyordu; daha yukarıda, sisi, kubbeler ve kuleler yırtıyor, hâlâ, deldikleri pusun parçalarıyla örtülü, kül rengi silûetlerini yükseltiyorlardı. Zaman zaman, muazzam bir kuşun ağır kanad vuruşu ile, sarı duman parçaları ay rılıyor, sonra, içilir gibi, havanın içinde eriyordu. Bu sonsuzluğun, Paris'in üzerine inmiş ve uyu yup kalmış bu sisin tepesinde, gayet duru, ölgün mavi, âdeta beyaz, derin bir gök kubbe uzayıp gidiyordu. Güneş, ışıklarının, hafifleyen zerreleri ortasında,

yükseliyordu. Çocukluğa mahsus belli belirsiz sarışınlıkta bir ışık, yağmur gibi dağılıyor, fezayı ılık ürpertisiyle dolduruyordu. Bu cümbüş, bu yüce asudelik, sonsuzluğun bu dokunaklı neşesi sürüp giderken, altın oklarla delinen şehir, tembel ve uykuda, dantelalarının altından, meydana çıkmaya hâlâ yanaşmıyordu.

Helene, bir haftadan beri, karşısında serpilen bütün Paris'i seyrederek vakit geçiriyor, bu manzaradan hiç usanmıyordu. Paris, sabahleyin masum, akşam üstü alev alev, aksettirdiği göklerin neşelerine ve hüzünlerine bürünen bir umman gibi, derinliği ölçülmez ve değişikti. Bir güneş ışığı vursa, dalga dalga altın sürükler, bir bulut onu karartır, içinde fırtınalar yaratırdı. Paris, durmadan değişiyordu. Turunç rengi sütliman olduğu zamanları; bir saat içinde, her tarafı kurşuni renge bürüyen rüzgârlı zamanları; her damın tepesinde bir ışık tutuşturan sert ve parlak havaları; yeri göğü kaplayan, bir kaos bozgunu ortasında ufku silen sağanakları vardı. Helene, orada, engin denizlerin bütün melâlini, bütün ümitlerini tadıyordu; hattâ, onların kuvvetli soluğunu, acı kekremsi kokusunu duyar gibi oluyordu; şehrin sürekli uğultusu bile, ona, kayalık bir sahilin taşlarına çarpan, med halinde bir deniz hayal ettiriyordu.

Kitap, elinden kaydı. Gözleri dalgın, hayal kuruyordu. Kitabı böyle bırakması, devam etmemek, anlamak, beklemek ihtiyacıyla olurdu. Tecessüsünü derhal tatmin etmemekte bir zevk bulurdu. Okuduğu şey, yüreğine, soluğunu kesen bir heyecan dolduruyordu. Paris'te de,

o sabah, kendi kalbindeki neşeyle, müphem bir bulanıklık vardı. Bilmemekte, yarı bucuk keşfetmekte. aheste bir sezişe, kendini bırakmakta büyük bir cazibe buluyor yeniden gençleşir gibi, belli belisiz bir duyguya kapılıyordu.

Bu romanlar, ne kadar yalan söylüyordu!

Hiç roman okumamakta çok haklıydı. Bunlar, hayat hakkında tam bir fikre sahip olmayan boş kafalara mahsus masallardı. Halbuki, yine kitabın çekiciliğine kapılıyor, iki kadın tarafından, Yahudi güzeli Rebeeca ile asıl Lady Rowena tarafından çılgınca sevilen şövalye İvanhoe'yu düşünmekten kendini alamıyordu. Öyle geliyordu ki, kendisi de olsa, Lady Rowena kadar vakarla ve sabırlı bir sükûnetle severdi. Sevmek,, sevmek! ağzıyla

söylemediği, içinden kendiliğinden ürperen bu kelime onu hayrete düşürüyor, gülümsetiyordu. Uzakta, soluk renkli sis parçaları, bir melteme yakalanmış sürükleniyorlar, bir kuğu kuşu sürüsü gibi, Paris'in üstünde yüzüyorlardı. Büyük sis yığınları, yer değiştiriyordu bir an, sol kıyı, rüyada görülen bir hayal şehir gibi, titrek ve örtülü, gözüktü; fakat, bir sis yığını devrildi, o şehir, bir su yığınının istilası altında, gömülüp kaldı. Şimdi, sisler, bütün mahal lelere yayılmış, suları beyaz ve düz, güzel bir göî vücuda getiriyordu. Yalnız, daha koyu renkli bir çizgi, Seine nehri mecrasını, kül rengi bir kıvrıntı ile gösteriyordu. Bu çok sakin, beyaz suların üstünde, gölgeler, yavaş yavaş, pembe yelkenli kayıklar dolaştırır gibi oluyor, genç kadın, bunları, düşünceli bir bakışla seyrediyordu. Sevmek, sevmek, diye düşünüyor, sislerin üstünde yüzen hülyasına gülümsüyordu.

Helene, kitabını tekrar eline aldı. Şatonun hücuma uğradığını, Rebecca'nın, yaralı İvanhoe'yu tedavi ederken bir yandan da muharebeyi, bir pencereden izleyip ona bilgi verdiğini anlatan sahneye gelmişti. Kendisini, güzel bir villanın ortasında hissediyor, orada altın sarısı meyvelerle dolu ideal bir bahçede gibi geziyor, bütün hülyaları içiyordu. Sahnenin sonunda, Rebecca, uyuyan şövalyenin yanında, duvağına .sarınıp sevgisini açığa vurduğu zaman, Helene, kitabı tekrar bıraktı; kalbi, heyecanla öyle dolmuştu ki okumaya devam edemiyordu.

Aman Yarabbi! Bütün bu şeyler doğru muydu, acaba? Şezlonga uzanmış, muhafaza etmek zorunda bulunduğu hareketsizlikle uyuşmuş; -sarışın güneşin altında gömülü, esrarlı Parisi seyrediyordu. O zaman, romanın sahifeleri, ona, kendi hayatını hatırlattı ve gözünün önüne getirdi. Kendisini, Marsilya'da, babası şapkacı Mouret'nin evinde, genç kız olarak gördü. Petites - Maries sokağı karanlıktı; ev, şapka yapmak için kullanılan kaynar su kazanı ile güzel havalarda bile, kekremsi bir rutubet kokusu çıkarıyordu. Helene, hiç konuşmadan, solgun dudaklarıyla kendisini öpen, her zaman hasta annesini de gördü. Çocuk odasında, hiçbir zaman güneş ışığı görmemişti. Etrafındakiler çok çalışıyorlardı, çok zahmetle, bir işçi refahı kazanıyorlardı. Sonra, başka bir şey göremiyordu; evleneceği zamana kadar, bu birbirine benzeyen günler silsilesi arasında, göze çarpan hiçbir şey görünmüyordu. Bir sabah, annesiyle beraber çarşıdan dönerken, içi zerzevat dolu sepetiyle, Grandjean'ın oğluna çarpmıştı. Charles dönmüş, peşlerinden gelmişti. Aşkının bütün hikâyesi

bundan ibaretti. Üç ay süre ile, Helene, hep ona rastgeldi; Charles, çekingen ve beceriksiz, yanına yaklaşmaya cesaret edemiyordu. Helene on altı yaşındaydı, zengin bir aile çocuğu olduğunu bildiği bu âşıkla bir parça iftihar ediyordu. Fakat onu çirkin buluyor, çoğu zaman onun haline gülüyor, rutubetli koca evin loşluğu ortasında, rahat uykular uyuyordu. Sonra, onları evlendirmişlerdi. Bu evlenmeye hâlâ şaşıyordu.

Charles, onu seviyor, geceleri, o yatağa yattığı zaman yere oturuyor, çıplak ayaklarını öpüyordu. Helene, candan gülümsüyor, ona sitem ediyor, çocuksun, diyordu.

Sonra, tekrar kasvetli bir hayat başlamıştı. On iki sene, bir tek heyecan duyduğunu hatırlamıyordu. Helene, fakir bir karı kocanın gündelik tasalarına gömülü, ne bir ten, ne bir kalp sıcaklığı duymadan, gayet sakin, gayet mesut yaşıyordu. Charles, hâlâ onun mermer kadar beyaz ayaklarını öpüyor, Helene de, ona karşı hoş görür ve ana gibi şefkatli davranıyordu. Hepsi bundan ibaretti. Sonra, birdenbire, Var otelindeki odayı, ölmüş kocasını, bir sandalye üstüne serilmiş, kendi dulluk elbisesini gördü. Annesinin öldüğü o kış akşamında olduğu gibi ağlamıştı. Ondan sonra, günler, yine geçip gitmişti. iki aydan beri, kızıyla, kendisini yine gayet mesut, gayet sakin hissediyordu. Aman Yarabbi! Hepsi bundan mı ibaretti? Öyleyse, bu kitap, bütün bir hayatı aydınlatan o büyük aşklardan bahsederken, ne demek istiyordu?

Ufukta, uyuklayan gölün üstünde, uzun ürpertiler koşuşuyordu. Sonra göl, birdenbire yarılır gibi oldu. Çatlaklar hasıl oluyordu, bir baştan öbür başa kadar, çözülmeyi haber veren bir yarılma vardı. Daha yükselen güneş, ışıklarının keskin parlaklığı ortasında, sise saldırıyor, onu yeniyordu. Sanki, göze görünmez bir oluk, ovayı boşaltırcasına, büyük göl, yavaş yavaş kurur gibi oluyordu. Biraz evvel çok koyu olan buğular inceliyor, keskin eleğimsağma renkleri alarak şeffaflaşıyordu. Bütün sol kıyı, gitgide koyulaşarak, dip tarafta, nebatat bahçesi tarafında morumsu hale gelen tatlı bir mavilikteydi. Sağ kıyıda, Tuileries mahallesi, ten rengi bir kumaşın soluk pembeliğini andırıyor, Monmartre'a doğru, bir alev rengi, altın sarısı içinde tutuşan karmen rengi alıyordu; sonra, çok uzakta, işçi mahalleleri, gitgide sönükleşen ve maviye çalar arduvaz grisine geçen tuğla rengine bürünerek loşlaşıyordu. Gözün, duru sular üzerinden sezdiği, koca otlarla dolu korkunç

ormanlarıyla, dehşet veren kaynaşmalarıyla, şöylece görülen acayip mahluklarıyla deniz dipleri gibi titrek ve kaçıcı şehir, henüz farkedilmiyordu. Bu arada, sular, boyuna alçalıyordu. Artık, serili ince tüller haline gelmişti; tüller, birer birer çekiliyor, Paris'in hayali belli oluyor, rüya âleminden sıyrılıyordu.

Sevmek, sevmek! Sisin dağılışını seyreder ken, bu kelime, niçin bu kadar zevkli bir şekil de, dönüp dolaşıp dudaklarının ucuna geliyordu. Bir çocuk gibi baktığı kocasını sevmiş değil miydi? Fakat, acı bir hâtıra, karısının ölümünden üç hafta sonra, hâlâ onun esvaplarının takılı durduğu bir odada, kendini asmış buldukları babasının hâtırası uyandı. Yüzü bir etekliğe gömülü, hâlâ tapınırcasına sevdiği karısının koku sundan bir zerre taşıyan o esvaplara sarınmış, vücudu kaskatı, orada can vermişti. Sonra, Helene'in hülyasında, ani bir sıçrayış oldu: eve ait teferruatı, daha o sabah Rosalie ile birlikte yaptığı o ayın hesaplarını düşünüyor, kendi intizamından büyük bir iftihar duyuyordu. Otuz seneden fazla zaman, mutlak bir vakar tasa ve metanet içinde yaşamıştı. Yalnız adalete meftundu. Mazisini yokladığı zaman, bir saatlik bir zaaf bile bulmuyor, kendisini, pürüzsüz, dümdüz bir yolu, ölçülü adımlarla yürür halde görüyor du. Günler, geçip gidebilirdi, o, sakin yürüyüşüne devam edecek, ayağı bir tek engele takılmayacaktı. Bu, onu ciddîleştiriyor, kahramanlığı kalbleri bulandıran o yalancı hayatlara karşı öfke ve küçümseme duyuyordu. Tek gerçek hayat, çok geniş bir huzur içinde geçen kendi hayatıydı.

Paris üstünde, incecik bir buğudan, titrek, havalanmak üzere olan sadece bir tülden başka bir şey kalmamıştı; o zaman Helene'in yüreğine, âanibir rikkat geldi. Sevmek, sevmek! Her şey, hhattadürüstlüğünün verdiği gurur bile, onu., bu kelimenin okşayıcı mmanasınagötürüyordu. Hülyası o kadar hafifliyordu ki, bahara gömülmüş, gözleri nemli, artık düşünmüyordu.

Helene, kitabını tekrar almaya hazırlanırken, Paris, aheste aheste gözüktü. Bir tek rüzgâr soluğu esmemiş, şehir, bir hâtıra gibi ortaya çıkmıştı. Son kalan tül parçası da koptu, yükseldi, havada eridi. Şehir, galebe çalan güneşin altında, hiç gölgesiz, yayıldı. Helene, çenesi eline dayalı, bu dev uyanışın seyrine dalıp kaldı.

Yığın halinde binalarla dolu, sosuz, koca bir vâdi. Yamaçların silik çizgisine,

dam yığınlarının şekli vuruyor, evlerin, dalgalar halinde, uzaklara, arazinin tümsekleri arkasına, görülmeyen kırlara doğru yuvarlandığı seziliyordu. Bu, dalgalarının sonsuzluğu ve meçhulü ile, bir engin denizdi. Paris, gökyüzü kadar büyük, yayılıyordu. Bu neşeli sabah vakti, güneşten sapsarı şehir, olgun başaklarla dolu bir tarlaya benziyordu; bu uçsuz bucaksız levhanın bir sadeliği vardı, iki renkten, havanın soluk mavisi ile damların altın yaldızlı pırıltısından ibaretti. Bu ilkbahar ışıklarının akışı, eşyaya bir çocuk şirinliği veriyordu. Işık o kadar temizdi ki, en küçük teferruat bile açıkça fark ediliyordu. Paris, taş binalarının, içinden çıkılmaz karmakarışıklığı ile, bir billûr altındaymış gibi parlıyordu. Bununla beraber, zaman zaman, bu göz kamaştıran hareketsiz asudelik içinde, bir soluk geçiriyordu; o zaman, görünmez bir alevin iğinden bakılıyormuş gibi, çizgileri gevşeyen ve titreyen mahalleler görülüyordu.

Helene, önce pencerelerinin altında uzanan geniş sahaları, Trocadero yokuşunu ve rıhtımların yayılışını seyretti. Dip tarafı, askerlik okulunun teşkil ettiği koyu renkli çizgi ile kapalı dört köşe, çıplak Champ-de-Mars meydanını görebilmek için eğilmek zorunda kalıyordu. Aşağıda, Seine nehrinin iki tarafında, geniş meydandan ve kaldırımlardan geçenleri, bir karınca yuvası kaynaşması içinde sürüklenip giden, kara noktalardan mürekkep telâşlı kalabalığı seçiyordu; makine parçalarına benzeyen narin beygirlerin çektiği yük ve kira arabaları, çocuk oyuncakları iriliğinde, köprüden geçiyorlardı; çimenli yamaçlar boyunca, daha başka gezinenlerin arasında, beyaz prostelâh bir dadı, otların üze rinde aydınlık bir leke bırakıyordu. Sonra, Helene, gözlerini yukarı kaldırdı; fakat kalabalık dağılıyor, kayboluyordu, arabalar bile kum taneleri gibi ufalıyordu; yalnız, şehrin boş ve ıssız gibi duran, sırf, için için ürpertisi ile yaşayan azametli iskeleti kalmıştı. Orada, birinci plânda, sol tarafta, kırmızı damlar pırıldıyor, Manutention'un (Tayin ekmeği fırını) yüksek bacaları, ağır ağır tütüyordu; nehrin öte tarafında, Esplanade'la, Champ-de-Mars arasında da, iri karaağaçlardan bir küme, bir bahçe köşesi vücuda getiriyor, ağaçların benek benek yeşillenmeye başlayan çıplak dalları, yuvarlak tepeleri gözüküyordu. Ortada, Seine nehri, kül rengi rıhtımlarının arasına sıkışmış, enine boyuna akıyor, boşaltılan fıçılar, buharlı maçunalar, sıralanmış çöp arabaları, bir deniz limanı manzarası veriyordu. Helene'in gözleri, hep, üzerinden, kuzguni kuşlara benzeyen kayıkların geçtiği, pırıltılı su yüzüne dönüp geliyor; elinde olmadan, uzun bir bakışla, onun muhteşem akıntısı boyunca yükseliyordu. Bu, Paris'i ikiye biçen, gümüş kılaptandan bir şerit gibi

idi. O sabah, su, bir güneş seli sürüklüyordu. Ufkun rengi kadar parlaktı. Genç kadının bakışları önce Invalides köprüsünü, sonra Concorde köprüsünü, sonra Royal köprüsünü görüyordu. Köprüler devam ediyor, birbirine yaklaşır gibi oluyor; her biçimde ayaklarla oyulmuş, kat kat, acayip, kemerli köprüler vücuda getiriyor; nehir, bu hafif yapıların arasında, gitgide daha silik ve daha dar, mavi fistanının uçlarını gösteriyordu.

Helene gözlerini daha yukarı kaldırıyordu; ta ötede, nehir, evlerin karmakarışık dağınıklığı ortasında, ayrılıyordu; Site'nin iki tarafında, köprüler, bir kıyıdan ötekine uzatılmış iplikler haline geliyordu; Nötre - Dame'ın altın pırıltılı kuleleri, ufkun sınırları gibi dikiliyor, onların ötesinde, nehir, binalar, ağaç kümeleri, güneş zerrelerinden ibaret kalıyordu. O zaman, Helene, gözleri kamaşarak, içinde şehrin bütün parlaklığı tutuşur gibi olan Paris'in bu debdebeli göbeğinden ayrıldı. Sağ kıyıda, Clıamps - Elysees ağaçlıklarının ortasında, Palais de L'Industrie'nin büyük camekânları kar beyazlığı saçıyordu; daha uzakta, Madeleine'in bir mezar taşına benzeyen basık damı gerisinde, Operanın muazzam cüssesi yükseliyordu; sonra, daha başka binalar, kubbeler, kuleler, Vendöme sütunu, Saint - Vincent - de - Paul, Saint -Jacques kulesi, daha yakında, yeni Louvre'un ve Tuileries pavyonlarının, bir atkestanesi korusuna yarı yarıya gömülü ağır mikâpları geliyordu. Sol kıyıda, altın yaldızlar içinde şakır şakır yanan invalides kubbesi; daha ötede, Saint - Sulpice'in, birbirinden başka iki kulesi, ışık ortasında soluklaşıyordu; onlardan da geride, Saint - Clotilde'in yeni kulelerinin sağında, bir tepeye çöküp oturmuş mavimtırak Pantheon, şehre tepeden bakıyor, seyyar bir balonun ipek rengiyle, havada hareketsiz, zarif sütunlarını gökyüzünün ta ortasına seriyordu.

Helene, şimdi, tembel tembel dolaşan bir bakışla, bütün Paris'i kucaklıyordu. Orada alçaklı yüksekli damlar arasından seçilen düzlükler açılıyordu; Moulins tepesi, köhne arduvaz damların kaynaşan dalgasıyla yukarı doğru yükseliyor, büyük bulvarların teşkil ettiği çizgi, bir nehir gibi aşağı doğru akıyor; kiremitleri bile gözükmeyen evler, karmakarışık, oraya dalıp kayboluyordu. O sabah saatinde, yandan vuran güneş, Trocadero'ya bakan cepheleri aydınlatmıyordu. Hiçbir pencere ışıldamıyordu.

Yalnız, damların üzerindeki camekânlar aydınlık saçıyor, civardaki kiremitlerin pişmiş toprak rengi arasında, keskin mika kıvılcımlarıyla

pırıldıyordu. Evler, ışık akisleriyle ısınan bir kül rengi muhafaza ediyordu; fakat, mahalleleri, aydınlıklar deliyor, Helene'in karşısında, uzun yollar, dümdüz dalarak, gölgeleri, güneşten huzmeleriyle biçiyorlardı. Yalnız solda, Montmartre tepeleriyle Pere - Bachaise tepeleri, hiçbir girintisi olmayan yuvarlak, muazzam, düz ufku kamburlaştırıyordu. Ön plânlarda çok parlak görünen detaylar, bacaların sayısız oymaları, binlerce pencerenin küçük, siyah taramaları siliniyor, sarılı mavili alaca renkler alıyor, sonsuz şehrin karmakarışıklığı içinde eriyor, göz erişmeyen dış mahalleler, gökyüzünden yayılan titrek, bol ışık altında, morumsu bir pusa gömülü, yassı çakıllı kıyılar gibi uzanıyordu.

Helene, gayet ciddî, baktığı sırada, Jeanne, neşeyle içeri girdi.

Anne, anne, şuna bak!

Çocuğun elinde iri bir demet sarı şebboy vardı. Öteberi almaya çarşıya giden Rosalie'nin sepetini karıştırmak için, onun dönmesini gözlediğini, gülerek anlattı. O 'sepeti karıştırmak, çok hoşuna gidiyordu.

Bak, anne! Sepetin dibinde bu vardı... Bir parça kokla, ne güzel kokuyor, bak!

Kırmızı benekli, kızılımsı çiçekler, bütün odayı mis gibi kokutan keskin bir koku çıkarıyordu. O zaman, Helene, candan bir hareketle, Jeanne'ı göğsüne bastırdı, şebboy demeti dizlerinin üstüne düştü. Sevmek, sevmek! Çocuğunu seviyordu, tabiî. O zamana kadar hayatım doldurmuş olan bu büyük sevgi, ona yetmez miydi? Bu sevgi, tatlılığı ve sükûnu ile, hiçbir bezginliğin bozamayacağı ebedîliği ile ona yetmez miydi? Helene, kendisini ondan ayırmak tehdidi taşıyan fikirleri uzaklaştırmak ister gibi, kızını, göğsüne daha fazla bastırıyordu. Jeanne da, beklenmedik bir nimet gibi gelen bu buselere kendini bırakıyordu. Gözleri nemli, narin boynunun nazlı bir hareketiyle, annesinin omuzuna sürtünüyor, kendi kendini okşuyordu. Sonra, bir kolunu onun beline doladı, yanağı onun göğsüne dayalı, uslu uslu oturdu, kaldı. Şebboylar, ikisinin arasında, güzel kokularını yükseltiyorlardı.

Uzun zaman konuşmadılar. Sonunda Je anne, kımıldamadan, yavaş sesle sordu:

Anne, bak, şurada, nehre yakın, pes pembe bir kubbe var... Nedir o?

Bu, Enstitünün kubbesiydi. Helene, bir lâhza baktı, zihninde araştırır gibi oldu. Sonra, yavaşça:

Bilmiyorum, yavrum, dedi.

Çocuk, bu cevapla yetindi, tekrar sustular. Fakat, biraz sonra parmağıyla, Tuileries bahçesinin bir geçidini göstererek başka bir soru sordu:

-— Peki, şu yakındaki güzel ağaçlar?

Annesi:

Şu güzel ağaçlar mı ? dedi. Solda, değil mi?... Bilmiyorum, yavrum.

Jeanne:

Ya! dedi.

Kısa süren bir dalgınlıktan sonra, ciddî bir dudak büküşüyle:

Hiçbir şey bilmiyoruz, dedi.

Gerçek, Paris'e dair hiçbir şey bilmiyorlardı. On sekiz aydan beri, Paris, her dakika gözlerinin önünde olduğu halde, bir taşını bile tanımıyorlardı. Şehre, yalnız üç defa inmişlerdi; fakat, bu derece fazla dolaşmaktan başları sersem, evlerine dönmüşler, mahallelerin muazzam karmakarışıklığı ortasında, hiçbir yeri bulamamışlardı.

Bununla beraber, Jeanne, bazen inat ediyordu.

Ya! Söyle bana! Şu bembeyaz camlar nedir?...

Endüstrisi sarayını gösteriyordu. Helene tereddüt ediyordu.

Orası, bir gar... Hayır, zannederim, bir tiyatro...

Gülümsedi, Jeanne'ın saçlarını öptü, aynı cevabı tekrarladı:

-— Bilmiyorum, yavrum.

Bunun üzerine, anlamaya daha fazla uğraşmadan, Paris'e bakmaya devam ettiler. Onu, gözleri önünde bulundurup tanımamak, çok zevkli şeydi. Paris, sonsuzluk ve meçhul olarak kalıyordu. Manzarasını ebediyen seyredip içine girmek istemedikleri bir âlemin kapısı önünde durmuş gibi idiler. Paris, bazen, sıcak ve baş döndürücü soluklarını onlara yolladığı zaman, yüreklerine endişe veriyordu. Fakat o sabah, onda, bir çocuk neşesi ve masumluğu vardı; taşıdığı sır, yüzlerine, ancak sevgi üflüyordu.

Helene, kitabını tekrar aldı; Jeanne, ona sımsıkı sokulmuş, hâlâ bakıyordu. Parıl parıl yanan hareketsiz gökte, hiçbir meltem çıkmıyordu. Manutention'un dumanları, çok yükseklerde kaybolan, hafif püskürmelerle, dimdik yükseli yordu. Evlerin damlarım sıyırtarak, şehrin üstünden, oraya kapatılmış bütün hayattan doğma dalgalar geçiyor, bir hayat ihtizazı geçiyordu.

Sokakların uğultusu, güneşin ortasında, gü zel bir yumuşaklık alıyordu. Birden, Jeanne'ın dikkatini, bir gürültü çekti. Bu, civardaki bir güvercinlikten fırlamış, bir beyaz güvercin sürüsüydü, pencerenin önünden, havayı yırtarak geçiyorlardı; ufku dolduruyorlar, kanatlarının uçuşan kar taneleri gibi beyazlığı ile, uçsuz bucaksız Parisi gizliyorlardı.

Helene, gözleri tekrar kitaptan ayrılmış, dalgın, derin hayale dalıyordu. Kendisini Lady Rowena farzediyordu, asil bir ruha has huzurla ve derinlikle seviyordu. Bu ilkbahar sabahı, bu çok lâtif büyük şehir, dizlerini mis gibi kokutan bu taze şebboylar, kalbini azar azar yumuşatmıştı.

İKİNCİ BÖLÜM

I

Bir sabah, Helene, içindeki kitapları birkaç günden beri karıştırıp durduğu küçük kütüphanesini düzeltmekle meşgulken, Jeanne, zıplayarak, el çırparak içeri girdi.

Anne, diye haykırdı. Bir asker gelmiş! Bir asker gelmiş!

Genç kadın:

Ne? Bir asker mi gelmiş? dedi. Ne demek istiyorsun? Asker de ne?

Fakat çocukta, o delice neşe hallerinden bi i vardı; daha fazla zıplıyor, boyuna "Bir asker gelmiş! Bir asker gelmiş!" diyor, fazla bir şey söylemiyordu. Odanın kapısını da açık bıraktığı için Helene kalktı, yan odada bir askerle, bir nefercikle karşılaşınca pek şaşaladı. Rosalie sokaktaydı; Jeanne, annesinin sıkı yasağına rağmen, galiba merdiven başında oynamış olacaktı.

Helene:

Ne istiyorsunuz, azizim ? diye sordu.

Nefercik, dantelâlarla süslü sabahlığı için de çok güzel, bembeyaz bu madamın çıkagelmesiyle pek şaşırmış, ayağını yere sürtüyor, selâmlıyor .telâşlı telâşlı kekeliyor:

Affedersiniz... Kusura bakmayın, diyor du.

Başka söz bulamıyor, hep ayaklarını sürte sürte, duvara kadar geri geri gidiyordu. Daha uzağa gidemeyince, madamın da, elinde olmadan, gülümseyerek beklediğini görünce, elini sağ cebine sokup hızla karıştırdı.

Oradan, mavi bir mendil, bir bıçak, bir parça da ekmek çıkardı. Her çıkardığı şeyi, bir kere baktıktan sonra, tekrar cebine tıkıyordu. Sonra sol cebe geçti; orada bir sicim parçası, paslı iki çivi, bir gazete parçasına sarılmış resimler vardı. Hepsini yine cebine tıkıştırdı, endişeli bir tavırla, bacaklarını dövdü. Bir yandan da, sersem sersem, kekeliyordu :

—Affedersiniz... Kusura bakmayın...

Fakat, birdenbire, parmağını burnuna değdirdi, içten bir gülüşle güldü. Budala! Hatırlamıştı. Kaputunun iki düğmesini çözdü, kolunu dirseğine kadar koynuna sokup karıştırdı. Nihayet, bir mektup çıkardı, tozunu silker gibi şiddetle salladı, sonra, Helene'e uzattı.

Helene:

Bu mektup bana mı, emin misiniz? diye sordu.

Zarfin üstünde, harflerinin bacakları, dik konulmuş iskambil kâğıtları gibi takla atan, iri bir köylü yazısıyla, gerçek, kendi adı ve adresi vardı. Helene, her satırda., gayet acayip ifadelere ve imlâya takılarak nihayet anlamaya muvaffak olur olmaz, tekrar gülümsedi. Mektup, Rosaile'nin halasından geliyordu. Kadın, "Papaz Efendinin iki defa okuduğu duaya rağmen" kur'ası çıkan Zephyrin Lacour'u kendisine yolluyordu. Zephyrin de, Rosalie'nin yavuklusu olduğu için, hala, çocuklara, pazar günleri birbirlerini görmelerine izin vermesini rica ediyordu. Üç salıifeyi dolduran mektupta, bu rica, gitgide daha karışan aynı tâbirlerle, istenip de söylenemeyen bir şeyi söylemek için ısrarlı bir gayretle, tekrar ediliyordu. Sonra, imzadan evvel, hala söylemek istediği şeyi birdenbire bulmuş gibi, etrafa püsküren bir mürekkep damlası ortasına kalemini bastırarak şöyle yazmıştı: "Papaz efendi, izin veriyor."

Helene, mektubu yavaş yavaş katladı. Onu hecelerken, başını iki üç defa kaldırıp askere bir göz atmıştı. O, hâlâ duvara yapışmış duruyor, dudakları kımıldıyor, her cümleyi, çenesinin hafif bir hareketiyle tasdik eder gibi görünüyordu; herhalde, mektubu ezbere biliyordu.

Demek ki, Zephyrin Lacour sizsiniz, öyle mi? diye sordu .

Asker gülmeye başladı, başını salladı.

Girin azizim, orada durmayın.

Asker, onun peşinden gelmeye razı oldu, fakat, Helene oturduğu halde, o, kapının yanında ayakta durdu. Helene, yan odanın loşluğu içinde, onu pek iyi görememişti. Tam Rosalie boyunda olsa gerekti, bir santimetre daha kısa olsa, askerlikten ihraç edilirdi. Kızıl saçları, gayet dipten kesilmişti, tek tüy sakalı yoktu; çillerle dolu testekerlek bir yüzü, burgu deliği gibi ufacık bir çift gözü vardı. Vücuduna fazla büyük gelen yeni kaputu, onu biraz daha yuvarlaklaştırıyordu; kırmızı pantolonlu bacaklarını ayırmış, geniş siperli asker kasketini önünde sallıyor, üniforma altında ekin kokan bön adamcağız babayaniliğiyle gülünç ve dokunaklı görünüyordu.

Helene ona sual sormak, bazı şeyler öğrenmek istedi:

— Beauce'dan bir hafta evvel mi çıktınız?

Evet, madam.

İşte şimdi Paristesiniz. Üzülmüyorsunuz ya?

Hayır, madam.

Cesaretleniyor, mavi kadife kumaşların pek kuvvetle tesiri altında kalmış, odayı seyrediyordu.

Helene:

Rosalie burada değil, diye devam etti; ama, gelecek.... Halası, onun yavuklusu olduğunuzu yazıyor.

Askercik cevap vermedi; beceriksiz bir gülüşle başını eğdi, ayağının ucuyla tekrar halıyı dürtmeye başladı.

Genç kadın:

Demek ki, askerlikten çıkınca onunla evleneceksiniz, öyle mi? diye sordu?

Asker, kıpkırmızı kesildi.

Tabiî, dedi, tabiî! Sözlüyüz...

Sonra, madamın lûtufkâr halinden cesaret alarak, kasketini parmakları arasında çevirmeye başladı, nihayet, konuştu:

Ooo! Çoktan beri... Ufacıkken, beraber, yemiş çalmaya giderdik. Az sopa yemedik; doğrusu, bu... Lacour'larla Pichon'ların evleri aynı yolun üstünde, yanyana idi. Eh, Rosalie ile ben de adeta bir çanaktan yiyerek büyüdük... Sonra, onunkiler hep öldüler. Halası Marguerite besledi, onu. Ama, Rosalie kaltağının kollan, daha o zamandan, demir gibiydi.

Ateşlendiğini hissedince sustu, çekingen bir sesle sordu:

Belki bunların hepsini size anlatmıştır?

Konuşması hoşuna gittiği için, Helene:

Evet ama, siz yine söyleyin, dedi.

Asker, devam etti:

Hâsılı, çalıkuşu kadar ufaktı, ama adamakıllı kuvvetliydi; işi bir çevirirdi, görülecek şeydi! Meselâ, bir gün benim tanıdığım birine bir şamar indirdi, aman ne şamardı o! Tam bir hafta, kolum simsiyah gezdim... Ya, öyle olu verdi, işte. Memlekette, herkes, bizi birbirimize yakıştırıyordu. Biz de, daha on yaşına basmadan, el ele tutuştuk... O zamandan beri sözümüzde duruyoruz, madam, duruyoruz...

Parmaklarını açarak, elini kalbi üzerine koyuyordu, Lâkin, Helene tekrar ciddileşmişti. Mıutfağına bir asker sokacağım düşündükçe endişeleniyordu. Papaz efendi, ne kadar izin verirse versin, bu işi biraz tehlikeli buluyordu. Köylerde çok serbestlik vardır, sevdalılar, alabildiğine giderler. Helene, endişesini açığa vurdu. Zephyrin bunu anlayınca, gülmekten katılacaktı; fakat, saygı duyduğu için kendini tutuyordu.

Aman madam! Aman madam!... Siz Rosalie'yi tanımıyorsunuz, belli. Ben, ne şamarlar yedim ondan!... Erkekler, malûm ya, şakalaşmaktan hoşlanırlar, öyle değil mi? Bazan, onu çimdiklerdim. Çimdikleyince, döner suratımın ortasına, şırank! diye bir tokat indirirdi... Kabahat halasında, boyuna "Kızım, kendini gıdık latma, uğur gelmez" derdi. Papaz da işe burnunu sokuyordu, belki de, dostluğumuz bu yüzden hâlâ bozulmadı... Bizi, kur'adan sonra evlendireceklerdi. Sonra, al sana bakalım! işler kötüledi. Rosalie, askerliğim bitinceye kadar, kendisi ne çeyiz parası, biriktirmek için Paris'te çalışma ya gideceğini söyledi... Sonra, uzatmıyalım, işte böyle...

Olduğu yerde, iki yana sallanıyor, kasketini bir elinden ötekine geçiriyordu. Fakat, Helene'in hâlâ sustuğunu görünce, sadakatinden şüphelendiğine hükmetti. Hararetle haykırdı:,

Onu aldatır mıyım zannediyorsunuz. Sözlüyüm diyorum ya size, ötesi var mı? Allah bilir, onu alacağım... İsterseniz, imza vermeye hazırım... Evet, isterseniz, senet imzalar, veririm...

Büyük bir heyecan içindeydi. Odanın içinde dolaşıyor, bir kalemle mürekkep bulmak için gözleriyle etrafı araştırıyordu. Helene, onu teskine boş yere uğraştı. O, boyuna:

Bir senet imzalarım, daha iyi... diyip .duruyordu. Size ne zararı var? İmzamı aldıktan sonra, içiniz rahat eder.

Fakat, tam o sırada, gözden tekrar kaybolan Jeanne, zıplayarak, el çırpa çırpa, bir daha odaya girdi.

Rosalie! Rosalie! Rosalie! diye bir hava tutturmuş, sıçraya sıçraya geliyordu.

Gerçek, sepetini yüklenip yukarıya çıkmakta olan hizmetçi kadının, açık kapılardan gelen oluğu işitiliyordu. Zephyrin, odanın bir köşesine geriledi; sessiz bir gülüşle, ağzı kulaklarına giriyor, burgu deliği gözleri, bir köylü kurnazlığıyla parlıyordu. Rosalie, sabahleyin aldığı şeyleri hanımına göstermek için, âdeti olduğu üzere, teklifsizce, dosdoğru odaya girdi.

Madam, dedi, karnabahar aldım... Bakın bir kere!... Çifti on sekiz meteliğe,

pahalı değil...

Aralık ettiği sepeti uzattığı sırada, başını kaldırınca, kıs kıs gülen Zephyrin'i gördü. Büyük bir hayret içinde, olduğu yere mıhlandı, kaldı. Bir iki saniye vakit geçti; her halde, onu, üniformasıyla, ilk bakışta tanımamıştı. Tekerlek gözleri büyüdü, ufak, yağlı suratı sarardı, sert, siyah saçlan kımıldıyordu.

Sadece:

Aaa! dedi.

Sonra, hayretinden, elindeki sepeti düşürdü. içindeki karnabaharlar, soğanlar, elmalar, halının üstüne döküldü. Jeanne, pür neşe, bir yaygara kopardı, yere, odanın ortasına atıldı, elmaların peşinden, koltukların, aynalı dolabın altına kadar koştu. Rosalie, hâlâ kaskatı, yerinden kımıldamıyor:

O ne! Sen misin?... Ne yapıyorsun burada? Söylesene, burada ne yapıyorsun? diyordu.

Helene'e döndü, sordu:

Bunu siz mi içeriye aldınız?

Zephyrin konuşmuyor, yalnız, kurnaz bir eda ile gözlerini kırpıştırıyordu. O zaman, Rosalie'nin gözlerine, rikkat yaşları hücum etti, yavuklusunu görmekten duyduğu sevinci göstermek için, onunla alay etmekten başka yol bulamadı.

Yaklaştı:

Eeeh! dedi, bu elbiseyle güzelsin, temizsin!... Yanından geçsem, tanımazdım bile!... Bu ne kılık, böyle? Nöbetçi kulübeni sırtına giymiş gibisin. Kafanı da adamakıllı tıraş etmişler ha, zangocun finosuna dönmüşsün... Aman Yarabbi, ne çirkinsin, ne çirkinsin!

Zephyrin'in canı sıkılmış, nihayet ağzım açmıştı.

Kabahat bende değil, tabiî... Seni de alaya gönderselerdi, görürdük, ne kılığa girerdin.

Nerede bulunduklarını da, odayı da, Helene’i de, hâlâ elmaları toplamakla meşgul Jeanne’ı da unutmuşlardı. Hizmetçi kız, neferciğin karşısında, ellerini prostelâsının önünde kavuşturmuş, ayakta duruyordu.

E, köyde herkes iyi mi? diye sordu.

Evet, yalnız Guignard'ların ineği hasta, baytar gelmiş, karnında su dolu diyesiymiş.

Karnında su dolu ise, işi bitmiş demektir... Başka ne var ne yok?

Başka, iyilik... Orman bekçisinin kolu kırıldı... Canivet baba öldü... Papaz efendi, Grandval'den gelirken kesesini kaybetti, içinde otuz metelik varmış... Başka bir şey yok, iyilik, güzellik.

Sustular. Kısık dudakları şefkatli bir titreyişle hafifçe kımıldayarak, parlak gözlerle bakılıyorlardı. Bu, onlara mahsus bir kucaklaşma tarzı olsa gerekti; çünkü, birbirlerine ellerini bile uzatmamışlardı. Fakat Rosalie, birdenbire, dalgınlıktan uyandı, zerzevatları yerde görünce hayıflandı. Ziyankârlığı görüyor muydu? Kendisine ne marifetler yaptırıyordu, bak! Madam, onu, merdiven başında bekletmeliydi.

Hem söyleniyor, hem eğiliyor, elmaları, soğanları, karnabaharları toplayıp sepete dolduruyor, kendisine yardım edilmesini istemeyen Jeanne'ın fena halde canını sıkıyordu. Zephyrin'in yüzüne tekrar bakmadan mutfağa gideceği sırada, iki sevdalının pür sıhhat soğukkanlılığı kargısında mütehassıs olan Helene, Rosalie'yi durdurdu.

— Dinle, kızım, dedi, halan, pazar günleri bu delikanlının gelip seni görmesine izin vermemi istiyor... Öğleden sonra gelsin; sen de, işine fazla engel olmamasına gayret et.

Rosalie durdu, sadece başını çevirdi. Pek memnundu, ama, somurtkan halini elden bırakmıyordu.

Aman, madam! beni adamakıllı rahatsız edecek! diye haykırdı.

Sonra, yan gözle Zephyrin'e bir baktı, yüzünü, yine o muhabbetli titreyişle buruşturdu.

Nefercik, aynı sessiz tebessümle ağzı kulaklarında, bir lâhza hareketsiz kaldı. Sonra, teşekkür ederek, kasketini kalbine bastırarak, geri geri yürüdü, çekildi. Kapı kapandığı halde, o, sahanlıkta, hâlâ selâmlamakla meşguldü.

Jeanne:

Anne, bu, Rosalie'nin kardeşi mi? diye sordu.

Helene, bu sual karşısında, pek şaşaladı. Kendisi de hayret ettiği âni bir iyilik hareketiyle izin vermiş olmasına esefleniyordu. Bir iki saniye düşündü, sonra cevap verdi:

Hayır, kuzeni.

Çocuk, ciddi bir tavırla:

Ya! dedi.

Rosalie'nin mutfağı, doktor Deberle'in günlük güneşlik bahçesine bakıyordu. Yazın, ardına kadar açık pencereden, karaağaçların dalları içeri sokuluyordu. Burası, apartmanın en aydınlık yeriydi. Apaydınlık, hâttâ o kadar ışıklıydı ki, Rosalie, mavi pamukludan bir perde takmak zorunda kalmıştı, öğleden sonra bu perdeyi çekiyordu. Sağında ocak, solunda bir masa ile bir dolap bulunan bu ince uzun mutfağın küçüklüğünden başka şikâyeti yoktu. Mutfak takımlarıyla eşyayı öyle güzel yerleştirmişti ki, pencerenin kenarında kendisine de bir yer ayırmış, akşamlan orada çalışıyordu. Tencereleri, ibrikleri, tabaklan, harikalı denecek derecede temiz tutmakla övünüyordu. İçeri güneş girdiği zaman, duvarlar pınl pırıl yanar, bakır takımları, altın kıvılcımlar saçar; dövme demir tabaklar gümüşten aylar gibi, yusyuvarlak parıldar; ocağın mavili beyazlı çinileri de bu yangın aydınlığına solgun renklerini katarlardı.

O günden sonraki cumartesi akşamı, Helene, öyle bir şamata işitti ki, gidip bakmaya karar verdi.

Ne var? diye sordu, eşya ile mi dövüşü yorsun ?

Rosalie, saçları taraz taraz, kan ter içinde, yere çömelmiş, kısacık kollarının var kuvvetiyle taşlan siliyordu.

Mutfağı yıkıyorum, madam, dedi.

Yıkama işini bitirmiş, kuruluyordu. Mutfağını, hiç bu kadar güzelleştirmiş değildi. İçinde, bir gelin yatabilirdi, her taraf bir düğün için hazırlanmış kadar beyazdı. Rosalie, parmaklarını, masa ile dolabın üzerinde öyle aşındırmıştı ki; bu şeyler, yeni baştan rendelenmişe benziyordu. Hele intizam, boy sırasıyla dizilmiş tencerelerle kavanozların intizamı görülecek şeydi; üzerlerinde bir tek is lekesi kalmamış, pırıl pırıl yanan tava ile ıskaraya varıncaya kadar, her şey, kendi çivisine asılmıştı. Helene, bir lâhza, hiçbir şey söylemeden orada durdu; sonra, gülümsedi, çekildi.

Artık, her cumartesi günü, aynı temizlik devanı etti, Rosalie, toz içinde, su içinde, dört saat vakit geçirmeye başladı. Pazar günleri, Zephyrin'e temizliğini göstermek istiyordu. Misafirini o gün kabul ediyordu. Bir örümcek ağı kalsa, ayıp olurdu. Etrafında her şey pırıl pırıl hale gelince, Rosalie keyifleniyor, şarkı söylüyordu. Saat üçte ellerini yıkıyor, başına da kurdelâlı bir hotoz giyiyordu. Sonra, pamukludan perdeyi yarıya kadar çekiyor, mutfağı, bir buduar gibi loş yapıyor, etrafa verdiği çekidüzen ortasında, güzel bir kekik ve defne kokusu için de, Zephyrin'i bekliyordu.

Saat tam üç buçukta Zephyrin geliyordu; mahallenin saatleri üç buçuğu çalıncaya kadar sokakta dolaşıyordu. Rosalie, onun, basamaklara çarpan iri kunduralarının sesini dinliyor, merdiven başında durduğu zaman kapıyı açıyordu. Çıngırağın ipini çekmesini yasak etmişti. Her defasında, aynı sözleri konuşuyorlardı.

Sen misin?

Evet, benim.

Sonra, ışıldayan gözleriyle, kısık dudaklariyle, burun buruna duruyorlardı. Derken, Rosalie önde, Zephyrin arkada, içeri giriyorlardı: fakat, Rosalie onun,

kasketini ve kılıcını çıkarmadan içeri girmesini yasak etmişti Mutfağında böyle şey istemiyordu, kılıçla kasketi, bir dolaba saklıyordu. Sonra, yavuklusunu, pencerenin önüne, oraya hazırladığı yere oturuyor, kımıldamasına artık izin vermiyordu.

— Rahat otur, diyordu... istersen, madamın yemeğini pişirmemi seyret.

Fakat, Zephyrin, hemen hiçbir zaman, eli boş gelmiyordu. Öğleden evvel, arkadaşlariyle beraber, sonu gelmez aylak gezintilerle sürterek, müphem bir memleket hasretiyle havayı yuta yuta, işsiz güçsüz, Meudon korusunda dolaşmayı âdet edinmişti. Boş durmamak için, değnekler kesiyor, yontuyor, yolda yürürken, bir yandan da, bu değnekleri, türlü türlü arabesk şekillerle süslüyordu; adımları daha yavaşlıyor, kasketi arkaya atılmış, gözleri, değneği oyan bıçağından ayrılmadan, hendeklerin kenarında duruyordu. Sonra, değneklerini elin den atmaya gönlü bir türlü razı olmadığı için, bunları, öğleden sonra Rosalie'ye getiriyor, o da, mutfağını kirlettiği için bir, parça bağıra çağıra, değnekleri onun elinden alıyordu. Halbuki, aslma bakarsanız, bunları biriktiriyordu; kar yolasının altında, her boydan, her türlü şekillerle süslü bir yığın değnek vardı.

Bir gün, Zephyrin, mendiline sarıp kasketinin içine koyduğu yumurta dolu bir yuva ile geldi. Kuş yumurtasıyla yapılan omlet çok güzel olur, diyordu. Rosalie bu murdar şeyleri attı, fakat yuvayı sakladı, değneklerin yanına koydu. Hoş, Zephyrin'in cepleri, hep tıklım tıklım dolu olurdu. İçlerinden, Seine nehri kenarından toplanmış şeffaf çakıllar, hurda demir parçaları, kurumuş yabani yemişler, paçavracıların tenezzül edip almadıkları, ne olduğu belirsiz kırıntılar, bir sürü acayip şeyler çıkarırdı. En fazla sevdiği şey, resimlerdi. Yollar boyunca, üzerinde zenciler ve hurma ağacı, Mısırlı rakkase ve gül demetleri resimleri bulunan, çikolata yahut sabun kâğıtları toplardı. Civardaki panayırlarda yerlere atılmış, üzerlerinde sarışın ve hulyalı kadın resimleri bulunan, eski, patlak kutu kapakları, boyalı tasvirler, elma şekerlemeleri sarılan yaldızlı kâğıtlar buldu muydu, mal bulmuş mağribi gibi sevinir, yüreği gururla dolardı. Bütün bu ganimetleri cebe indirir; en güzel parçaları, bir gazete kâğıdına sarardı. Pazar günleri, Rosalie'nin, bir salça yaparken, bir et kızartırken, arada boş vakti olursa, bu resimleri ona gösterirdi. Bunları onun için getiriyordu, isterse alabilirdi; ancak, resimlerin etrafındaki kâğıtlar her

zaman temiz olmadığından, resimleri keser, bundan da pek zevk duyardı. Rosalie, kâğıt kırıntıları yemeklerinin içine kadar uçtuğu için kızıyordu; Zephyrin'in, ondan, makası, nasıl bir köylü kurnazlığıyla kaptığı görülecek şeydi.

Bazaıı, Rosalie yakasını kurtarmak için, makası, ona birdenbire veriverirdi.

Bir tavanın içinde, bir domates salçası cızırdardı. Rosalie, elinde bir tahta kaşık, salçayı karıştırırken, Zephyrin, başım eğmiş, sırtı kırmızı apoletleriyle daha geniş, resimler keserdi. Saçları o kadar dipten kesikti ki, kafatasının derisi görünür, sarı yakası, arkadan bollaşır, kavruk ensesi meydana çıkardı. Yarım saat, kırk beş dakika, bir şey konuşmazlardı.

Zephyrin, başını kaldırır, Rosalie'nin un alışını, maydanoz kıyışını, salçaya tuz, biber ekişini, derin bir ilgi ile seyrederdi. O zaman, uzun aralıklarla, ağzından bir lâf çıktığı olurdu. Vay canına! Ne güzel kokuyor!

Aşçı kız, harıl harıl yemek pişirmekle meşgul, cevap vermeye tenezzül etmezdi. Uzun bir sessizlikten sonra, o da:

Asıl mesele, hafif ateşte tıkırdamasındadır, derdi.

Konuşmaları, bunun dışına çıkmazdı. Artık, memleketten bile bahsettikleri yoktu. Bir hâtıraları uyansa, bir kelime ile anlaşıyorlar, öğleden sonra akşama kadar, için için buna gülüyorlardı. Bu, onlara yetiyordu.

Rosalie, Zeplıyrin'i selametledikten sonra, ikisi de, çok mükemmel eğlenmiş bulunuyorlar dı.

Haydi git! Madamın yemeğini vereceğim.

Kasketiyle kılıcını veriyor, önüsıra onu itiyor, sonra yüzü çok neşeli, madamın yemeğini veriyordu; Zephyrin de, kollarını sallıya sallıya, burnundan gitmeyen o güzel kekik ve defne kokusıyla içi gıcıklanarak, kışlaya dönüyordu.

İlk zamanlar, Helene, onları gözetlemek lüzumunu duymuştu. Bir emir vermek için, bir denbire çıkageliyordu. Her seferinde de, Zephyrin'i aynı köşede, masa

ile pencere arasında, bacaklarını içeri çekmeye onu mecbur eden delikli taşın yanında buluyordu. Madam gözükür gözükmez, Zephyrin, hazırol vaziyetinde kalkı yor, ayakta kalıyordu. Şayet madam bir söz söyliyecek olursa, ancak selâmlarla, saygı ile bir şeyler geveliyerek cevap veriyordu. Helene, on ları hiçbir zaman rahatsız etmediğini, yüzlerin de daima, sabırlı birer yavuklu sükûneti muhafaza ettiklerini görünce, yavaş yavaş güveni arttı.

Hattâ, Rosalie, Zephyrin'den çok daha açık göz görünüyordu. Paris'e geleli birkaç ay oluyordu. Passy sokağı, Franklin sokağı ve Vineuse sokağı gibi üç sokaktan başka yeri bilmediği halde, azar azar acemilikten kurtuluyordu. Zephyrin ise, alayda, hâlâ kakavanlığını muhafaza ediyordu. Rosalie, madama, onun aptallaştığını söylüyordu; çünkü, memlekette iken, muhakkak daha kurnazdı. Bunun sebebi, üniforma, diyordu; asker olan delikanlıların hepsi, çekilmez derecede aptallaşıyordu. Gerçek, yeni girdiği hayatın içinde sersemleyen Zephyrin, kaz gibi, tekerlek gözlü, paytak yürüyüşlü bir şey olmuştu. Apoletlerinin altında köylü hantallığını muhafaza ediyordu, kışla, ona, henüz, Parisli piyadenin ne cazibesini, ne de şatafatlı tavırlarını öğretebiliyordu. Yoo! Madam hiç merak etmesindi! Zephyrin, çılgınlık etmeye kalkacak adam değildi.

Onun için, Rosalie, ana gibi şefkatli davranıyordu. Bir yandan şişe kebap geçirirken, bir yandan da Zephyrin'e akıl öğretiyor, sakmması gereken uçurumlara dair ona iyi öğütler veriyordu; o da, her öğüdü, başını şiddetle eğerek yerinde buluyor, söz dinliyordu. Her pazar günü, âyine gittiğine, sabah akşam, dini bütün Hristiyan gibi, dua ettiğine yemin etmesi lâzımdı. Rosalie, onu, temizliğe de teşvik ediyor, giderken üstünü fırçalıyor, kaputunun düğmelerini pekiştiriyor, tepeden tırnağa kadar muayeneden geçiriyor, bir aksaklığı olup olmadığına bakıyordu. Sıhhatini de merak ediyor, her türlü hastalığa karşı ilâçlar salık veriyordu. Zephyrin, bu lütufkârlıklara karşılık olarak, onun su küpünü doldurmak teklifinde bulunuyordu. Rosalie, suları yerlere döker korkusuyla, uzun müddet, bu teklifi reddetti. Fakat, bir gün, Zephyrin, iki kova suyu, merdivene bir damla su damlatma dan yukarı çıkarınca, artık, o andan itibaren, pazar günleri, küpü doldurmaya başladı. Rosalie'ye daha başka hizmetlerde de bulunuyor, bütün ağır işleri görüyor, manavdan tereyağı almayı unutmuşsa, gidip pekâlâ alıyordu. Hâttâ, mutfakta çalışmaya bile başladı. Önce, zerzevat ayıkladı. Sonraları, Rosalie, ona,

öteberi kıydırdı. İki hafta sonunda, salçalara el sürdürmemekle beraber, elinde tahta kaşıkla nezaret etmeye başladı. Rosalie onu kendisine yamak edinmişti; bazan, kırmızı pantolonu, sarı yakasıyla, kolunda bir mutfak paçavrası, aşçı çırağı gibi, ocak başında çalışır gördükçe, kahkahadan kırılıyordu.

Bir pazar günü, Helene, mutfağa geldi. Terlikleri, ayaklarının gürültüsünü boğuyordu; kapının eşiğinde durdu; hizmetçi kız da, asker de, onun geldiğini duymamışlardı. Zephyrin, kendi köşesinde, dumanı tüten bir kâse et suyunun başına. oturmuştu. Sırtı kapıya dönük olan Rosalie, ona, ince uzun ekmek dilimleri kesiyordu.

Haydi, ye, yavrum! diyordu. Çok yol yürüyorsun, karnın ondan acıkıyor... Al! yeter mi? Daha istiyor musun?

Aynı zamanda, ona, şefkatli ve endişeli gözlerle, okşarcasına bakıyordu. Zephyrin, yusyuvarlak, kâsenin basma çökmüş, bir dilim ekmeyi bir lokma yapıyordu. Çilden sapsarı yüzü, içine daldığı buğu ile kızarıyordu.

Vay canına! diyordu. Ne et suyu! içine ne koyuyorsun bunun, kuzum?

Rosalie:

— Dur, dedi, pırasa seversen...

Fakat arkasını dönünce, hanımını gördü. Hafif bir feryat kopardı, ikisi de, taş kesilip kaldılar. Soııra, Rosalie, birdenbire, bir araba lâfla, özür diledi:

Kendi payımı veriyorum, madam! Vallahi kendi payım, kendime et suyu almıyacaktım... İnanmazsanız sorun, en kutsal neyim varsa ona yemin ederim; dedim ki, benim payıma düşen et suyunu istersen sana vereyim, dedim... Haydi, söylesene, böyle olmadı mı?...

Hanımının sustuğunu görünce endişelendi, onu öfkelendi zannetti, titremeye başlayan bir sesle devam etti:

Açlıktan ölüyordu, madam; buradan bir tane çiğ havuç çalmış... Yemeklerini öyle az veriyorlar ki! Sonra da, düşünün bir kere, nehir boyunca rastgele

yürüyüp gitmiş, kimbilir nereye kadar... Siz de olsanız, madam, Rosalie, şuna bir et suyu ver, derdiniz.

O zaman, Helene, lokmasını yutmaya cesaret edemeden, ağzı dolu kalan neferciğin karşı sında ciddî kalamadı. Sakin bir eda ile cevap verdi:

İyi ya, kızım, bu delikanlının karnı aç olduğu zaman, kendisini yemeğe çağırırsın, vesselâm... Sana izin veriyorum.

Sertliğini kendisine, evvelce bir kere daha unutturan aynı rikkati, onların karşısında duyuyordu. Bu mutfakta ne kadar mesuttular! Batan güneş, yarıya kadar örtülü pamuklu perdeden içeri süzülüyordu. Bakır takımları, dipteki duvarda parıltı saçıyor, mutfağın alaca

karanhğını pembe bir akisle aydınlatıyordu. Orada, bu altın ışıklı loşlukta, ikisinin, de, ufak, tekerlek yüzü birer ay gibi, sakin ve parlak görünüyordu. Sevdalarında o kadar sakin bir eminlik vardı ki, mutfak takımlarının güzel intizamını bozmuyorlardı. İştahları açık, kalbleri tok, ocaklarından yükselen güzel kokuların içinde gelişiyorlardı.

O akşam, Jeanne, uzun uzun düşündükten sonra;

Anne, dedi, Rosalie'nin kuzeni onu hiç öpmüyor, niçin acaba?

Helene:

Niçin öpüşsünler! diye cevap verdi. Bayramları olduğu gün öpüşecekler.

II

O salı, çorbadan sonra, Helene kulak kabarttı :

Ne selli yağmur, işitiyor musunuz? dedi... Vah vah, bu akşam çok ıslanacaksınız.

Eski cübbesinin omuzlan zaten ıslanmış olan Rahip:

Adaam! dedi, birkaç damla yağmurdan ne çıkar!

Mösyö Rambaud:

Benim yolum epey uzun, dedi; ama, yine de, yaya döneceğim; yaya yürümek hoşuma gidiyor... Hem, şemsiyem var.

Jeanne, kaşığmdaki son şehriye tanelerine bakarak düşünüyordu. Sonra, yavaş yavaş konuştu

Rosalie, hava fena olduğu için gelmeyeceksiniz ,diyordu... Annem, gelirler diyordu... Ne iyi insansınız, hep geliyorsunuz.

Sofrada herkes gülümsedi. Helene, iki kardeşe hitaben, muhabbetli bir baş işareti yaptı. Dışarıda, sağnak, boğuk bir gürültü ile devam ediyor; âni rüzgâr savruntuları, pancurları çatırdatıyordu. Kış geri gelmiş gibiydi. Ro salie, kırmızı reps perdeleri itina ile örtmüştü; tavandan bemzeyaz sarkan lâmbasının sakin ışığiyle aydınlanmış, sımsıkı kapalı, küçük yemek salonu, fırtınanın sarsıntıları ortasında, tatlı bir samimilik alıyordu. Akaju büfenin üstünde, porselen takımlar, bu sakin ışığı aksettiriyordu. Bu huzur içinde, sofra başındaki dört kişi, takımların kibar ve zarif temizliği karşısın da, hizmetçi kadının keyfini bekliyerek, telâşsızca konuşuyorlardı.

Rosalie .elinde tabakla içeri girerek, teklifsizce :

Ya, bekliyordunuz, değü mi, ne yapalım ? dedi. Mösyö Rambaud için, kazandipli dil balığı filetosu bu; son dakikada tutturmak lâzım da. ondan.

Mösyö Rambaud, Jeanne'ı eğlendirmek ve aşçılıktaki hünerleriyle pek övünen Rosalie'yi memnun etmek için, oburmuş gibi görünüyordu. Hizmetçi kıza döndü :

Söyle bakalım, bugün ne pişirdin?... Hep, karnım doyduktan sonra, güzel yemekler getirirsin, dedi.

Rosalie:

— Yoo! dedi, her zamanki gibi, üç türlü yemek var, fazla değil... Dil balığı filetosundan sonra, bir but kızartması, arkasından firenk lâhanası yiyeceksiniz... Sahi söylüyorum, başka bir şey yok.

Fakat Mösyö Rambaud, yan gözle Jeanne'a bakıyordu. Çocuk, çok neşeleniyor, ellerini ağzında birleştirip kahkahalarını boğuyor,hizmetçi kızın yalan söylediğini anlatmak istercesine başını sallıyordu. Bunun üzerine, Mösyö Rambaud, şüpheli bir tarzda dilini şaklattı, Rosalie de öfke taklidi yaptı, devam etti:

Matmazel gülüyor diye, inanmıyorsunuz, İyi ya! Ona inanın, karnınızı doyurmayın, eve dönüşte tekrar sofraya oturmaya mecbur olunca anlarsınız.

Hizmetçi kız gittikten sonra, daha fazla gülen Jeanne, baklayı ağzından çıkarmak için müthiş bir istek duydu.

Sen çok obursun, diye başladı, ben, mutfağa gidip, baktım.

Fakat, sustu.

Ama, yok, söylemeyeceğim, öyle değil mi anne?... Bir şey yok, hiçbir şey yok. Seni aldatmak için gülüyorum.

Bu sahne her sah tekrarlanıyor, her defasında da aynı şekilde başarılı oluyordu. Helene, Mösyö Rambaud'nun, bu oyuna istekle katlanmasından duygulanıyordu.

Çünkü, onun, bir Provanslı kanaatkârlığıyla, uzun zaman günde bir ançuez ve altı tane zeytinle yaşadığını bilmiyor değildi. Rahip Jouve'a gelince, o, hiçbir vakit, yediği şeyin ne olduğunu bilmezdi; hattâ, çoğu zaman, onun bilgisizliği ve dalgınhklarıyla alay ederlerdi. Jeanne, parlak gözleriyle onu gözetliyordu. Yemek sofraya gelince, rahibe bakarak:

— Mezgit balığı çok iyidir, dedi.

Rahip:

Çok iyidir, cicim, diye mırıldandı. Ay, sahi, mezgitmiş; ben kalkan zannediyordum.

Herkes gülünce, o, saf bir eda ile, sebebini sordu. Tekrar odaya giren Rosalie, çok incinmiş görünüyordu. Öyle ya, kendi köyünün papazı, memleketinde, yiyecekleri çok daha iyi tanıyordu; bir tavuğu, sofrada palalarken bile, kaç yaşında olduğunu, bir hafta farkla söylerdi; yiyeceği yemeğin ne olduğunu önceden anlamak için mutfağa girmesine hacet yoktu; kokusunu duysa yeterdi. Eğer Rosalie, rahip efendi gibi bir köy papazının evinde hizmet etmiş olsaydı, bugün, bir omlet pişirmesini bilmiyeeekti.

Rahip, sanki, oburluktan asla nasibi olmaması, düzeltmekten ümidini kestiği bir kusurmuş gibi, sıkılgan bir eda ile özür diliyordu. Ama, gerçek, kafasının içinde, çok başka, şeyler, fazlasıyla vardı.

Rosalie, sofraya, but kızartmasını koyarak :

Bu, bir but kızartmasıdır, dedi.

Hepsi birden, rahip Jouve başta olmak üzere, tekrar güldüler, Rahip, koca kafasını ileri uzattı, ufacık gözlerini kırpıştırdı.

Evet, muhakkak, but kızartması, dedi. Galiba, söylemesen de, anlayacaktım.

Hoş, o gün, rahip, her zamankinden daha dalgındı. Sofrada oturmaktan sıkılan, kendi evinde, ayakta karnını doyuran bir kimse gibi, aceleci, çabuk yiyordu; sonra, dalgın, suallere sadece gülümseyerek cevap veriyor, ötekileri

bekliyordu. İkide bir, kardeşine, hem cesaret verici, hem endişe gizleyen bir gözle bakıyordu.

Mösyö Rambaud da, her zamanki gibi sakin görünmüyordu; ama, onun şaşkınlığı, akıllı uslu mizacına hiç uymayan bir konuşma ihtiyacıyla ve iskemlesi üstünde durmadan kıpırdamasıyla belli oluyordu.

Frenk lâhanasından sonra, Rosalie tatlıyı getirmekte geciktiğinden, bir susma oldu. Dışarıda yağmur sağanağı daha şiddetle dökülüyor, evi, büyük bir şakırtı kaplıyordu. Yemek salonunda, bir parça bunalıyorlardı. O zaman, Helene, havanın aynı hava olmadığını, iki kardeş arasında, söylemedikleri bir şey bulunduğu nu sezdi. Merakla yüzlerine baktı, nihayet:

Aman Yarabbi! Ne müthiş yağmur, dedi... Canınızı sıkıyor , ikiniz de üzgün görünüyorsunuz, değil mi?

Fakat, onlar, hayır, dediler, telâşla teminat verdiler. O sırada, Rosalie, elinde koca bir tabakla çıkagelince, Mösyö Rambaud, heyecanını gizlemek için:

Ben demedim mi! diye haykırdı. İşte yine bir sürpriz!

O günkü sürpriz, bir vanilyâlı krema idi: aşçı kızın çok iyi yaptığı şeylerden biriydi. Onun için, tabağı sofraya bırakırken, dudaklarında beliren geniş ve sessiz gülme, görülecek şeydi, Jeanne, el çırpıyor, boyuna:

Ben biliyordum, ben biliyordum!... Mutfakta yumurtaları gördümdü, diyip duruyordu.

Mösyö Rambaud, üzüntü ile:

Ama, aıtık açlığım geçti, dedi. İmkânı yok, yiyemem.

O zaman, Rosalie, ciddileşti, öfkesini zap tetmeye çalışarak, sadece vekarlı bir eda ile: Nasıl! dedi. Sizin için yaptığım kremayı: yemiyeceksiniz, ha?... Pekâlâ, hele yemeyin bakalım... Evet, hele yemeyin...

Mösyö Rambaud, çaresiz, tabağına, epeyce krema doldurdu. Rahip, hâlâ

dalgındı. Peçetesini katladı, çoğu zaman yaptığı gibi, herkes tatlısını yiyip bitirmeden kalktı, bir lâhza, başı omuzuna doğru eğik, dolaştı; sonra, Helene sofradan kalkınca, mösyö Rambaud'ya manalı bir şekilde baktı, genç kadını odasına, götürdü. Onlar girdikten sonra açık bıraktıkları kapıdan, hemen, yavaş sesle konuştukları işitildi, yalnız ne konuştukları anlaşılmıyordu.

Jeanne, elindeki bisküviyi bir türlü bitiremiyor gibi görünen mösyö Rambaud'ya:

Çabuk ol, diyordu. Sana, yaptığım işi göstereceğim.

Fakat, o, acele etmiyordu. Rosalie, sofrayı toplamaya başlayınca., ne de olsa, kalkmak zorunda kaldı. Çocuk, kendisini, odaya çekip götürmeye uğraşırken, o:

Dur hele, dur hele!

Diye söyleniyor, şaşkın ve korkak, kapının önünden uzaklaşıyordu. Sonra, rahip sesini yükseltince, öyle bir halsizlik duydu ki, üstü boşaltılan sofranın başına tekrar oturmaya mecbur oldu. Cebinden bir gazete çıkarmıştı.

Sana bir küçük araba yapayım, dedi.

O zaman, Jeanne, odaya gidelim lâfını bırakıverdi. Mösyö Rambaud, bir tabaka kâğıttan çeşit çeşit oyuncaklar çıkartmaktaki hüneriyle onu hayran bırakırdı. Tavuklar, kayıklar, türlü oyuncaklar, papaz külahları, arabalar, kafesler yapardı. Fakat, o gün, parmakları, kâğıdı bükerken titriyor, ufak tefek teferruatı yapma ya muvaffak olamıyordu. Bitişik odadan gelen en hafif gürültü üzerine, başını eğiyordu. Ama, Jeanne, gayet meraklı, onun yanıbaşında, masaya abanmıştı.

Sonra, arabaya koşmak için, bir tavuk yaparsın, dedi.

Odada, rahip Jouve, abajurun serptiği gölgeli ışık ortasında, ayakta durmuştu. Helene, geridonun yanma, her zamanki yerine oturmuştu. Salı günleri, dostlarının yanında teklif ve tekellüfe lüzum görmediği için, çalışıyor; parlak ışık dairesinin ortasında, yalnız, küçük bir çocuk tekkesi diken solgun elleri görünüyordu.

Rahip:

Jeanne'm, artık merak edilecek hiçbir şeyi kalmadı ya? diye sordu.

Helene, cevap vermeden evvel başını salladı.

Doktor Deberle, artık iyice emin görünüyor, dedi. Ama, yavrucak, hâlâ çok sinirli... Dün, iskemlesinin üstünde, baygın bir halde buldum.

Rahip:

Hareket etmiyor, diye devam etti. Fazla kapalı oturuyorsunuz, herkes gibi yaşamıyorsunuz.

Sustu, bir sessizlik oldu. Her halde, söyleyeceği şey için aradığı girişi bulmuştu; fakat, tam konuşacağı zaman, durakladı. Bir iskemle aldı, Helene'in yanına oturdu.

Beni dinleyin, yavrum, dedi, bir müddetten beri sizinle ciddî konuşmak istiyorum. Burada geçirdiğiniz hayat iyi değil. Sizin yaşınızda, insan, böyle dört duvar arasına kapanmaz; dünyadan böyle vazgeçmek, sizin için olduğu kadar, çocuğunuz için de kötü... Bin türlü tehlike vardır, sıhhi tehlikeler, daha başka tehlikeler...

Helene, hayretle basını kaldırmıştı.

Ne demek istiyorsunuz, dostum? diye sordu.

Rahip, hafif bir sesle:

Vallahi, diye devam etti, ben, dünyayı az tanıdım, ama, bir kadının, koruyucusuz kalırsa, hayatta, tehlikeye çok mâruz olduğunu da bilirim... Hâsılı, siz çok yalnızsınız, içine gömül düğünüz bu yalnızlık da, hayırlı bir şey değildir. İnanın bana, bir gün gelecek, bundan rahatsız olacaksınız.

Helene, telâşlıca bir eda ile:

Ama, benim bir şikâyetim yok, bu halimden çok memnunum, dedi.

İhtiyar rahip, koca kafasını, ağır ağır salladı.

Elbette, çok zevkli şeydir, Kendinizi gayet mesut hissediyorsunuz, anlıyorum. Ancak, bu yalnızlık ve hülya yokuşunun, insanı nereye götüreceği bilinmez... Yoo! Sizi bilirim, kötülük işlemek elinizden gelmez... Ama, bu hayat ortasında, er geç rahatınızı kaybedebilirsiniz. Günün birinde iş işten geçmiş olur, etrafınızda ve kendi içinizde boş bıraktığınız yeri, ıstıraplı ve itiraf edilemez bir duygu işgal edebilir.

Loşlukta, Helene'in yüzünü bir kırmızılık kaplamıştı. Acaba, rahip, kalbinin içini mi okumuştu? Acaba, içinde büyümekte olan heyecanı, şimdi, hayatını dolduran ve o zamana kadar kendisinin de araştırmak istemediği o iç ürpertisini mi biliyordu? Elindeki iş, dizlerine düştü. Vücuduna bir gevşeklik yayılıyor, Helene, rahipten, varlığının derinliğine gömdüğü o müphem şeyleri, nihayet açıkça itiraf etmesine, açıkça söylemesine imkân verecek, sofuca bir elbirliği bekliyordu. Mademki her şeyi biliyordu, ona sual sorabilirdi, cevap vermeye çalışacaktı.

Kendimi sizin elinize bırakıyorum, dostum, diye mırıldandı. Bilirsiniz ki öteden beri sözünüzü dinlemişimdir.

Bunun üzerine, rahip, bir müddet sustu; sonra, ağır ağır, ciddî bir eda ile:

Kızım, evlenmelisiniz, dedi.

Helene, böyle bir nasihatin verdiği şaşkınlık ortasında, kolları gevşek, sustu kaldı. Daha başka sözler bekliyor, rahibin, ne demek istediğini kavrayamıyordu. Fakat, rahip devam ediyor, onu evlenmeye razı edecek sebepleri sayıp döküyordu.

Düşünün ki henüz gençsiniz... Paris'in bu hücra köşesinde, kırk yılda bir sokağa çıkarak, hayatta her şeyin cahili olarak, daha fazla yaşayamazsmız. Herkesin yaşadığı hayata sokulmanız lâzım, yoksa, ileride, yalnızlığınıza acı acı nâdim olursunuz... Böyle kapalı yaşamanın aheste aheste yaptığı tesiri göremiyorsunuz, ama, dostlarınız, yüzünüzün solgunluğunu farkediyorlar, telâşa düşüyorlar.

Her cümlede duruyor, Helene'in, sözünü keseceğini, teklifini tartışacağını umuyordu. Fakat o, hayretten donakalmış gibi, pek soğuk duruyordu.

Rahip, devam etti:

Gerçi, çocuğunuz var. Bu iş, nazik bir noktadır... Ancak, iyice bilmiş olun ki, bizzat Jeanne'mızın menfaati bakımından, bir erkek eli, burada çok faydalı olacaktır... Yoo! Biliyorum, sahiden baba olacak, çok iyi bir insan bulmak lâzım...

Helene, onun, sözünü bitirmesine meydan vermediremedi. Birdenbire, görülmemiş bir isyanla ve bir tiksinti ile konuştu:

Hayır, hayır, istemem... Bana bunu nasıl tavsiye ediyorsunuz, dostum?... Katiyen, işitiyor musunuz, katiyen!

Bütün kalbi isyan ediyordu, verdiği red cevabının şiddetinden, kendisi de ürkmüştü. Rahibin teklifi, içini okumaktan sakındığı, ruhundaki o karanlık köşeyi kurcalamıştı; duyduğu acıdan, nihayet, derdinin vahimliğini anlıyordu, sırtındaki son esvabının sıyrıldığını hisseden bir kadının iffetli korkusunu duyuyordu.

O zaman, ihtiyar rahibin parlak ve gülümseyen bakışı altında, çırpındı.

Ama, evlenmek istemiyorum ben; kim seyi sevdiğim yok ki!

Rahibin hâlâ kendisine baktığını görünce, yalanını yüzünde okuyor sandı; kızardı, kekeledi:

Düşünün bir kere, yastan çıkalı daha on beş gün oldu... Yok, imkânı yok...

Rahip, sakin sakin:

Kızım, dedi, söze başlamadan önce çok düşündüm. Sanıyorum ki saadetiniz bundadır... Sakin olun. Sırf kendi isteğinize göre hareket edeceksiniz.

Sustular. Helene,dudaklarına kadar yükselen itirazlâr yığınını zaptetmeye çalışıyordu. Dikişini tekrar eline aldı, başı eğik, bir iki iğne dürttü. Sessizlik

ortasında, yemek odasından, Jeanne'ın incecik sesi işitildi:

Arabaya tavuk koşulmaz, at koşulur... Sen, at yapmasını bilmiyor musun? diyordu.

Mösyö Rambaud:

Yoo, hayır, diye cevap veriyordu. At yapmak zor iştir. Ama, istersen, sana, araba yapmasını öğreteyim.

Oyun, her zaman, böyle biterdi. Jeanne, dostunun, kâğıdı, bir yığın ufacık dört köşe parçalar halinde katlayışına, büyük bir dikkatle bakıyordu; sonra, o da bir deneme yapıyordu; fakat, yanılıyor, ayağını yere vuruyordu. Bununla beraber, kayık ve papaz külahı yapmasını öğrenmişti.

Mösyö Rambaud, sabırla:

— Görüyorsun ya, diyordu, böyle dört köşe bükersin, sonra çevirirsin...

Bir süredir kulak kabartmış, bitişik odada konuşulan sözlerden birkaçını işitmiş olsa gerekti; elceğizleri daha fazla titriyor, dili öyle dolaşıyordu ki, kelimelerin yarısını yutuyordu.

Sükûnet bulamayan Helene, lâkırdıya tekrar başladı. Dikişini geridonun üstüne bıraktı, birdenbire, rahibe sordu:

Evleneyim, peki, kiminle? Elinizin altında biri var, değil mi?

Rahip Jouve ayağa kalkmış, ağır ağır dolaşıyordu. Durmadan, başıyla, tasdik işareti yaptı. Helene:

Peki, adını söyleyin bakayım, dedi. Rahip, bir lâhza, onun karşısında, ayakta durdu; sonra, hafifçe omuz silkerek:

Neye yarar? Mademki reddediyorsunuz,dedi.

Olsun, bilmek isterim; bilmezsem, nasıl karar verebilirim?

Rahip Jouve, hâlâ ayakta duruyor, dikkatle unun yüzüne bakıyordu; derhal cevap vermedi. Dudaklarında, hazince bir tebessüm beliriyordu. Nihayet, âdeta, yavaş sesle:

Nasıl olur? dedi. Keşfedemediniz mi?

Hayır, keşfedemiyordu. Zihninde araştırıyor, hayret ediyordu. O zaman rahip Jouve, sadece bir işaret yaptı; bir baş hareketiyle, yemek salonunu gösterdi.

Helene, sesini yavaşlatarak:

O mu? dedi.

Sonra, gayet ciddî bîr tavır aldı. Artık, şiddetle itiraz etmiyordu. Yüzünde, yalnız hayret ve keder okunuyordu. Uzun müddet, gözleri yerde, düşünceli durdu. Hayır, muhakkak ki, bu asla aklına gelemezdi. Ama, yine de, hiçbir itiraz bulamıyordu. Mösyö Rambaud, hiç çekinmeden, elini elinin içine bırakabileceği biricik erkekti. Ne kadar iyi bir adam olduğunu biliyordu, onun burjuva hantallığıyla alay etmiyordu. Ama, bu adam hakkında duyduğu sevgiye rağmen, onun, kendisini sevdiğini düşündükçe, vücudu buz kesiliyordu.

Rahip, tekrar, odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başlamıştı; yemek odasının kapısı önünden geçerken, Heleue'i yavaşça çağırdı.

- İşte, gelin, bakın.

Helene, kalktı, baktı.

M. Ramboud, Jeanne'ı nihayet kendi san dalyesine oturtmuştu. Kendisi, önce masaya abanmışken, şimdi, küçük kızın ayakları dibine oturmuştu. Önünde diz çökmüş, bir koluyla ona sarılmıştı. Masanın üstünde, bir tavuk koşulu araba ile, kayıklar, kutular, papaz külahları vardı.

M. Rambaud:

Ey, beni seviyor musun? diyordu. Tekrar et bakayım, beni sevdiğini.

Tabiî, seviyorum, biliyorsun.

M. Rambaud, sanki, ilân-ı aşka hazırlanmış gibi tereddüt ediyor, titremeler geçiriyordu.

Peki, ya, sana, hep burada, senin yanın da kalayım dersem, ne dersin?

Çok sevinirim; beraber oynardık, değil mi ? Ne güzel eğlenirdik!

Hep, anlıyor musun, hep burada kalacağım.

Jeanne, eline bir kayık almış, jandarma şapkası şekline sokuyordu.

Ama! Annem izin vermeli, diye mırıldandı.

Bu cevap, M, Rambaud'ya bütün endişeleri ni tekrar duyurmuş gibi oldu. Akıbeti kararlaşıyordu.

Elbette, dedi. Ama, annen izin verirse, sen, olmaz demiyeceksin, değil mi?

Jandarma şapkasını bitirmekte olan Jeanne, heyccan içinde, kendine mahsûs bir hava tutturdu.

Evet, evet, evet, derim... Evet, evet, evet derim... Baksana, ne güzel oldu, şapkam.

M. Rambaud, gözleri yaşaracak kadar duygulanmış, dizleri, üzerinde doğruldu, çocuğu kucakladı; Jeanne da, onun boynuna sarılmıştı. M. Rambaud, Helene'in rızasını almaya, kardeşini memur etmişti; kendisi de, Jeanne'ı kandırmaya çalışıyordu.

Rahip gülümsiyerek:

Görüyorsunuz, dedi, çocuk razı.

Helene, ciddiliğini bozmadı. Artık münakaşa etmiyordu. Rahip, tekrar müdafaasına başlamış, M. Rambaud'nun meziyetlerini ısrarla sayıyordu. Jeanne için, hazır bulunmuş bir baba değil miydi? Helene onu tanıyordu, kendisini ona emanet etmekle, hiçbir şeyi tesadüfe bırakmış olmayacaktı.

Sonra, Helene hâlâ bîr şey söylemediği için, rahip, asla kardeşini düşündüğünden değil, onu, onun saadetini düşündüğünden böyle bir teşebbüsü üzerine aldığını, büyük bir heyecan ve büyük bir vekarla ilâve etti.

Helene, hararetle:

Size inanıyorum, dedi, beni de sis kadar sevdiğinizi bilirim. Durun, cevabımı kardeşinizin yanında vermek isterim.

Saat onu çalıyordu. M. Rambaud, yatak odasına giriyordu. Helene, elini uzatarak ona doğru ilerledi.

Teklifinizden dolayı size teşekkür ederim, dostum, dedi; bundan dolayı size minnettarım. Söylediğinize iyi ettiniz...

Gayet sakin, dikkatle Rambaud'ıun yüzüne bakıyor, onun koca elini kendi avucunda muhafaza ediyordu. M. Rambaud, titriyor, göz lerini kaldırmaya cesaret edemiyordu.

Helene:

—Yalnız, diye devam etti, düşünmek isterim. Belki, çok zaman düşünmem gerekecek.

M. Rambaud, içi rahat etmiş, Helene'in kendisini derhal kapı dışarı etmediğine memnun, kekeledi:

Oo! Ne kadar isterseniz, altı ay, bir sene, daha fazla...

O zaman, Helene, hafifçe güldü.

Fakat, dost kalacağız, dedi. Eskisi gibi yine geleceksiniz; sadece, size, bu işten ilk defa olarak ben bahsedinceye kadar bekleyeceğinizi vadedeceksiniz... Kabul mü?

M. Rambaud elini çekmiş, her şeyi, hep, başını sallayarak kabul ediyor, telâşlı telâşlı, şapkasını arıyordu. Sonra, odadan çıkacağı zaman, lâkırdı söylemek imkânını bulabildi: Dinleyin, dedi, şimdi, benim hazır olduğumu biliyorsunuz,

değil mi? Eh! Bilin ki, ne olursa olsun, daima hazır bulunacağım. Rahip, size, sırf bunu anlatmalıydı... İsterseniz, on sene sonra, bir işaretiniz kâfi. Derhal size itaat edecğim.

Bu sefer o, Helene'in elini, son bir defa daha tuttu, kıracak gibi sıktı. Merdivende, iki kardeş her zamanki gibi döndüler:

Salıya, dediler. Helene:

Evet, salıya, diye cevap verdi. Odasına döndüğü zaman, pancurları karn-ulıyan yeni bir sağnağın şakırtısı, pek canını sıktı. Allah allah! Ne sırnaşık yağmurdu bu, adamcağızlar ne kadar ıslanacaklardı! Pencere yi açtı, sokağa bir göz attı. Ani rüzgâr savruntuları, hava gazı fenerlerini üflüyordu. Soluk renkli su birikintilerinin ve sicim gibi dökülen parlak yağmurun ortasında, bu tufana aldırış etmiyormuş gibi, karanlıkta, mesut ve zıplayarak giden mösyö Rambaud'nun yuvarlak sırtını gördü.

Fakat, dostunun son söylediği sözlerden birkaçını işiten Jeanne, gayet ciddiydi. Ufacık potinlerini çıkarmış, gömlekle karyolasının ke narına oturmuş, derin derin düşünüyordu. An nesi, onu, öpmek için odaya girince, bu halde buldu.

— Allah rahatlık versin, Jeanne, öp beni,dedi.

Çocuk, işitmiyormuş gibi durunca, Helene, onun önüne çömeldi, beline sarıldı. Yavaş sesle sordu.

— Bizimle beraber otururs sen memnun mu olacaksın?

Jeanne, bu suale şaşmamış gibi göründü Her halde, bu işi düşünüyordu. Başıyla, yavaşça, evet, dedi.

Annesi, devam etti:

— Ama, bilmiş ol, her zaman burada bulunacak, gece, gündüz, sofrada, her yerde.

Küçük kızın parlak gözlerinde, bir endişe büyüyordu. Yanağını annesinin

omuzuna koydu, onu boynundan öptü, sonra titreye titreye, kulağına:

—Anne, seni öpecek mi? diye sordu,

Helene'in yüzünü bir pembelik kapladı. Ön ce, bu çocuk sualine ne cevap vereceğini bilemedi. Sonunda, mırıldandı:

— Baban gibi olacak, cicim.

O zaman, Jeanne'ın kolları sertleşti, birdenbire, derin hıçkırıklarla ağlamaya başladı.

— Yaa! Hayır, hayır, öyleyse istemem, diyordu... Yaaa! Anne, kuzum, söyle ona, istemiyorum, git ona söyle, istemiyorum...

Boğuluyordu; annesinin göğsüne kapanmış, onu, gözyaşlarıyla ıslatıyor, öpücüklere gömü yordu. Helene, bunun icabına bakılacağını söyleyerek çocuğu teskine çalıştı. Fakat, Jeanne, derhal, kesin bir cevap istiyordu.

— Yaaa! Olmaz de, küçük anneciğim, ol maz de. Görüvorsun ya, ölürüm ben... OJmıya-cak, değil mi? Hiç olmıyacak!

— Peki! Olmayacak, söz veriyorum; haydi, kendine gel, yat.

Çocuk, sesini kesti, birkaç dakika daha, heyecan içinde, annesini kolları arasında sıktı. Sanki ondan ayrılamıyor, elinden almak istiyen lere karşı onu koruyordu. En sonra, Helene, çocuğu yatırabildi; fakat, gecenin bir kısmını, onu beklemekle geçirmek zorunda kaldı. Jeanne, uykusu içinde, ihtilâçlarla sarsılıyor, her yarım saatte bir, gözlerini açıyor, annesinin orada bulunduğuna emin olduktan sonra, dudaklarını onun eline yapıştırarak tekrar uyuyordu.

III

O bir ay, lâtif bir halâvet içinde geçti. Nisan güneşi, bahçeyi, dantelâ gibi hafif ve ince bir yeşillikle örtmüştü. Filbahar'larm ince dal ları, demir parmaklığın üzerinde, salkım saçak yükseliyor, tomurcuklanan hanımelleri, âdeta şekerli, hafif bir koku yükseltiyordu. Düzeltilen, biçilen çimenliğin iki kenarında, kırmızı ıtırlarla beyaz şebboylar, tarhlan çiçeklendiriyordu. Bahçenin nihayetinde de, karaağaç kümesi, ci var binaların arasına, yeşil örtüsünü seriyordu.

Üç haftadan fazla, gökyüzü, tek bulut bile gözükmeden, masmavi kaldı. Bu, Helene'in, kalbinde taşıdığı taze gençliği, ferahlığı kutlayan bir ilkbahar mucizesi gibiydi. Helene, her ikindi üstü, Jeanne'la birlikte bahçeye iniyordu. Yeri, sağda, ikinci karaağacın dibinde, hazırdı. Orada, onu bekliyen bir iskemle vardı; ertesi gün de, bir gün evvel elinden dökülen iplik kırıntılarım, hâlâ, bahçe yolunun çakılı üzerinde buluyordu.

Madam Deberle kendisine altı ay yeten neviden iptilâlarından biriyle ona bağlanmış, her akşam:

— Kendi evinizdesiniz, diyip duruyordu. Yarın görüşürüz. Daha erken gelmeye gayret edin, olmaz mı?

Gerçek, Helene, kendi evindeydi. Yavaş yavaş, bu yeşillik köşeye alışıyor, oraya ineceği saati, bir çocuk sabırsızlığıyla bekliyordu. Bu kibar bahçede onun en çok hoşuna giden şey, çimenliğin ve ağaçların temizliği idi. Yaprakların intizamını bozan bir tek unutulmuş ot yoktu. Her sabah ayıklanan yollara, ayaklar, bir halıya basar gibi yumuşak, gömülüyordu, Helene, orada, sükûn ve huzur içinde, hiçbir taşkınlık duymadan yaşıyordu. Çok keskin hatlarla çizilmiş bu tarhlardan, bahçıvanın, sararmış yapraklarını teker teker ayıkladığı bu sarmaşık yığınlarından, bulandırıcı hiçbir şey duymuyordu. Karaağaçların örtülü gölgesi altında, madam Deberle'in varlığından bir nebze mis kokusu alan bu loş çiçek bahçesinde, kendisini, bir salonda sandığı

oluyordu; yalnız, başını kaldırdığı zaman, gök yüzünü görünce açık havada olduğunu hatırlıyor, geniş geniş nefes alıyordu.

Madam Deberle'le o, çoğu zaman, öğleden akşama kadar, hiç kimseyi görmeden vakit geçiriyorlardı. Jeanne'la Lucien, ayaklarının dibinde oynuyorlardı. Uzun uzun sustukları oluyordu Sonra, hülyaya dalmaktan hiç hoşlanmayan madam Deberle, saatlerce konuşuyor, Helene'in sessiz tasvipleriyle yetiniyor, en küçük baş işareti üzerine çenesi büsbütün açılıyordu. Anlattığı şeyler, samimi görüştüğü kadınlara dair sonu gelmez hikâyelerle, gelecek kış için davet projeleri, günün olaylarına dair, çenesi düşük dudukuşu mütalâaları, bu dar kafalı, güzel kadın dimağının içinde çarpışan, bütün bir cemiyet hayatı curcunası idi. Bunları, çocuklara karşı duyduğu ama sevgi coşkunluklarıyla, dostluğun cazibelerini öven dokunaklı cümlelerle karıştırıyordu. Helene, ellerini ona bırakıyor, sıktırıyordu. Bu lafları, her zaman dinlediği yoktu; fakat, içinde yaşadığı devamlı rikkat ortasında, Juliette'in sevgi tezahürlerinden pek duygulanmış görünüyor, onun, son derece iyi, melek gibi iyi bir kadın olduğunu söylüyordu.

Bazan da bir misafir çıkagelıyordu. ö za man, madam Deberle pek memnun oluyordu. Paskalyadan beri, senenin o mevsiminde gerekli olduğu gibi, cumartesi günleri misafir kabulünü durdurmuştu. Fakat, yalnızlıktan ürküyordu, teklifsizce bahçesine gelip onu görmeleri son derece hoşuna gidiyordu. O zaman, en büyük düşüncesi, ağustos ayını geçireceği plajı seçmek meselesi oluyordu. Her gelen misafirle aynı şeyi konuşuyordu; kocasının, kendisiyle birlikte de nize gelmıyeceğini anlatıyordu; sonra, herkese sualler soruyor, bir türlü, bir yer seçemiyordu. Kendisi için değil, Lucien içindi, Güzel Malignon, geldiği zaman, bir bahçe iskemlesine, ata biner gibi oturuyordu. O, yazlıktan nefret ederdi; deniz kenarında nezle olmak için, insanın, kendisini Paris'ten sürgün etmesi deliliktir, diyordu, Bununla beraber, plajlar üzerinde münakaşalar yapıyordu; hepsi murdar şeylerdi; Trouville'den başka, temizce hiçbir yer bulunmadığını söylüyordu.

Helene, her gün, usanmadan, aynı tartışmayı dinliyor, hatta, kendisini, bir tek düşünce içinde oyalayan, günlerinin bu biteviyeliğine memnun oluyordu. Aradan bir ay geçtiği

halde, madam Deberle, hâlâ, nereye gideceğini kestirmiş değildi. -

Bir akşam, Helene çekilip gideceği zaman, Juliette, ona:

— Yarın sokağa çıkmak zorundayım, dedi; ama, bu, sizin, bahçeye inmenize engel olmasın... Beni bekleyin, geç kalmam, çabuk dönerim.

Helene kabul etti. Bahçede, tek başına, nefis bir ikindi geçirdi. Tepesinde, yalnız, dalların

arasında uçuşan serçelerin kanad çırpmalarını duyuyordu. Bu güneşli, küçük köşenin bütün cazibesi onu kavrıyordu. O günden sonra, en mesut ikindileri, arkadaşının, kendisini yalnız bıraktığı zamanlar oldu.

Deberle'lerle arasında, gitgide daha samimî münasebetler başlıyordu. Sofraya oturulacağı zaman yemeğe alıkonulan ahbap gibi, onların evinde akşam yemeği yediği zamanlar oldu; karaağaçların altında geç vakte kadar oturulduğu, ve Pierre, bahçe merdiveninden inip, "Madam, yemeğe buyurun" dediği vakit, Juliette, yemeğe kalması için yalvarıyor, o da, bazan kabul ediyordu. Çocukların gürültüsüyle neşelenerek, ailece yemek yiyorlardı. Doktor Deberle'le Helene, anlaşmış dost gözüküyorlardı, akıllı uslu, biraz durgunca mizaçları, uygun düşüyordu Onun için, Juliette, bazan:

— Siz, ikiniz, çok iyi anlaşacaksınız, diyordu... Sizin durgunluğunuz, beni çileden çıkartıyor.

Her gün, öğleden sonra, doktor, saat altıda vizitelerinden dönüp geliyordu. Karısiyle misafirini bahçede buluyor, gelip yanlarına oturuyordu. ilk zamanlar, Helene, karı kocayı yalnız bırakmak için, doktor gelir gelmez çekilip gitmeye kalkmıştı. Fakat, Juliette, onun böyle birdenbire çekilmesine öyle darılmıştı ki, Helene artık, oturuyor, ayrılmıyordu. Her zaman gayet bağlı görünen bu ailenin mahremiyetine yarı yarıya girmişti. Doktor gelince, karısı, her seferinde, ona, aynı dostça hareketle yanağını uzatıyor, o da karısını öpüyordu;

sonra, Lucien, babasının kucağına çıkınca, doktor, tırmanması için ona yardım ediyor, çocuğu kucağında tutarak konuşuyordu. Çocuk, ufacık elleriyle onun ağzını kapıyor, bir cümlenin ortasında, saçlarını çekiyor, öyle yaramazlıklar

yapıyordu ki, doktor, nihayet onu yere bırakıyor, gidip Jeanne'la oynamasını söylüyordu. Helene'de bu oynaşmalara gülümsüyor, bir lâhza elindeki işi bırakıp, sakin bir bakışla, babayı, anayı ve çocuğu seyrediyordu. Kocanın busesi onu hiç sıkmıyor, Lucien'in maskaralıkları duygulandırıyordu. Sanki, kan kocanın mutlu sükûnu içinde rahat ediyordu.

Bu sırada, güneş kavuşuyor, yüksek dalları sarı ışığına gömüyordu. Solgun semadan bir asudelik dökülüyordu. En az tanıdığı insanları bile sorguya çekmek hevesine müptelâ Juliette, kocasına üstüste sualler soruyor, çoğu zaman cevaplarını beklemiyordu.

— Nereye gittin? Ne yaptın?

O zaman, doktor, vizitelerini anlatıyor, yolda selâmlaştığı bir tanıdıktan bahsediyor, bir mağaza camekânında gözüne ilişen bir kumaş veya bir mobilya hakkında haberler veriyordu Bazen, konuşurken, Helene'le göz göze geliyorlardı. ikisi de, başını çevirmiyordu. Birbirinin ta kalblerinin içini görür gibi, bir saniye, ciddi, karşılıklı bakışıyorlardı; sonra, gülümsüyorlar, göz kapaklarını yavaş yavaş indiriyorlardı. Juliette'in hesaplı bir rehavetle örttüğü asabi tezcanlılığı, ikisinin uzun süre başbaşa konuşmalarına meydan bırakmıyordu; çünkü, genç kadın, her lâkırdıya karışıyor, lâfın yarı yerinde atılıveriyordu. Bununla beraber, derin mânalar alır gibi görünen ve seslerinin aksinden daha öteye kadar uzayan kelimeler, aheste ve bayağı cümleler konuştuklan oluyordu. Her söyledikleri sözde, sanki bütün düşüncelerinde ortakmışlar gibi, hafif bir işaretle, biribirlerinin dediklerini uygun buluyorlardı. Bu, varlıklarının derinliğin den gelen, sustukları zaman bile kuvvet bulan kesin, gizli bir anlaşma idi. Bazan, Juliette, hep kendisi konuştuğu için bir parça utanıyor, dudukuşu gevezeliğini kesiyordu.

— Eğlenemiyorsunuz, değil mi? diyordu, sizi hiç ilgilendirmiyen şeylerden konuşuyoruz.

Helene, neşeyle cevap veriyordu.

— Yok, yok, siz bana bakmayın. Benim hiç canım sıkılmaz... Hiçbir şey söylemeden yalnız dinlemek, benim için bir mutluluktur.

Yalan da değildi. Orada bulunmanın zevkini, uzun sessizlikleri sırasında daha iyi tadıyordu. Başı, elindeki dikişe eğik, doktorla onu birbirine bağlayan o uzun uzun bakışlar için, uzak aralıklarla gözlerini kaldırarak, heyecanının bencilliğine memnunlukla gömülüyordu. Şimdi, doktorla arasında, gizli bir duygu, çok tatlı bir şey, dünyada başka hiç kimse paylaşmadığı için daha tatlı bir şey bulunduğunu, kendi kendine itiraf ediyordu. Fakat sırrını, gönül rahatlığıyla, hiçbir iffet kaygısı duymadan taşıyordu. Çünkü, yüreğinde, hiçbir kötü duygu yoktu. Doktor, karısına ve çocuğuna karşı ne kadar iyi davranıyordu! Doktor, Lucien'i dizleri üzerinde sıçratırken, Juliette'i yanağından öperken, Helene, onu daha fazla seviyordu. Doktora ailesi ortasında gördüğü zamandan beri, dostlukları artmıştı. Şimdi, Helene, aileden bir fert gibiydi, kendisini oradan uzaklaştırabileceklerini düşünmüyordu. Juliette'in, doktora, Henri dediğini işite işite, kendisi de, için için, tabiî bir şekilde, ona Henri demeye başlamıştı. Dudakları "Mösyö" derken, bütün varlığında, bir başka ses "Henri" diyordu.

Bir gün, doktor, Helene'i, karaağaçların altında yalnız buldu. Juliette, hemen her gün, öğleden sonra sokağa çıkıyordu.

— Aa! Karım yok mu? dedi,

Helene, gülerek:

— Hayır, beni bırakıp bırakıp gidiyor, diye cevap verdi. Gerçi, siz de, her zamankinden daha erken geldiniz ya!

Çocuklar, bahçenin öbür ucunda oynuyorlardı; doktor, onun yanı başına oturdu. Başbaşa kalmaları, onları hiç heyecanlandırmıyordu. Bir saate yakın bir zaman, kalplerini dolduran tatlı duyguya telmihte bulunmak isteğini bir an duymadan, bin türlü şeyden konuştular. Bundan bahsetmek neye yarardı? Birbirlerine söyleyebilecekleri şeylerin neler olduğunu bilmiyorlar mıydı? Biribirlerine itiraf edecekleri hiçbir şey yoktu. Bir arada bulunmak, her türlü konuya dair birbirinin söylediklerini işitmek, hiçbir endişe duymadan, doktorun, karısını, her akşam onun yanında öptüğü tam o noktada, yalnızlıklarının hazzını tatmak, onlara sevinç vermeye yetiyordu.

O gün, doktor, Helene'e, çok fazla çalıştığını söyleyerek takıldı.

Biliyor musunuz ki, dedi, gözlerinizin rengini bile tanımıyorum; gözleriniz, hep, iğnenize doğru eğik. Helene, başmı kaldırdı; her zamanki gibi, onun ta gözlerinin içine baktı. Yavaş sesle:

— Şaka mı ediyorsunuz? diye sordu.

Fakat, doktor devam ediyordu.

— Hâ! Gri imiş, gözleriniz... Gri de, mavi bir ışığı var, değil mi ?

Bundan ilerisine gitmeye cesaret edemiyorlardı; fakat, dudaklarına ilk gelen bu sözler, sonsuz bir halâvet alıyordu. O günden sonra, doktor, Helene'i sık sık, alaca karanlıkta yalnız buldu. Ellerinde olmadan, kendileri de farkına varmadan, teklifsizlikleri, o zaman daha artıyordu. Değişik bir sesle, başkaları dinlediği zaman mevcut olmayan yumuşak, kırık dökük ahenklerle konuşuyorlardı. Lâkin Juliette gelip de, Paris içindeki gezintilerini hummalı bir gevezelikle anlatmaya başlayınca, onları yine rahatsız etmiş olmuyordu, başladıkları sohbete, şaşırmadan, iskemlelerini geri çekmeye lüzum görmeden devam ediyorlardı. Sanki, bu güzel ilkbahar, içinde leylâklar açan bu bahçe, onlarda, sevdanın ilk hayranlığım uzatıyordu.

Ayın sonuna doğru, Madam Deberle, büyük bir projenin heyecanına kapıldı. Birdenbire, bir çocuk balosu vermeyi düşünmüştü. Mevsim, hayli ilerlemişti, fakat bu düşünce, onun boş kafasını öyle doldurmuştu ki, o gürültücü faali yetiyle derhal hazırlıklara başladı. Çok mükemmel, bir şey yapmak istiyordu. Balo, kostümlü olacaktı. Artık, ondan sonra, kendi evinde, başkalarının evinde, her yerde, balosundan başka lâkırdı etmez oldu. Bahçede, bitmez tükenmez sohbetler yapıldı. Güzel Malignon, bu projeyi biraz sersemce buluyordu; bununla beraber, ilgilenmek tenezzülünde bulundu, tanıdığı şarkıcılardan birini tutacağını vadetti.

Bir ikindi üstü, hepsi ağaçların altında bulundukları sırada, Juliette, Lucien'le Jeanne'ın giyecekleri kostümlere dair olan önemli meseleyi ileri sürdü.

— Çok tereddüt ediyorum, dedi. Beyaz sa tenden bir piyero aklıma geldi.

Malignon:

— Amaan! Bayağı, şey, dedi. Balonuzda, tam bir düzine Piyero bulunacak... Durun bakalım, iyi bir şey bulmak lâzım...

Sonra, bastonunun yuvarlak başını eme rek, derin derin düşünceye daldı. O sırada çıka gelen Pauline:

— Ben, subret kıyafetine girmek istiyorum, dedi.

Madam Deberle, hayretle:

— Sen mi? dedi, ayol, sen kıyafet değiştirecek değilsin ki! Yoksa, kendini çocuk mu sanıyorsun, koca sersem?... Lütfen, beyaz rop giyer, gelirsin.

On sekiz yaşında olmasına, güzel kız vücudünün yuvarlaklıklarına rağmen, minimini çocuklarla hoplayıp zıplamaya bayılan Pauline:

— Aa! subret olmak çok hoşuma gidecekti, diye söylendi.

Bu sırada, Helene, her zamAn oturduğu ağacin altında, işiyle meşgul, ara sıra başını kaldırıp, karşısında, ayakta konuşan doktorla mösyö Rambaud'ya gülümsiyordu. M. Rambaud, nihayet, Deberle'lerin mahremiyetine girmişti.

Doktor:

— Peki, Jeanne'ı ne kıyafete sokacaksınız? diye sordu.

Fakat, Malignon'un bir haykırması, sözünü kesti.

— Buldum!... Louis XV bir marki!

Muzaffer bir eda ile bastonunu havaya kaldırıyordu. Sonra, etrafindakilerde bir heyecan göremeyince, şaşmış gibi göründü.

— Nasıl! Anlamıyor musunuz?... Küçük davetlileri kabul eden Lucien, değil mi? İyi ya, onu, marki kıyafetiyle, göğsünde iri bir gül de metiyle, salonun kapısı önüne dikersiniz, madamlara reveranslar yapar.

Juliette:

— İyi ama, diye itiraz etti, düzinelerle marki bulunacak.

Malignon, fütursuzca:

— Ne çıkar? dedi. Marki ne kadar çok olursa, o kadar eğlenceli olur. Mükemmeldir, diyorum size... Ev sahibinin marki kıyafetinde, olması lâzım, yoksa, balonuz berbat bir şey olur.

O kadar inançlı görünüyordu ki, Juliette de, sonunda, ilgi duydu. Gerçek, küçük demetler işlenmiş, beyaz satenden Pompadur bir marki kostümü çok nefis bir şey olacaktı. Doktor, tekrar:

— Ya, Jeanne? dedi.

Küçük kız, o hoşlandığı nazlı duruşla, gelip, annesinin omuzuna dayanmıştı. Annesi, ağzını açacağı sırada, o sızlandı:

— Anneciğim, bana bir şey vadettindi, biliyorsun ya?

Etraftan:

— Neymiş o? diye sordular.

O zaman, kızı, bakışlarıyla yalvarırken, Helene gülümseyerek cevap verdi.

— Jeanne, kostümünün kimseye söylenmemesini istiyor.

Çocuk:

— Doğrusu da, bu! diye haykırdı. Kostümümü söyleyince, sonra hiç tadı kalmaz.

Bu kendini beğendirme hevesine, bir müddet gülündü. Mösyö Rambaud, kıza takılmak istedi. Bir müddettir, Jeanne ona dargın duruyordu; adamcağız üzgündü, küçük dostunun teveccühünü tekrar nasıl kazanacağını bilemiyor, ona yaklaşmak için, takılmaktan başka çare bulamıyordu. Kıza bakarak, birkaç

defa:

— Ben söyleyeceğim, ben söyleyeceğim... dedi.

Çocuk, sapsarı kesilmişti. Istıraplı, halim yüzü, vahşi bir sertlik alıyor, alnında, büyük iki kırışık peyda oluyor, çenesi, asabi, ileri doğru çıkıyordu.

— Sen, diye kekeledi, sen, hiçbir şey söyleyecek değilsin...

Mr. Rambaud, hâlâ, söyleyecekmiş gibi tavır takınmaya devam edince, deli gibi üstüne atıldı, haykırdı:

— Sus, ben öyle istiyorum, susacaksın!... Ben öyle istiyorum!...

Helene, bazan, çocuğu müthiş surette sarsan, etrafını göremiyecek hale getiren neviden bu öfke nöbetini önleyecek vakit bulamamıştı. Ciddî bir tavırla:

— Jeanne, dikkat et, aklını başına getiririm senin! dedi.

Fakat, Jeanne onu dinlemiyor, işitmiyor du. Tepeden tırnağa titriyor, tepiniyor, gitgide boğuk ve hırçın bir sesle, boyuna:

— Öyle istiyorum!... Öyle istiyorum!...

Diyor, büzülmüş elleriyle, M. Rambaud'nun kolunu yakalamış, görülmedik bir kuvvetle büküyordu. Helene'in tehditleri boşa gitti. O zaman, kızını, şiddet göstererek yola getiremeyince, herkesin yanında geçen bu sahneden pek müteessir olarak, yavaş sesle:

— Jeanne, beni çok üzüyorsun.

Demekle yetindi.

Çocuk, derhal, M. Rambaud'nun kolunu bıraktı, başını çevirdi. Annesini, yüzü meyus, gözleri, zaptettiği yaşlarla dolu görünce, kendisi de* hıçkırarak ağlamaya başladı, onun boynuna atıldı.

Ağlama, anneciğim... Ağlama, anneciğim... diye kekeliyor, ağlamasın diye

ellerini,, onun yüzünde dolaştırıyordu. Annesi onu yavaş ça uzaklaştırdı. O zaman, yavrucak, yüreği yaralı, telâş içinde, birkaç adım ötedeki bir peyke ye yığıldı, daha şiddetle hıçkırmaya başladı. Jeanne kendisine, hep örnek diye gösterilen Lucien, şaşırmış, için için memnun, onu seyrediyordu. Helene, bu hâdiseden dolayı özür diliyerek diki şini toplamaya başlayınca, Juliette, çocukların her halini mazur görmek gerektiğini söyledi; kaldı ki, yavrucağın, çok iyi bir kalbi vardı, hem zavallıcık öyle ağlıyordu ki, haddinden fazla ceza görmüş sayılmak lâzımdı. Onu öpmek için yanına çağırdı, fakat Jeanne, affedilmek istemiyor, peykenin üstünden kalkmıyor, göz yaşlarıyla boğuluyordu.

M. Rambaud ile doktor, yaklaşmışlardı. M. Rambaud eğildi, müteessir, şefkatli sesiyle sor du.

— Söylesene, cicim, niçin darıldın? Sana ne yaptım, ben?

Çocuk, ellerini çekti, kederli yüzünü göstererek :

— Daha ne yapacaksın, annemi elimden almak istedin, dedi.

Onları dinliyen doktor, gülmeye başladı. M. Rambaud, birdenbire anlayamamıştı.

— Ne demek o? diye sordu.

— Evet, tabiî, geçen salı... Pekâlâ biliyorsun, diz çöktün, evde kalırsan, ben ne derim diye sordun.

Doktor, artık gülümsemiyordu. Rengi solan dudakları titremeye başladı. Tersine, mösyö Rambaud'nun yanaklarına bir kırmızılık yayılmıştı, sesini alçalttı, kekeledi.

— Ama, her zaman beraber oynarız, demiştin.

Çocuk şiddetle devam etti.

— Hayır, hayır, o zaman bilmiyordum. İstemiyorum .anlıyor musun?... Bir daha

bunu hiç, hiç söyleme, o zaman dost oluruz.

Dikişini bir sepete yerleştirmiş, ayakta duran Helene, bu son sözleri işitmişti.

— Haydi Jeanne, eve, dedi. İnsan, ağladığı; zaman başkalarını rahatsız etmez.

Çocuğu önüne kattı, selâm verdi, yürüdü. Doktor, sapsarı kesilmiş, sabit bakışlarla ona bakıyordu. M. Rambaud, donup kalmıştı. Madam Deberle'le Pauline'e gelince, onlar Malignon'un yardımiyle, Lucien'i yanlarına çekmişler, ortalarında evirip çeviriyorlar, onun mini mini omuzları üzerinde, Pompadur marki kostümünü, hararetle tartışıyorlardı.

Ertesi gün, Helene, karaağaçların altında yalnızdı. Balosu için koşup duran madam Deberle, Lucien'Ie Jeanne'ı beraber götürmüştü. Doktor, her zamankinden daha erken eve dönünce, merdivenlerden hızla indi. Pakat oturmadı, ağaçlardan kabuk parçalan kopararak, genç kadının etrafında döndü, durdu. Helene, onun heyecanından endişelenerek, bir ara, gözlerini kaldırdı. Sonra, eli biraz titriyerek, yine iğne kakmaya başladı. Sessizlikten sıkılarak:

— Hava bozuyor, dedi. Bugün, öğleden sonra, âdeta soğuk.

Doktor, sesine sükûnet vermeye çalışarak:

— Daha Nisandayız, dedi.

Uzaklaşmak ister gibi davrandı. Fakat geri döndü, birdenbire sordu.

— Evleniyorsunuz, öyle mi?

Bu âni sual, onu o kadar şaşırttı ki, elindeki dikişi bıraktı. Yüzü bembeyaz kesilmişti. Gözleri apaçık, doktora bakarak, üstün bir irade kuvvetiyle, yüzünü taş gibi hareketsizleştirdi. Cevap vermedi, doktor yalvardı:

— Ooh! rica ederim, bir kelime, bir tek kelime... Evleniyor musunuz?

Helene, nihayet, gayet soğuk bir eda ile;

— Evet, belki, size ne? dedi.

Doktor, sert bir hareket yaptı.

— Ama, buna imkân yok! diye haykırdı.

Helene, gözlerini ondan ayırmadan:

— Niçin? diye sordu.

O zaman, doktor Deberle, lâkırdısını ağzına tıkayan bu bakış karşısında, susmak zorunda kaldı. Bir süre daha, elleri şakaklarında, orada durdu; sonra, hem boğulacak gibi olduğu için, hem kendini tutamayıp haşin bir hareket yapacağından korkarak, uzaklaştı; Helene de, sakin, sakin, tekrar işine dalar gibi göründü.

Fakat, o tatlı ikindilerin cazibesi artık bozulmuştu. Doktor Deberle'in, ertesi gün, yumu şak ve itaatli davranması bir işe yaramadı. Helene, onunla yalnız kalır kalmaz, bir huzursuzluk duyar gibi görünüyordu. Artık, birlikte bulunmanın sâf zevkiyle, hiçbir şaşkınlık duymadan, yanyana oturmalarına imkân veren o temiz teklifsizlik, o asude inanç kalmamıştı. Doktor, Helene'i ürkütmemek için harcadığı çabaya rağmen ona, bazan, âni bir ürperti ile sarsılarak, yüzü kan hücumuyla kızararak bakıyordu. Helene de, o lâtif yürek rahatlığını kaybetmişti; ürpertilerle sarsılıyor, elleri bezgin, işsiz, rehavete gömülüp kalıyordu. İçlerinde, türlü türlü öfkeler ve arzular uyanır gibi oluyordu.

Helene, git gide, Jeanne'm, yanından uzak laşmasını istemez oldu. Doktor, kendisini, iri, duru gözleriyle tarassut eden bu şahidi, hep aralarında buluyordu. Fakat, Helene'e asıl acı gelen şey, madam Deberle'in karşısında, birden bire bir sıkılganlık duyması oldu.

Madam Deberle, kan ter içinde sokaktan döndüğü zaman, ona, maşer diye hitap ederek, kaç kapının ipini çektiğini anlatırken, Helene, eskisi gibi gülümseyerek, sakin sakin dinlemiyordu; varlığının derinliğinden bir gürültü yükseliyor, mânasını açıkça kavramak istemediği şeyler duyuyordu; bunda, utanca benzer, kine benzer bir şeyler vardı. Sonra ,dürüst mizacı isyan ediyordu; elini Juliette'e uzatıyor, fakat arkadaşının ılık parmaklarının, cildinde dolaştırdığı ürpertiyi gideremiyordu.

Bu arada, havalar bozulmuştu. Yağmur sağanakları, madam Deberle'le Helene'i, Japon köşküne sığınmak zorunda bıraktı. Tertemiz bahçe, göl haline geliyor, ayakları çamurlamak korkusuyla bahçe yollarına çıkmaya cesaret edilemiyordu. İki bulut arasından, hâlâ bir güneş huzmesi süzüldükçe, sırsıklam yeşillikler kurulanıyor, leylâkların ufacık çiçeklerinin her birine, inci taneleri takılıp kalıyordu. Karaağaçların altına, iri damlalar dökülüyordu.

Bir gün, madam Deberle:

— Eh, balo cumartesiye, dedi. Ah! Maşer, artık bittim... Saat ikide gelin, olmaz mı? Jeanne'la Lucien baloyu açacaklar.

Sonra, coşkun bir sevgiye kapılarak, balo sunun hazırlıklarıyla mest, iki çocuğu da kucakladı; arkasından, gülerek, Helene'in kollarını yakaladı, onun yanaklarına da iki iri öpücük kondurdu.

Şen bir eda ile:

— Bu, benim mükâfatım, dedi. Elbette ya! Hak ettim, az koşmadım, ben; Bakın, göreceksiniz, ne kadar parlak olacak.

Helene, gayet soğuk durdu. Doktor, boynuna sarılmış olan Lucien'in sarışın başı üzerinden onlara bakıyordu.

IV

Küçük konağın giriş kısmında, Pierre, sırtında frak, boynunda beyaz kravat, her araba gürültüsünde kapıyı açıyordu. İçeriye nemli bir hava giriyor, yağmurlu ikindi vaktinin solgun ışığı, kapı perdeleriyle ve yeşil yapraklarla dolu dar methali aydınlatıyordu. Saat ikiydi, gün ışığı, kasvetli bir kış günü gibi kararıyordu.

Fakat, uşak, birinci salonun kapısını açar açmaz, keskin bir aydınlık, davetlilerin gözlerini kamaştırıyordu. Panjurları kapamışlar, perdeleri sıkı sıkı örtmüşlerdi; bulanık gök yüzünden tek ışık sızmıyordu; eşyaların üstüne konan lâmbalar, avizede yanan mumlar, kristal, kollu şamdanlarla duvar şamdanları, orayı, bir cenaze odasının parlak ışıklarıyla aydınlatıyordu. Rezeda rengi kumaşları, ziyaların parlaklığını bir parça azaltan, küçük salonun nihayetinden, siyahlı, altın yaldızlı büyük salon, madam Deberle'in, her yıl, ocak ayında verdiği balo için süslenmiş gibi, pırıl pırıl gözüküyordu. Bu sıra da, çocuklar gelmeye başlıyorlardı; Pauline, yemek salonunun, çıkarılıp yerine kırmızı bir perde takılmış olan kapısı önüne, misafir salonu tarafına, telâş içinde, sıra sıra sandalyeler dizdiriyordu. Baba, diye seslendi, bana yardım et; mümkün değil yetiştiremeyeceğiz.

Kolları arkasında, avizeyi muayene etmekle meşgul mösyö Letellier, koştu, yardım etti. Pauline, kendi de sandalye taşıdı. Ablasının sözünü dinlemiş, beyaz bir rop giymişti; yalnız, korsajı dört köşe açık duruyor, gerdanı gözüküyordu.

— Tamam, oldu, dedi; artık, kim isterse gelsin... Ama, Juliette'in aklı nerede? Hâlâ Lucien'i giydiremedi.

Tam da o sırada, madam Deberle, küçük markiyi getiriyordu. Orada hazır bulunan herkes haykırmıştı. Aman! Ne cici olmuştu! Çiçek demetleriyle işlenmiş beyaz satenden esvabıyla, sırma işlemeli uzun yeleğiyle, vişne rengi ipek pantolonuyla, ne kadar şirindi! Çenesi ve yumuk elleri, dantelâlara

gömülmüştü. Pembe, kocaman kurdelâlı oyuncak bir kılıç, kalçasında sallanıyordu.

Annesi, onu ilk salona götürerek:

— Haydi, dedi, misafirlerini ağırla.

Bir haftadan beri dersini tekrarlıyordu. Saçları pudralı başı biraz geriye devrik, üç köşeli şapkası sol kolunun altında, ufacık bacakları üzerinde, azametle kasıldı; her gelen davetliye bir reverans yapıyor, kolunu veriyor, selamlıyor, dönüp yerine geliyordu. Meydan okur gibi bir eda ile, öyle ciddi davranıyordu ki, etraftan herkes gülüyordu. Süt kabı kemerine takılı, nefis bir sütçü kız kostümü giymiş, beş yaşında bir minimini kız olan Marguerite Tissot'yu, içeriye bu şekilde götürdü; bir tanesi Folie, öteki Subret kıyafetine girmiş olan, Berthier'lerin, Blanche ve Sophie isimli iki küçük kızlarını gö türdü ; hatta, annesinin daima İspanyol kızı kıyafetinde gezdirdiği, on dört yaşında koskoca bir kız olan Valentine de Chermette'e bile yanaştı; Lucien o kadar ufak tefekti ki, o kızı değil, kız onu taşıyormuş gibi oldu.

Fakat, Lucien, beş matmazelden mürekkep olan Levasseur ailesi karşısında, son derece şaşaladı. En küçüğü pek pek iki yaşında, en büyüğü on yaşında olan bu kızlar, boy sırasıyla durdular. Beşi de Chaperön-Rouge kıyafetine girmişlerdi, gelincik rengi satenden, siyah kadife şeritli hotozlarla fistanlar giymişlerdi. Fistanlarının üstünde de, geniş dantelâ göğüslük vardı. Lucien, kahramanca atıldı, şapkasını fırlattı, kızların en büyüklerinden birini sağ koluna, ötekini sol koluna aldı, öbür üçünü peşine taktı, salona öyle girdi. Çok gülüşüldüğü halde, o, ufacık erkek metinliğini zerre kadar kaybetmedi.

Madam Deberle, bu sırada, kız kardeşini bir köşeye çekmiş, çıkışıyordu.

— Olur şey değil! Böyle göğüs bağır açık giyinilir mi?

Pauline, fütursuzca cevap veriyordu.

A! Ne olur? Babam bir şey demedi. İstersen göğsüme bir çiçek takayım.

Jardiniyerlerin birinden, bir avuç sahici çiçek kopardı, memelerinin arasına

soktu. O esnada, bir takım madamlar, gayet süslü sokak tuvaletleri giymiş anneler, madam Deberle'in etrafını almışlar, balosundan dolayı onu tebrik ediyorlardı. Lucien yanından geçerken, annesi onun pudralı saçlarının bozulan bir kâkülünü düzeltti. Lucien ayaklarının ucuna basarak yükselmiş :

— Jeanne nerede? diye soruyordu.

— Gelecek, yavrum... Dikkat et, düşmiye- sin... Koş, bak, küçük Guiraud geldi... Ay, Alsace'lı kız esvabı giymiş.

Salon doluyordu, kırmızı perdenin karşısındaki sandalye dizileri, hemen tamamiyle işgal edilmişti, bir çocuk gürültüsü yükseliyordu. Takım takım oğlan çocuklar geliyordu. Daha şimdiden, üç Arlken, dört soytarı, bir Figaro, Tirol'lüler, Iskoçyalılar vardı. Küçük Berthier, içoğlanı kıyafetine girmişti. İki buçuk yaşında bir minimini olan küçük Guiraud, Piyero kostümüyle öyle acayip bir şekilde dolaşıyordu ki, kimin önünden geçse yakalayıp öpüyorlardı.

Madam Deberle, birdenbire:

— İşte, Jeanne geldi, dedi. Oo! Enfes olmuş!

Salonu bir mırıltı dolaşmıştı, hafif sayhalar ortasında, başlar eğiliyordu. Annesi, henüz kapı önünde mantosunu çıkarmakla meşgulken, Jeanne, ilk salonun kapısı önünde durmuştu. Arkasında pek nefis, özellik taşıyan bir Japon kızı esvabı vardı. Çiçeklerle ve acayip kuşlarla işlemeli fistanı, ufacık ayaklarına kadar dökülüyor,, onları örtüyordu; geniş kuşağın altında da, aralık duran eteklerin içinde, sarı hareli, yeşilimtrak ipekliden bir eteklik gözüküyordu. Jeanne'ın, uzun iğneler sokulmuş yüksek topuzu altındaki ince yüzü, keçi çenesine benzeyen çenesiyle, ufak ve parlak gözleriyle, eşsiz, acayip bir cazibe taşıyor, ona, bir asilbend ve çay kokusu ortasında yürüyen, gerçekten bir Yeddo kızı hali veriyordu. Orada, doğduğu memleketi düşünen dalgın bir çiçek gibi, marazi bir rehavet içinde, tereddütle duruyordu.

O esnada, Helene, onun arkasından gözüktü. İkisi de, sokağın donuk gün ışığından, mumların bu parlak aydınlığına geçer geçmez, kamaşmış gibi, gözlerini kırpıştırıyorlar, fakat, yine de gülümsüyorlardı. Bu sıcak hava, salonun, içine menekşe kokusu fazla karışmış rayihası, bir parça genizlerini

tıkıyor, üşüyen yanaklarını pembeleştiriyordu. Her davetli, içeri girerken, aynı şaşkınlığı ve kararsızlığı gösteyordu.

Madam Deberle:

— Eeey! Lucien? dedi.

Çocuk, Jeanne'ı görememişti. Seğirtti, reverans yapmayı unuttu, onun koluna girdi. Küçük marki, 'çiçekli esvabıyla; Japon kızı, erguvan işlemeli fistanıyla, öyle narin, öyle körpe idiler ki, çok zarif işlenip yaldızlanmış, birdenbire canlanıvermiş iki saksonya heykelciğine benziyorlardı.

Lucien:

— Biliyor musun, seni bekliyordum, diyor du. Herkese kolumu vermek canımı sıkıyor... Beraber oturalım mı, ha?

Sonra, Jeanne'la birlikte, ön sıradaki iskemlelere olurdur Ev sahibi vazifelerini büsbütün unutuyordu.

Juliette, Helene'e:

— Gerçekten merak etmeye başlamıştım, diyordu. Jeanne, sakın hastalanmasın diye korkuyordum.

Helene özür diliyordu; çocukların işi, bitip tükenmek bilmiyordu ki! Salonun bir köşesinde, bir kadın grupunun arasında, henüz ayakta durduğu sırada, doktorun, arkasından doğru ilerlediğini hissetti. Gerçek, doktor, kırmızı perdeyi aralayıp içeri girmiş, sonra tekrar perdeden dışarı uzanıp son bir emir daha vermişti. Fakat, bir denbire durdu. Genç kadın da, arkasına dönmediği halde, onu tanımıştı. Helene, siyah grönadin'den bir rop giymişti; hiçbir zaman, bu kadar şahane güzel olmamıştı... Doktor Deberle, onun, dışarıdan getirdiği, şeffaf kumaşın altında çıplak omuzlarından ve kollarından yükselir gibi olan serinlikle ürperdi.

Pauline, gülerek:

Henri, kimseyi görmüyor, dedi. Hu! Bonjur, Henri.

O zaman, doktor yaklaştı, kadınları selâmladı. Orada hazır bulunan matmazel Aurelie, onu bir saniye durdurdu, alıp getirdiği bir yeğenini, ona uzaktan gösterdi. Doktor, onun gönlü hoş olsun diye, durmuş, bakmıştı. Helene, bir şey söylemeden, siyah eldivenli elini doktora uzattı, o da bu eli fazla kuvvetli sıkmaya cesaret edemedi.

Madam Deberle, tekrar gözüktü:

— O ne! Sen burada mısın? diye haykırdı. Seni aramadığım yer kalmadı... Saat üçe geliyor, başlayabiliriz.

Doktor:

— Elbette, dedi. Derhal.

O sırada, salon dolu idi. Etrafta, avizeden dökülen bol ışığın altında, analar babalar, siyah şehir tuvaletleriyle dizilmişlerdi; kadınlar, sandalyelerini birbirine yaklaştırarak, ayrı kümeler teşkil ediyorlardı; erkekler, duvarların boyunca kımıldamadan duruyorlar, boşlukları tıkıyorlardı; bitişik salonun kapısı önünde de, daha kalabalık olan redingotlular, üst üste yığılmışlar, ayaklarının ucuna basarak yükseliyorlardı. Bütün ışık, geniş salonun ortasında kaynaşan şamatacı küçükler kalabalığının üstüne dökülüyordu. Orada, karmakarışık, mavi ile pembenin daha fazla belli olduğu, açık renk kostümlerin iç açıcı alacası ortasında, yüze yakın çocuk vardı. Bu, kül renginden altın kızıllığına kadar, sarışın rengin bütün nüanslarını taşıyan fiyonglarla ve çiçeklerle, sarışın başlardan öyle bir yığın, öyle bir sarışın süslü saçlar yığını idi ki, meltem savruntuları gibi bol kahkahalarla dalgalanıyordu. Bazan, bu kurdelâ, dantelâ, ipek ve kadife hengâmesi içinde, bir yüz, kaybolmuş gibi pembe bir burun, bir çift mavi göz, gülümseyen yahut somurtan bir ağız, dönüp bakıyordu. On yaşında koca oğlanların ortasına gömülüp kalan, pek pek çizme boyunda miniminileri, anneler uzaktan araştırıyor, bulamıyordu. Eteklerini şişirip kabartmakla meşgul kız çocukların yanında, oğlanlar, sıkılgan ve budala kalıyorlardı. Daha başkaları, hemen sırnaşıyorlar, yanlarında oturan, tanımadıkları kızları dirsekleriyle dürtüyorlar, burun buruna gelip gülüyorlardı. Fakat, asıl böbürlenenler küçük kızlardı; dört beş arkadaşlık

gruplar, sandalyelerini kı racak gibi kıvranıyorlar, öyle yüksek sesle ko nuşuyorlardı ki, kimin ne dediği belli olmuyor du. Bütün gözler, kırmızı perdeye takılmıştı.

Doktor, yemek salonunun kapısına, üç defa hafif hafif vurarak:

— Dikkat! dedi.

Kırmızı perde, yavaş yavaş açıldı; kapının aralığında., bir kukla tiyatrosu gözüktü. O zaman, bir susma oldu. Birdenbire, soytarı, öyle vahşi bir "Guguk" feryadiyle kulisten fırladı ki, küçük Guiraud, dehşet ve zevk dolu bir sayha ile, karşılık verdi. Bu, soytarının, komiseri patakladıktan sonra, jandarmayı öldürüp bütün ilâhî ve beşerî kanunları, delice bir neşe ile ayaklar altına aldığını gösteren korkunç piyeslerden biriydi. Tahta kafaları yaran her sopadan sonra, insafsız seyirciler güruhu, keskin kahkahalar fırlatıyordu; göğüsleri delen mızrak vuruşları, hasımların, birbirinin kafasına, içi boş kabaklara vururcasına darbeler indirdikleri düellolar, sahiplerini pestile çeviren, kol bacak koparma sahneleri, her taraftan yükselip dinmek bilmeyen kahkahaları artırıyordu. Sonra, soytarı, sahnenin kenarında, jandarmanın boynunu testereyle kestiği vakit, iş büsbütün azıttı, bu ameliye, öyle büyük bir neşe uyandırdı ki, sıra sıra seyirciler, birbirlerini tartaklamaya, üst üste düşmeye başladılar. Pembe beyaz, dört yaşında minimini bir kız çocuğu, bu sahneyi o kadar güzel buluyordu ki, ufacık ellerini, hayran hayran, göğsüne bastırıyordu. Daha başka kızlar alkışlıyorlar, oğlanlar, hanım kızların ince seslerine refakat eden kalın bir sesle, ağızları açık, gülüyorlardı.

Doktor:

— Ne eğleniyorlar! dedi.

Dönüp gelmiş, Helene'in yanında durmuş tu. Helene de, çocuklar gibi neşeleniyordu. Doktor da, genç kadının arkasında, onun saçlarından yükselen koku ile mest oluyordu. Ötekilerden daha şiddetli bir sopa inince, Helene döndü:

— Çok gülünç, biliyor musunuz! dedi.

Şimdi, çocuklar heyecanlanmışlar, piyese karışıyorlar; aktörlere karşılık veriyorlardı. Galiba dramı bilen bir küçük kız, ne olacağını anlatıyordu. Birazdan, karısını öldürecek... Şimdi, onu asacaklar...

Levaseur'lerin, iki yaşındaki en küçük kızı, birdenbire:

— Anne, ona ceza verecekler mi, kuru ekmeye yatacak mı? diye haykırdı.

Sonra, bağrışmalar, yüksek sesle izahat vermeler başladı. Helene, çocuklar arasında, Jeanne'ı araştırıyordu:

— Jeanne'ı göremiyorum, dedi. Eğleniyor mu, acaba?

O zaman, doktor eğildi, başını, onun başının yanından uzattı, yavaş sesle:

— İşte. şurada, dedi, şu Arlken'le beriki Normandiyalının yanında, topuzunun iğneleri gözüküyor... Kıkır kıkır gülüyor.

Sonra, Helene'in yüzünün ılıklığını yanağın da duyarak, eğilmiş vaziyette durdu. O ana kadar, ağızlarından hiçbir itiraf çıkmamıştı; bu susuş onları, bir zamandan beri, yalnız müphem bir şaşkınlığın bulandırdığı teklifsizlik içinde tutuyordu. Fakat, Helene, bu candan gülüşlerin ortasında, bu miniminilerin karşısında, yeniden pek çocuk oluyor, Henri'nin soluğu ensesini ısıtırken, kendisini bırakıyordu. Gürültülü sopa vuruşları, onu, göğsünü şişiren bir ürpertiyle titretiyordu; gözleri parlıyarak, doktora dönüyor, her defasında:

Aman yarabbi, ne saçma şey! diyordu. Nasıl vuruyorlar, değil mi?

Doktor da, ürpererek cevap veriyordu.

— Yoo! kafaları sağlamdır.

Kalbinde, bundan başka söyliyecek bir şey bulamıyordu. İkisi de, çocukluğa dönüyorlardı. Soytarının uygunsuz hayatı, yüreklerine bezginlik veriyordu. Sonra, dramın sonunda, şeytan çıkagelip de, son bir muharebede, hepsi birden boğazlaşmaya başladıkları vakit, Helene arkasına yaslandı, oturduğu koltuğun arkalığına da yandı, Henri'nin elini kıstırdı; orta yerdeki miniminiler

kalabalığı, haykırışarak, el çırparak, heyecandan, iskemlelerini çatırdatıyordu.

Kırmızı perde inmişti. O sırada, patırdı ara sında, Pauline, her zamanki tâbiriyle, Malignon'un geldiğini haber verdi:

— Hah! Güzel Malignon geldi.

Malignon, sandalyeleri ite dürte, soluk so luğa geliyordu. Hayret içinde, tereddütlü:

— O ne! diye haykırdı, bütün pencereleri kapatmak da kimin aklına geldi?... İnsan, ölüler diyarına giriyorum zannedecek.

Sonra, kendisine doğru ilerliyen madam Deberle'e döndü.

— Beni epeyi koşturdunuz, memnun oldun!..Bu sabahtan beri, Perdiguet'yi arıyorum, hani şu bizim şarkıcı... Ele geçiremeyince, size, koca Morizot'yu getirdim...

Koca Morizot, hokka oynatarak salonlan eğlendiren bir heveskârdı. Kendisine bir masa verdiler ,en güzel hünerlerini gösterdi. Fakat seyircileri asla. şevke getiremedi. Zavallı mini minilere büyük bir ciddilik gelmişti. En küçükler, parmaklarını emerek uyukluyorlardı. Daha büyükleri, başlarını çeviriyorlar, keza, belli etmeden esneyen analarına babalarına gülümsüyorlardı. Koca Morizot, gönlü olup da makasını ortadan kaldırdığı zaman, herkes derin bir nefes aldı.

Malignon, madam Deberle'in ense kökünden doğru konuşarak:

— Yoo! Çok marifetlidir, dedi. Kırmızı perde, tekrar aralanmış, sihirli bir manzara bütün çocukları ayağa kaldırmıştı.

Ortadaki lâmba ile onar kollu iki şamdanın keskin ışığı altında, yemek salonu, sanki büyük bir ziyafet için süslenmiş ve hazırlanmış uzun masasıyla gözükmüştü. Elli kişilik takım vardı. Masanın ortasında ve iki başında, bodur sepetler içinde, yığın yığın çiçekler duruyordu; bunların aralarındaki yüksek yemişliklerin için de, yaldızlı ve alacalı kâğıtları pırıldayan "niyetler" yığılı

idi. Sonra, kat kat pastalar, tepeleme meyva şekerlemeleri, sandviç yığınları, daha aşağıda, şekerlemeler ve pastalarla dolu dizi dizi tabaklar görülüyordu; baba tatlıları, kremalı tatlılar, çörekler, sade bisküviler, kurabiyeler, bademli kurabiyeler yer yer, sofrayı dolduruyordu. Kristal kâselerde pelteler titreşiyor du, Porselen kablar, kaymaklarla dolu idi. Misafirlerin boyuna göre yapılmış el kadar küçük şampanya şişeleri, masanın etrafında, yaldızlı başlarıyla ışıldıyordu. Bu, çocukların rüyada gördükleri neviden, büyük insanlara mahsus bir ziyafet gibi ciddiyetle verilen muazzam bir kahvaltı, üzerine, pastahanelerde ve oyuncakçı dükkânlarındaki bereket külahı boşaltılmış, anaların babaların yemek sofrasını hatırlatan hayalî bir şeydi.

Madam Deberle, çocuklarm hayran halleri ne bakıp gülümseyerek:

— Haydi bakalım, dedi, madamlara kolunuzu verin.

Fakat, diziye düzen verilemedi. Lucien, mağrur, Jeanne'ın koluna girmiş, en önde yürüyordu. Ötekiler, onun arkasından, bir parça itişip kakıştılar. Anneleri gelip onları yerli yerine oturtmak zorunda kaldılar. Sonra, oradan ayrıldılar, hele, kaza çıkar korkusuyla, en minimilerin arkasında durup, onlara göz kulak oldular. Gerçi davetliler, önce, bir hayli sıkılmış göründüler ; bakışıyorlar, çocukların sofraya oturup analarla babaların ayakta durduğu bu tersine dönmüş dünya karşısında, bir parça endişeli, bütün bu lezzetli şeylere el sürmeye cesaret edemiyorlardı. Nihayet, içlerinde en büyükleri cesaretlendiler, uzandılar. Sonra, anneler işe karışıp yemişli pastaları kesmeye, çocukların önüne koymaya başlayınca, kahvaltı sofrası canlandı, biraz sonra, gayet şamatalı hale geldi. Sofranın güzel biçimi, bir kasırga esmiş gibi alt üst oldu. Tabakları, yarı yolda silip süpüren, uzanmış kolların ortasında, bütün yiyecekler, hep birden dolaşıyordu. Berthier'lerin iki küçük çocuğu, Blanche'la Sophie, içinde, reçelinden Kremasına, pastasından yemişine kadar her şeyden bulunan tabaklarına bakıp gülüyorlardı. Levasseur'lerin beş kızı, tatlının bir köşesini kapıyorlar, Valentine ise, on dört yaşının verdiği gururla, yanında oturanlarla meşgul olarak, kadın kadıncık davranıyordu. O sırada, Lucien, kibarlığını göstermek için, bir şişe şampanya açtı; fakat bu işi o kadar beceriksizce yaptı ki, az daha, şampanyayı, kiraz rengi ipek pantalonuna döküyordu. Bu, bir mesele oldu.

Pauline:

— Sen, şu şişeleri bırakacak mısın, bakayım! Şampanyaları ben açacağım, diye haykırıyordu.

Haddinden fazla çırpınıyor, kendi hesabına eğleniyordu. Bir uşak görünür görünmez, elin den çikolata ibriğini alıyor, bir kahveci çırağı çevikliğiyle fincanları doldurmaktan son derece zevk duyuyordu. Sonra, etrafa, dondurmalar, bardak bardak şuruplar dağıtıyor, her işi bırakıp, unutulmuş bir minimininin ağzına öteberi tıkıştırıyor, tekrar kalkıyor, ötekine berikine .soruşturmaya başlıyordu.

— Sen ne istiyorsun, tosunum? Ha? Çörek mi?... Dur, sana portakal vereyim cici kızım... Yesenize, koca sersemler, sonra oynarsınız!

Madam Deberle daha sakin, çocukları rahat bırakmak lâzım olduğunu, nasıl olsa başlarının çaresine bakacaklarını söylüyordu. Salonun bir köşesinde, Helene'le birkaç madam, sofranın manzarasına bakıp gülüyorlardı. Bütün bu pembe ağızlar, beyaz dişleriyle, şapur şapur atıştırıyorlardı. Ara sıra,. minimini yabaniler gibi, kendilerinden geçip çılgınlıklar yapan bu küçüklerin, iyi terbiye görmüş çocuk tavırları kadar eğlenceli şey olamazdı. Bardaklarını iki elleriyle tutup dibine kadar içiyorlar, esvaplarını kirletiyorlardı. Gürültü artıyordu. Son kalan tabaklar yağma ediliyordu. Jeanne bile, salonda bir kadril çalındığını işitmiş, sandalyesinin üstünde zıplıyordu; annesi, yanına gelip, fazla yediğini söyleyerek sitem edince:

— Oh! Anneciğim, bugün öyle iyiyim ki,dedi.

Müzik, başka çocukları da ayağa kaldırmıştı. Masa, yavaş yavaş boşalıyordu; çok geçmeden, sofranın ta ortasında, tombul bir miniminiden başka kimse kalmadı. Onun piyanoya aldırış ettiği yoktu. Öyle küçüktü ki, boynunda peşkiri, çenesi sofra örtüsüne dayalı, annesi bir kaşık çikolata gösterdikçe, gözlerini alabildiğine açıyor, ağzını uzatıyordu. Fincan boşalıyor, o, bir yandan gözlerini daha ziyade açarak, ağzındakini yutarken, bir yandan da dudaklarını, sildiriyordu.

Dalgın dalgın ona bakan Malignon:

— Vay canına, dedi! Aslanım, yamansın!

O sırada, niyetler kapışıldı. Çocuklar, sofradan kalkarken, yaldızlı kâğıtlara sarılı niyet erden birer tane alıyorlar, kâğıtları alelâcele yırtıyorlardı; bu kâğıtların içinden oyuncaklar, ince kâğıttan, acayip külahlar, kuşlar, kelebekler çıkıyordu. Fakat, en fazla hoşlarına giden, kestane fişekleriydi. Her niyetin içinde bir tane kestane fişeği vardı. Oğlan çocuklar, bu fişekleri cesaretle çekiyorlar, patladıkça hoşlanıyorlar, kızlar, gözlerini kapayıp, birkaç defa çekmedikçe patlatamıyorlardı. Bir müddet, bu fişeklerin, çatırtılarından başka bir şey işitilmedi. Sonra, çocuklar, piyanonun, durmadan, kadril figürleri çaldığı salona, bu patırtı arasında girdiler.

Matmazel Aurelie, sofraya oturarak:

— Bir çörek yerim, doğrusu, dedi.

Bunun üzerine, bu dev ölçüde kahvaltının karmakarışıklığı ile hâlâ dolu, serbest kalan sofraya, kadınlar yerleştiler. Yemek için, ihtiyatla beklemiş on kadar vardılar. Bir uşak ele geçiremediklerinden, Malignon seğirtti. Çikolata ibriğini boşalttı, şişelerin diplerini yokladı, hatta dondurma bile buldu. Fakat, kibar davranmakla beraber, hep, dönüp dolaşıyor, panjurları kapamak gibi acayip bir fikrin nereden akla geldiğini soruyordu.

— Düpedüz mahzende oturur gibi bir şey, diyip duruyordu.

Helene ayakta kalmış, madam Deberle'le konuşuyordu. Madam Deberle salona dönerken, o da peşinden gitmeye hazırlanıyordu ki, koluna hafifçe dokur olduğunu hissetti. Doktor, arkasında duruyor, gülümsüyordu. Yanından ayrılmıyordu.

— Siz hiçbir şey yemiyor musunuz? diye sordu.

Bu basbayağı sualin altında öyle şiddetli bir yalvarış vardı ki, Helene, büyük bir heyecan duydu. Onun, başka bir şeyden bahsettiğini pekâlâ anlıyordu. Etrafını kuşatan bu neşe için de, o da, azar azar neşeleniyordu. Zıplayan, haykırışan bütün bu miniminiler kalabalığı, kendi ateşini, ona da geçiriyordu. Yanakları pembe pembe, gözleri pırıl pırıl, önce reddetti.

— Hayır, teşekkür ederim, hiçbir şey istemem.

Sonra, doktor ısrar edince, bir endişe duydu, yakayı kurtarmak için:

— Pekâlâ! bir fincan çay içeyim, dedi.

Doktor koştu, fincanı getirdi; uzatırken, elleri titriyordu. Helene çayı içerken, o, dudakları, kalbinden yükselen itirafla dolu ve titrek, yaklaştı. O zaman, Helene geriledi, boş fincanı uzattı, doktor, fincanı bir dresuarın üstüne koyarken, savuştu, onu, yemek salonunda, aheste aheste çiğnemekle ve tabakları metotlu bir şekilde araştırmakla meşgul matmazel Aurelie'nin yanında yalnız bıraktı.

Piyano, salonda, çok yüksek sesle çalıyor, salonun bir başından öte başına kadar, balo, nefîs bir maskaralıkla kaynaşıp duruyordu. Kadril oynayan Jeanne'la Lucien'in etrafı kuşatılmıştı. Küçük marki, figürleri tair parça karıştırıyor; yalnız, Jeanne'ı kavramak gerektiği zaman iyi oynuyor; o zaman, kızı olduğu gibi kucaklıyor, dönüyordu. Jeanne, oğlanın, kostümünü buruşturduğunu görerek çanı sıkılıyor, bir hanımefendi gibi salınıyordu; sonra, zevke kapılıyor, o da onu yakalıyor, yerden kaldırıyordu. Çiçek demetleri işlemeli beyaz saten frak, acayip çiçekler ve kuşlar işlenmiş, ropla karışıyor, bu bir çift eski saksonya resmi, bir etajer biblosu kadar zarif ve acayip bir şekil alıyordu.

Kadrilden sonra, Helene, robunun bir yerini düzeltmek için Jeanne'ı yanına çağırdı.

Çocuk:

— O yaptı, anne, diyordu. Bana sürümüyor, çekilir şey değil.

Salonun etrafında, analar babalar gülümsüyorlardı. Piyano tekrar başlayınca, miniminilerin hepsi, yine zıplamaya koyuldular. Ama, kendilerine bakıldığını görerek sakınıyorlardı; ciddî duruyorlar, terbiyeli gözükmek için sıçramaktan vazgeçiyorlardı. İçlerinde birkaçı dans et meyi biliyordu; çoğu, figürleri bilmediklerinden, kollarını bacaklarını nasıl kımıldatacaklarını şaşırmış, yerlerinde sayıyorlardı. Fakat Pauline araya girdi.

— İşe benim karışmam lâzım, dedi.., Ah! Mankafalar!

Kadrilin ortasına daldı. Küçüklerden ikisi nin ellerini tuttu, birini sağma, birini soluna aldı, dansa öyle bir canlılık verdi ki, döşeme tahtaları çatırdadı. Piyano, tek başına, ahenkle çalmaya devam ederken, falso topuk vuran ufacık ayakların karma karışık gürültüsünden başka bir şey işitilmiyordu. Büyüklerden, daha başkaları da işe karıştı. Madam Deberle ve Helene, dansa girişmeye cesaret edemeyen utangaç birkaç küçük kız görünce, onları tutup, kalabalığın ta ortasına soktular. Figürleri idare ediyorlar, kavalyeleri itiyorlar, daireleri kuru yorlardı; anneler, iki ellerinden tutup bir lâhza zıplatsınlar diye, en miniminileri onlara doğru itiyorlardı.

O zaman, balo, en güzel safhasına girdi. Dans edenler, öğretmenin yokluğunda, birden bire, delice bir neşeye kapılmış mektep çocukları gibi, gülüşe itişe alabildiğine coşmuşlardı. Bu küçükler karnavalı kadar; orada, küçültülmüş bir dünya örneği içinde, bütün milletlerin modalarını, roman ve tiyatro fantezisini bir araya karıştıran, bu parmak boyunda erkeklerle kadınların neşesi kadar parlak bir şey olamazdı. Kostümler, pembe dudaklarla mavi gözlerden, bu çok şirin yüzlerden, bir çocuk körpeliği alıyordu. Sanki, bu, nişanlanan bir peri padişahının oğlu şerefine kıyafet değiştirmiş aşk perileriyle dolu bir peri masalı düğünü idi.

Malignou:

— Boğulacağız, bir az nefes alayım.

Deyip, çıkıyor, bu küçük salonun kapısını ardına kadar açıyordu. O zaman, sokağın bütün aydınlığı, donuk bir ışık halinde, içeri doluyor, lâmbalarla mumların parlaklığını söndürüyordu. Çeyrek saatte bir, Malignon, kapıyı açtırıyordu.

Piyano susmuyordu. Küçük Guiraud, sarışın saçları üstündeki siyah, Alcase'lı kadın fiyonguyla, kendinden iki misli büyük bir Arlken'in kolunda dans ediyordu. Bir İskoçyalı, Marguerite Tissot'yu öyle hızlı döndürüyordu ki, kız, yolda, süt kabını düşürüyordu. Berthier'lerin iki kızı, Blanehe'la Sophie, birbirinden ayrılmaz oldukları için, çıngırakları öten bu Foli ile Subret, sarmaş dolaş sıçrıyorlardı. Balonun neresine bakılsa, mutlaka, Levasseur'lerin

kızlarından biri görülüyordu; Chaperons-Rougeslar çoğalıyor gibi görünüyordu; her tarafta, siyah kadife şeritli, gelincik rengi saten hotozlarla roplar vardı.

Bu arada, daha rahat dans etmek için, bü yük oğlanlarla büyük kızlar, öteki salona sığın mışlardı. Valentine de Chermette ispanyol at kısına bürünmüş, orada, frakla gelmiş genç bir zatın karşısında, bilgiç ayak oyunları yapıyordu. Birdenbire, gülüşmeler oldu, seyretmek için herkesi çağırdılar. Bir kapının arkasında, bir köşede, piyero kıyafetli iki yaşındaki küçük Guiraud ile, köylü kıyafetinde, kendi yaşında bir küçük kız, sarmaş dolaş olmuşlar, düşmekten korktukları için sımsıkı tutunuyorlar, yanak yanağa, sinsiler gibi tek baslarına dönüyorlardı. Helene, yemek salonunun kapışma yaslanarak:

— Aman bittim, dedi.

Kendisi de zıplamaktan kıpkırmızı kesilmiş, yelpazeleniyordu. Korsajının şeffaf grönadini altında, göğsü kabarıp iniyordu. Yine orada, arkasında duran Henri'nin nefesini omuzlarında tekrar hissetti. O zaman onun bir şey söyleyeceğini anladı; fakat, itirafından kaçmaya artık takati yoktu; Henri yaklaştı, çok yavaş sesle, dudakları saçlarına dokunacak gibi:

— Sizi seviyorum! Oh! Sizi seviyorum! dedi.

Sanki, Helene, alevli bir solukla, tepeden tırnağa yandı. Eyvalı! Henri konuşmuştu, artık! Bilmemezliğin o çok tatlı huzuru içinde gibi görünemiyecekti. Kıpkırmızı kesilen yüzünü, yelpazesiyle örttü.

Çocuklar, son kadrilin coşkunluğu içinde, topuklarını, yere daha hızlı vuruyorlardı. Billur kahkahalar ötüyor, kuş sesleri, hafif zevk sayhaları yükseliyordu. Ufacık şeytanlar gibi kapıp koyuverilmiş bu masum yavruların teşkil ettiği halkadan, bir körpelik yükseliyordu. Henri, hâlâ:

— Sizi seviyorum! Oh! Sizi seviyorum! diyordu.

Helene yine ürperdi, işitmek istemiyordu. Şaşkın bir halde yemek salonuna sığındı. Fakat orası boştu; yalnız mösyö Letellier, bir sandalye üstünde mışıl mışıl uyuyordu. Henri, peşinden oraya da gelmişti. Rezaleti göze alarak,

bileklerini yakalamak cüretini gösterdi; yüzü,. ihtirasla öyle değişmişti ki, Helene, bak tıkça titriyordu. O, hâlâ:

— Sizi seviyorum... Sizi seviyorum...

Deyip duruyordu. Helene, mecalsiz bir ses le:

— Bırakın beni, diye mırıldandı. Bırakın beni, deli olmuşsunuz, siz...

Bitişik salonda, balo, ufacık ayakların karma karışık tepinişi ile devam ediyordu. Piyanonun boğuklaşan seslerine, Blaııche'la Berthier'nin çıngıraklarından çıkan sesin karıştığı işitiliyordu. Madam Deberle'le Pauline, el çırparak tempo tutuyorlardı. Bir polka oynanıyordu. Helene, birbirinin beline sarılmış Jeanne'la Lucien'in güliimsiyerek geçtiklerini gördü.

O zaman, âni bir hareketle sıyrıldı, bitişik bir odaya kaçtı; burası, içine bol ışık giren bir kilerdi. Birdenbire içine daldığı bu aydınlık, gözlerini kamaştırdı. Korktu, yüzünde her halde okunan o ihtirasla, salona dönecek halde de ğildi. Bahçeden geçti, balonun dans gürültüleri kulaklarında çmlaya çınlaya, kendini toplamak için evine çıktı.

V

Yukarda, odasında, kendini tekrar içinde bulduğu o dört duvar arasında kapalı huzur ortasında, Helene, boğulacak gibi oldu. Mavi kadife perdelerin altında çok sakin, sımsıkı kapalı, derin derin uyuklayan oda onu hayrete düşürüyordu, halbuki, kendisi, oraya, içini dolduran heyecanın kısa ve ateşli soluğunu getiriyordu. İçinde havasızlıktan bunaldığı bu ölüm ıssızlığıyla dolu köşe, kendi odası mı idi? O zaman, şiddetli bir hareketle, pencerelerden birini açtı, Paris'in karşısında, abandı.

Yağmur dinmişti, bulutlar, azametli bir sürü gibi uzaklaşıyor, dağınık bir halde, ufuktaki sislere gömülüyordu. Şehrin üstünde mavi bir boşluk açılmış, yavaş yavaş genişliyordu. Fakat Helene, korkuluğa dayadığı dirsekleri titreyerek, çok hızlı çıktığı için hâlâ nefes nefese, hiçbir şey görmüyor, göğsünü kaldırıp indirerek hızlı hızlı atan kalbinin çarpıntısından başka bir şey duymuyordu. Uzun uzun nefes alıyordu; uçsuz bucaksız vâdi, nehriyle, iki milyon nüfusuyla, dev gibi sitesi ile, uzaklardaki yamaçlarıyla, ona, soluğunun intizamını ve rahatlığını geri getirmek için yeteri kadar hava veremeyecek gibi geliyordu. Birkaç dakika, orada, bütün varlığını kaplayan o buhran içinde, şaşkın şaşkın durdu. Vücudunda, karmakarışık duygular ve fikirler sanki büyük bir sel halinde akıyor, şarıltısı, kendini dinlemişine ve anlamasına engel oluyordu. Kulakları uğulduyor, gözlerinde, ağır ağır dolaşan, büyük, parlak benekler gözüküyordu. Bir aralık, kendine geldiği zaman, eldivenli ellerini seyrediyor, eldivenin sol tekine bir düğme dikmeyi unuttuğunu hatırlıyordu. Sonra, yüksek sesle konuştu, git gide daha yavaş sesle, birkaç defa:

— Sizi seviyorum... Sizi seviyorum... Ah! Sizi seviyorum... diye tekrarladı.

Bir insiyak hareketiyle, ellerini birleştirip yüzünü örttü, içine gömüldüğü karanlığı artırmak ister gibi, parmaklarını, kapalı gözlerine bastırdı. Yok olmak, hiçbir şey görmemek, karanlıklar ortasında yalnız kalmak için bir istek duyuyordu. Eahat nefes almaya başlamıştı. Pa ris, onun yüzüne kuvvetli

soluğunu üflüyordu; Helene Paris'in, orada varlığım seziyor, bakmak istemiyor, avın zamanda, pencereden ayrılmayı, sonsuzluğu içini rahat ettiren bu şehri, ayaklan altında görmemeyi düşündükçe korkuyordu.

Çok geçmeden, her şeyi unuttu. İtiraf sahnesi, elinde olmadan, tekrar canlanıyordu. Zifiri karanlık bir zemin üzerinde, Henri, garip bir vuzuhla, öyle canlı gözüküyordu ki, Helene, onun dudaklarında ki ufak, asabi atışları fark ediyordu. Henri, yaklaşıyor, eğiliyordu. O zaman, Helene, deli gibi, geriye doğru atılıyordu. Fakat yine de, omuzlarında bir yanıklık dolaştığını duyuyor, "Sizi seviyorum... Sizi seviyorum..." diyen bir ses işitiyordu. Sonra, çok büyük bir gayretle, bu hayali uzaklaştırdığı zaman, onun, daha uzakta tekrar belirdiğini, yavaş yavaş büyüdüğünü görüyordu; arkasından, yine Henri, aynı "Sizi seviyorum... Sizi seviyorum..." sözleriyle peşisıra yemek salonuna geliyor, tekrarlanan bu söz, kulaklarında, devamlı bir çan sesi halini alıyordu. Helene, uzuvlarında, olanca kuvvetiyle çınlıyan bu kelimelerden başka bir şey işitmiyor, yüreğine bir ezginlik geliyordu. Fakat, düşünmek istiyordu, Henri'nin hayalinden tekrar kurtulmaya uğraşıyordu. Henri konuşmuştu, onunla bir daha yüz yüze bakmaya asla cesaret edemiyecekti. Onun, erkek hainliği, sevgilerini bozmuştu. O zaman, Helene, sevdiğini söylemek zalimliğini göstermeden, onun, kendisini sevdiği zamanları; bahçede, baharın ilk günlerindeki asudelik içinde geçirilen zamanları anıyordu. Aman yarabbi! Henri konuşmuştu ! Bu düşünce sırnaşıyor, öyle büyüyor, öyle ağırlaşıyordu ki, bir yıldırım inse de, karşısında Paris'i mahvetse, ona, aynı derecede önemli gözükmeyecekti. Kalbinde, dargın bir itiraz, öfkeli bir gurur duygusu, ta canevinden yükselen ve onu mest eden, için için, yenilmez bir hazla karışıyordu. Henri konuşmuştu, hâlâ da konuşuyor, onun, eş ve ana olarak, geçmiş bütün hayatını alıp götüren o yakıcı "Sizi seviyorum... Sizi seviyorum..." sözleriyle, ısrarla kargısında dikiliyordu. Helene, bu hatırayı anmakla beraber, gözlerini karartan gecenin gerisinde, ayaklarının dibinde uzayıp giden geniş sahaların varlığını kavrayabiliyordu. Ulu bir ses yükseliyor, canlı dalgalar genişliyor, etrafı kuşatıyordu. Ellerini asabi bir büzülüşle bitişti rip sıkmasına rağmen, gürültüler, kokular, hattâ aydınlık, yüzüne çarpıyordu. Zaman zaman, birden yanan ışıklar, kapalı göz kapaklarından sanki süzülüyor, bu ışıkların arasında Helene, binaların, kule tepelerinin ve kubbelerin, bulanık bir rüya aydınlığı içinde belirli hale geldiklerini görür gibi oluyordu. O zaman, ellerini yüzünden çekti, gözlerini açtı, hayran, kalakaldı. Gökyüzü derinlere doğru dalıyordu,

Henri kaybolmuştu.

Artık, ta nihayette, bir kireçli kayalar yığını halinde, ince bir bulut çizgisi kalmıştı. Şimdi, masvami, sâf havada, yalnız, rüzgârla şişmiş takım takım yelkenleri andıran, incecik beyaz bulutlar, yavaş yavaş yüzüyordu. Kuzey de, Montmartre'da, gökyüzünün bir köşesinde, bu süt liman denizde balık avlamak için gerilmiş soluk renkli ipek bir ağ gibi, son derece ince bir bulut örgüsü vardı. Fakat, batıda, Helene'in göremediği Meudon sırtlarına doğru, her halde, yağmur sağanağının bir artığı, güneşi örtüyor olmalıydı ki, Paris, mavileşen göğün altında, loş ve ıslak, kuruyan dalların buğusu içinde silik gözüküyordu.

Helene, ağaçların kara kara beneklediği, arduvaz rengi biteviye mavimtrak, fakat keskin köşelerle, evlerin binlerce pencereleriyle gayet belli bir şehir karşısındaydı. Seine nehri, eski bir gümüş külçe gibi, donuk bir parlaklıktaydı. Her iki kıyıda, binalar, isle badana edilmişe benziyordu; Saint - Jaeques kulesi, pasla kemirilmiş gibi, antika bir müze eşyası halinde yükseliyor; Pantheon, tepesinden baktığı loş mahal lenin üstünde, dev gibi bir katafalk profili alıyordu. Yalnız, învalides'in kubbesiıideki altm yaldızlarda pırıltılar vardı; sanki, Siteyi örten akşam alaca karanlığının yas rengi ortasında, güpegündüz, hülyalı bir melale gömülü lâmbalar yakılmıştı. Plânlar yok olmuştu; bir bulutla örtülü Paris, duru göğün altında, gayet keskin çizgili, dev ölçüde ve narin kara kalem gibi, ufuk üzerinde, kömür rengi alıyordu.

Helene, bu kasvetli şehrin karşısında, Henri'yi tanımadığını düşünüyordu. Şimdi onun hayalini geride bıraktığı için gayet metindi. Bir isyan, onu, birkaç hafta içinde, yüreğini bu erkekle dolduran o sahipliği, inkâra teşvik ediyordu. Hayır, onu tanımıyordu, ona dair hiç bir şey bilmiyordu, hareketlerini bilmiyordu, düşüncelerini bilmiyordu; hattâ, çok zeki bir adam olduğunu da şöyliyemezdi. Belki de, zekadan ziyade, kalb duygusundan mahrumdu. Helene'in böylece, yürütmediği tahmin kalmıyor, her tahminin sonunda bulduğu acı ile yüreği şişiyor, hepsi bilgisizliğe, onu Henri'den ayıran ve onu tanımasına engel olan o duvara gelip çarpıyordu. Hiçbir şey bilmiyordu, hiç bir şey öğrenemiyecekti. Onu, ancak, haşin, kendisine alevden sözler üfleyen; o zamana kadar, hayatının mutlu dengesini bozmaktan başka işe yaramaz biricik bulanıklığı getiren bir insan olarak tasavvur ediyordu. Bu adam, nereden çıkmıştı da, onu böyle yeise sürüklemişti?

Helene, birdenbire, altı hafta evvel, Henri'nin, kendisi için mevcut bile olmadığım düşündü ve bu fikir .tahammülünü yıktı. Aman yarabbi! Biribirinin değillerdi. Birbirini görmeden geçip gideceklerdi, belki de birbirine hiç rastlamıyacaklardı! Helene, yeis içinde, ellerini bitiştirmişti, gözleri yaşlarla ıslanıyordu.

O zaman, Helene'in gözleri, Nötre - Dame'ın çok uzaktaki kulelerine, takılıp kaldı. Bulutların arasından fışkıran bir huzme, kuleleri yaldızlıyordu. Helene'in başı, içinde çarpışan uğultulu düşüncelerle çok fazla dolmuş gibi, ağırdı. Bu, ona ıstırap veriyordu; Helene, Paris'le ilgilenmek, her günkü sakin bakışlarını, dalların yığını üzerinde dolaştırarak, asudeliğine kavuşmak istiyordu. Nice defalar, aynı saatte, koca şehrin muamması, güzel akşamların sükûnu içinde, onu rikkatli bir hülya ile avutmuştu!

O sırada Paris, karşısında, güneş ışıklarıyla aydınlanıyordu. Notre-Dame'ın üstüne çarpan ilk ışığı, şehre akseden, başka ışıklar kovalanıştı. Batmak üzere olan güneş,' bulutları parçalıyordu. O zaman, mahalleler, gölgelerden ve ışıklardan bir alaca içinde uzayıp gitti. Bir an, bütün sol kıyı, kurşuni bir renk alırken, nehrin kenarında, koskoca bir hayvan postu gibi çözülen sağ kıyıyı, tekerlek ışıklar, yer yer benekliyordu. Sonra, şekiller, bulutları sürüp götüren rüzgârın keyfine göre başkalaşıyor, yer değiştiriyordu. Damların, güneşle sararan rengi üzerinde, siyah yığınlar, aynı tatlı ve sessiz kayışla., aynı yönde yol alıyorlardı, içlerinde, bir amiral gemisi ihtişamıyla yüzen çok büyükleri vardı, etraflarında, daha küçükleri, saf harp nizamında dizili filotilâlar gibi düzenli bir durum muhafaza ediyorlardı.

Uzunlamasına, bir sürüngen gibi ağzım açmış, muazzam bir karaltı, bir an, Paris'i biçti, sanki yutmaya hazırlandı. O, bir solucan gibi ufalarak ufkun nihayetinde kaybolunca,

huzmeleri, bir bulutun çatlağından yağmur gibi fışkıran bir ışık, onun bıraktığı boşluğa düştü. Bu ışığın altın zerreleri, ince bir kum gibi dökülüyor, geniş bir mahrut halinde açılıyor, Champs-Elysees mahallesinin üstüne, durmadan yağıyor, oraya titrek bir aydınlık püskürüyordu. Bu kıvılcım sağanağı, bir fişek gibi sürekli zerreler saçarak, uzun müddet sürdü.

Olan olmuştu; düştüğü iptilâ bir alın yazısıydı, Helene, artık mücadele etmiyordu. Kalbiyle yaptığı savaşta, artık takati kesildiğini hissediyordu. Henri, isterse ona sahip olabilirdi. Kendini bırakıyordu. O zaman, artık mücadele etmemekten, sonsuz bir mutluluk duydu.

Hem, niçin, kendisini, bundan daha fazla esirgemeliydi? Yeteri kadar beklememiş miydi? Geçmiş hayatını düşündükçe yüreği bezginlikle, öfkeyle doluyordu. Vaktiyle çok gurur duyduğu bu soğukluk içinde nasıl yaşıyabilmişti ? Kendisini, Marsilya'da, Petites Maries sokağında, içinde hep tir tir titrediği o sokakta, genç kız haliyle tekrar görüyordu; kendisini, evli, çıplak ayaklarını öpen o koskoca çocuğun yanında, donup kalmış, kadın kadıncık ev hanımı işlerine sığınmış görüyor; hayatının bütün anlarında, sükûneti bozacak hiçbir heyecan duymadan, aynı yolu aynı adımlarla yürür görüyor; şimdi, bu biteviyelik, uyuduğu o aşk uykusu, onu çileden çıkarıyordu. Kalbi sükûn içinde, varlığının boşluğunu doldurmak için namuslu kadın gururundan başka hiçbir şeye sahip olmaksızın, otuz sene dümdüz yürüdüğü için kendisini mutlu zannettiğini düşünüyordu da! Ah! bu kaskatılılık, onu, sofu kadınların kısır zevkleri içine gömen o dürüst insan kuruntusu, ne aldatıcı şeydi! Hayır, hayır, artık yeterdi, yaşamak istiyordu; aklı müthiş bir istihza ile karşılaşıyordu; Aklı! Doğrusu, hayli uzun bir ömür içinde, ona, bir saatten beri tattığı neşeyle ölçülebilecek bir tutam zevk getirmemiş olan o akla acıyordu. Düşmeyi inkjâr etmişti, ayağı bir taşa bile sürçmeden sonuna kadar böylece yürüyeceğine inanarak, budalaca övünmüştü, İşte, bugün, düşmek istiyordu, Derhal düşmeyi, derine düşmeyi temenni ediyordu. Bütün isyanı, bu kuvvetli isteğe dayanıyordu. Oh! Bir kucaklaşma içinde kaybolsa, yaşamadığı bütün hayatı bir dakika içinde bütünü ile yaşasa!

Bununla beraber, ta içinde, büyük bir keder ağlıyordu. Bu, bir boşluk, bir karanlık duygusuyla karışık, bir yürek sıkıntısı idî. O zaman, kendini savundu. Serbest değil miydi? Henri'yi sevmekle kimseyi aldatmış olmuyordu, sevgisini, keyfi istediği gibi kullanıyordu. Hem, her şey onu mazur göstermiyor muydu? İki seneye yakın bir zamandan beri yaşadığı hayat neydi ki? Dulluğunun, mutlak serbestliğinin, yalnızlığının, her şeyin, kendisini gevşettiğini, sevdaya hazırladığını anlıyordu. O iki ihtiyar dostunun, rahiple kardeşinin, sakin halleriyle avunduğu o iki sade insanın arasında geçirdiği o uzun geceler, sevda, yüreğinde filizlenmiş olmak gerekti; ufukta gürüldeyen Paris'in karşısında,

dünyadan ayrı, böyle sımsıkı kapalı yaşarken, o, filizleniyordu; vaktiyle bilmediği ve azar azar, onu bu kadar iradesiz hale getiren hülyalara kapılıp, bu pencereye her abanışında, filizleniyordu. Sonra, bir hâtıra uyandı, o parlak ilkbahar sabahının, bir billûr altındaymış gibi görünen beyaz ve pürüzsüz şehrin, dizlerinin üstüne düşmüş bir kitapla, şezlonga uzanıp, tembel tembel seyrettiği, çocuk gibi sarışın Paris'in hâtırası. İşte o sabah, aşk uyanıyordu, ne isim vereceğini bilmediği, kargısında, kendini çok metin sandığı, pek pek bir ürpertiden ibaret aşk uyanıyordu. Bugün aynı yerdeydi, fakat, karşısında, batan güneş, şehri tutuştururken, üstün gelen sevda onu kemiriyordu. Öyle sanıyordu ki, bir gün kâfi gelmişti, bu akşam, o duru sabahın kızıllara bürünmüş akşamıydı ve Helene, bütün bu alevlerin kendi kalbinde yandığını hissediyordu.

Fakat, sema değişmişti. Meudon yamaçlarına doğru inen güneş, son bulutları sıyırmış, pırıldıyordu. Mavi gök kubbeyi bir parlaklık tutuşturdu. Ufukta, Choisy-le-Roi ve Charrenton'un uzak noktalarını kapayan kireçli kayalar yığını, kenarları koyu kırmızı çizgili kar inen rengi yığınlar haline geldi: Paris üzerinde, mavi fezada ağır ağır yüzen küçük bulutlar sürüsü, erguvan tüllerle örtündü; Montmartre üzerine gerili o ince örgü, o beyaz ipekten ağ, birdenbire, uykudan uyandıkları zaman yıldızları yakalayacak muntazam ilmekli altın bir kaytandan yapılmış gibi göründü. Bu tutuşmuş kubbenin altında da, şehir, sapsarı, büyük gölgelerle çizili, uzanıp gidiyordu. Aşağıda, geniş meydanda, caddeler boyunca, kira arabalarıyla omnibüsler, turuncu bir tozun içinde karşılaşıyorlardı; bu arada, gelip geçenler kalabalığının simsiyah kaynaşması, sarı bir renk alıyor, ışık damlalarıyla aydınlanıyordu. Büly rıhtımı boyunca, sıkışık nizamda ilerleyen bir manastır öğrenci kafilesi, alaca aydın lıkta, toprak rengi bir cübbe dizisi teşkil ediyordu. Sonra, arabalar da, yayalar da kayboluyor, çok uzakta, bir köprü üstünde, fenerleri pırıldayan bir konak arabası dizisinden başka bir şey seçilmiyordu. Solda, Manutention'un dimdik ve pembe bacalarından, koyu dalgalar halinde döne döne, tatlı ten rengi hafif bir duman yükseliyor, şehrin öteki tarafında, Orsay rıhtımının güzel karaağaçları, güneş ışıklarıyla yer yer delinen bir karaltı teşkil ediyordu. Yandan vuran ışıkların delip geçtiği rıhtımları arasında, Seine nehri, mavinin, sarının ve yeşilin ,alacalı bir serpinti halinde dağıldığı, çırpıntılı sularım sürüyor; fakat, nehrin üst başına doğru, bu alaca Doğu denizi rengi gitgide daha göz kamaştırıcı, bir tek altın rengi alıyordu; baktıkça, gözle görülmez bir izabe

ocağının ufkuna çıkmış, soğudukça, keskin renkler halinde kıpırdayarak genişleyen bir külçe sanılırdı. Bu göz alıcı erimiş selin üstünde fasılalarla dizili köprülerin ince münhanileri, kül rengi çubukları gözüküyor, ev yığınları ortasında kayboluyor, bu yığının tepesinde, Notre Dame'ın iki kulesi, me şaleler gibi kızıllaşıyordu. Sağda, solda, binalar tutuşuyordu. Champs-Elysees ağaçlarının orta sında, Palais-de-l'Industrie'nin canıekânları, kızgın korlardan bir zemin halinde yayılıyor; daha uzakta Madelenie'in basık damının gerisinde, operanın koskoca kubbesi bir bakır külçe gibi duruyordu; öteki binalar, kubbeler ve kuleler, Vendöme sütunu, Saint-Vincent-de-Paul, Saint- Jacques kulesi, daha yakında yeni Louvre ve Tuileris pavyonları, alevlerle taçlanıyor, her dört ağzından, dev gibi odun yığını ateşleri yükseltiyorlardı. İnvalides'in kubbesi ateş halinde, öyle parıl parıldı ki, her an, çöküp, mahalleyi, çatısının kıvılcımlariyle kaplayacağındân korkulabilirdi. Saint-Sulpice'in irili ufaklı kulelerinden ötede ,Pantheon, kor halinde eriyip bitecek bir yangının ortasında şahane bir saray gibi, donuk bir pırıltı ile, semaya aksediyordu. O zaman, bütün Paris, güneş alçaldıkça, binaların teşkil ettiği odun yığını aleviyle aydınlandı. Basık kısımlarda, kara dumanlar uyuklarken, damların tepesinde ışıklar koşuşuyordu. Trocadero'ya dönük bütün cepheler, camlarının pırıltısını serperek kızıllaşıyor, sanki bir körük, bu muazzam ocağı durmadan üflüyormuş gibi, şehirden bir kıvılcım yağmuru yükseliyordu. Civar mahallelerden, hep yeniden vücuda gelen ateş sütunları fışkırıyor, sokaklar, karanlık ve kavruk, oyuluyordu. Hattâ ovanın uzak "noktalarında bile, harap ve hâlâ kızgın kenar mahalleleri örten kızıl bir gölün altından, birdenbire canlanmış bir ocaktan çıkan, kaybolmuş alevler parlıyordu. Az sonra, her taraf bir fırın haline geldi. Paris tutuştu. Sema, daha fazla kızıllaşmış, bulutlar, kızıl ve altın rengi muazzam bel denin üstünde kanıyordu.

Helen, bu alevlerle kuşatılmış, içini kemi ren o iptilâya kendini vererek, Paris'in tutuşmasını seyrettiği sırada, küçük bir el, omzuna dokunup onu ürpertti. Jeanne, ona sesleniyordu:

— Anne! anne!

Arkasına dönünce, çocuk:

— Oh! Hele şükür! dedi... İşitmiyor musun? On defadır çağırıyorum.

Hâlâ Japon kıyafetinde olan küçük kızın, neşeden gözleri pırıl pırıl, yanakları pembe pembe idi. Annesine, cevap verecek vakit bırakmadı.

— Beni öyle bırakıp kaçtın ki... Sonunda, seni her tarafta aradılar, biliyor musun. Pauline, merdivenin alt başına kadar beraber gelmese, sokaktan dolaşmaya, kabil değil, cesaret edemeyecektin.

Sonra, şirin bir hareketle, yüzünü annesinin dudaklarına yaklaştırdı, durup dururken:

—. Beni sever misin? diye sordu.

Helene, onu öptü, fakat dalgındı. Jeaıine'rn bu kadar erken eve gelmesine hayret etmiş, canı sıkılmış gibiydi. Sahi, balodan savuşalı bir saat olmuş muydu? Sabırsızlanan çocuğun suallerine cevap vermek için, gerçek, hafif bir rahatsızlık hissettiğini söyledi. Hava, ona iyi geliyordu. Bir parça başını dinlemeye ihtiyacı vardı.

Jeanne:

— Yoo! Korkma, çok yorgunum, diye mırıldandı. Şurada, uslu uslu oturacağım... Ama, küçük anneciğim, konuşabilirim, değil mi?

Elbiselerini derhal soymadıklarına memnun, Helene'in yanıbaşında durdu, ona sokuldu. Kırmızı işlemeli fistanına., yeşilimtrak ipekliden eteğine bayılıyor, topuzuna boydan boya sokulu uzun iğnelerin şıngırdadığını işitmek için, zarif başını sallıyordu. Sonra, dudaklarından, bir lâkırdı tufanı döküldü. Hiçbir şey anlamıyormuş gibi sersem sersem duruşuyla her şeyi görmüş, her şeyi dinlemiş ve aklında tutmuştu. Şimdi, ağzı, sımsıkı kapalı, gözleri kayıtsız, uslu uslu oturmanın acısını çıkarıyordu.

— Biliyor musun, anne, soytarıyı oynatan, kır sakallı, ihtiyar bir adamcağızdı. Perde aralandığı zaman, iyiden iyiye gördüm... Küçük Guiraud ağlıyordu. Ne aptal şey, değil mi? Sonra, Jandarma gelecek, çorbana su karıştıracak dediler, alıp götürmeye mecbur oldular, çok haykırıyordu... Kahvaltıda da öyle oldu, Marguerite sütçü kostümünü, hep reçel lekesi yaptı. Annesi; "Ah! kirloz kız!" diye bağıra bağıra sildi. Marguerite, saclarına varıncaya kadar reçel sürmüştü.

Ben bir şey demiyordum, ama, pastalara saldırışlarına bakıp adam akıllı eğle niyordum. Terbiyesiz kızlar, değil mi küçük anne?

Bir hâtıraya dalıp birkaç saniye sustu; sonra, düşünceli bir tavırla sordu:

— Kuzum, anne, sen o şan pastalardan yedin mi, hani içinde beyaz krema vardı? Aman! Ne güzeldi! ne güzeldi... tabağı hep yanımda tuttum.

Helene, bu çocuk gevezeliğini dinlemiyordu. Fakat, Jeanne, kafası çok dolu olduğundan, içini dökmek için konuşuyordu. Baloya dair, akla gelmedik tafsilât bolluğuyla .tekrar anlatmaya başladı. En küçük işler, gayet büyük bir önem alıyordu.

— Başlandığı vakit sen farkına varmadın, kemerim çözüldü. Tanımadığım bir madam, bir iğne ile utturdu. "Çok teşekkür ederim, madam" dedim.

Sonra, dans ederken, iğne, Lucien'in eline battı: "Ne o, senin önünde bir şey var, batıyor?" diye sordu. Ben, unutmuştum bile, hiçbir şey yok dedim. Pauline muayene etti, iğneyi doğru taktı... Aman, bilsen! hep itişip kakışıyorduk, sersem bir koca oğlan, Sophie'nin arkasına bir vurdu, kız, az daha düşüyordu. Levasseur'lerin kızları, ayaklarını bitiştirip zıplıyorlardı. Böyle dans edilmez, tabiî... Ama, asıl, sonu güzel oldu. Sen gitmiştin, nereden bileceksin. Kol kola girip halka olduk, döndük; gülmeden katılacaktık. Koskocaman mösyölerde dönüyorlardı. Vallâhi, yalan söylemiyorum... Niye inanmıyorsun küçük anne ?

Helene'in susması, onu, nihayet öfkelendir mişti. Daha fazla sokuldu; elini tuttu, salladı. Sonra, kısa cevaplardan başka lâf alamadığını görünce, kendisi de yavaş yavaş sustu, hayale daldı, genç kalbini dolduran o baloyu düşünmeye koyuldu. O zaman ,ana kız, tutuşmuş Paris'in karşısında, sessiz, durdular, ihtirasının cezasını ateş yağmuru altında çeken bir efsane şehri gibi, kanayan bulutlarla böylece aydınlanmış Paris, onlara, daha yabancı geliyordu.

Helene, sıçrıyarak uyanır gibi, birdenbire:

— Halka olup dans mı ettiniz? diye sordu.

Jeane da dalgın dalgın, mırıldandı:

— Evet, evet.

— Ya doktor? O da dans etti mi[7]

— Elbette, benimle beraber döndü... Beni kaldırıyor; "Annen nerede? Annen nerede?" diye soruyordu. Sonra beni öptü.

Helene, farkına varmadan gülümsedi. Sevgisine gülüyordu. Henri'yi tanımaya ne ihtiyacı vardı? Onu tanımamak .ebediyen tanımamak, onu, çok uzun zamandan beri beklediği bir kimse gibi karşılamak daha tatlı gibi geliyordu. Niçin şaşacak, endişelenecekti? Henri, belirli saatte, yolu üzerine çıkmıştı. Pekâlâ idi işte. Onun dosdoğru mizacı her şeyi kabul ediyordu. Sevdiğini ve sevildiğini düşünerek, ruhuna bir sükûn geliyordu. Aynı zamanda, saadetini bozmayacak kadar metin davranmaya karar veriyor du.

Gece oluyordu, havada serin bir rüzgâr dolaştı. Hayale dalan Jeanne, ürperdi. Başını, annesinin göğsüne dayadı; sorduğu sual, derin düşüncelerine bağlı imiş gibi, ikinci defa olarak:

— Beni sever misin? diye sordu.

O zaman, Helene, hep gülümseyerek, çocuğun başını elleri arasına aldı, bir lâhza, yüzünde bir şey araştırır gibi oldu. Sonra, dudaklarını, uzun uzun, onun ağzının kenarındaki, küçük kırmızı lekenin üstüne değdirdi. Henri, çocuğun orasını öpmüştü, iyiden iyiye görüyordu.

Meudon sırtlarının loş köşesi, güneş yuvarlağını gizlemeye başlamıştı. Paris üzerinde, yandan gelen ışıklar daha uzamıştı. İnvalides kubbesinin gölgesi, ölçüden aşırı büyümüş, bütün Saint-Germain mahallesini kaplıyor. Opera binası, Saiııt-Jacques kulesi, sütunlar ve çan kulelerinin tepeleri, sağ sahile, kara çizgiler çiziyordu. Cephelerin çizgileri, içerilere doğru dalan sokaklar, damların teşkil ettiği yüksek adacıklar, daha donuk bir koyulukla tutuşuyordu. Kararan camlarda, bol bol alevler, sanki evler kor haline gelip dağılmış gibi sönüyordu. Uzaklarda çanlar çalmıyor, bir vaveyla çınlıyor, susuyordu. Akşam yakınlaştıkça genişleyen gök, kızıllaşan şehrin üstüne, altın ve erguvan renkleriyle damar damar, morumsu örtüsünü seriyordu. Bir denbire yangın, bir kere daha, muazzam bir alevle tutuştu. Paris, gözle görülmez kenar mahalleleri

bile aydınlatan son bir alev fışkırttı. Sonra, gümüş bir kül dökülür gibi oldu, mahalleler, sönmüş kömürler gibi, hafif ve siyahımtırak, ayakta kaldılar.